ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANA BİLİM DALI

DEDE KORKUT HİKÂYELERİNDEKİ FİİLLERİN BİRLEŞİM DEĞERLERİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Vildan EMRE

Danışman
Yrd. Doç.Dr.Erol ÖZTÜRK

Bolu-2008

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE,

Vildan Emre'ye ait "Dede Korkut Hikâyelerindeki Fiillerin Birleşim Değerleri" adlı tez jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir. 25/06/2008

Üye(Tez Danışmanı) : Yrd.Doç.Dr. Erol ÖZTÜRK …….

Üye: : Yrd.Doç.Dr. Gülsel SEV MİDİLLİ ……..

Üye: : Yrd.Doç.Dr. Halit KARATAY …….....

Prof.Dr. Uğur ESER
Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

Vildan EMRE
Master's Thesis
Turkish Language and Literature Teaching Department
Supervisor: Ass.Prof.Dr. Erol ÖZTÜRK
Mayıs 2008, 172 pages

ABSTRACT

In this study the state of verbs' phrase usage that builds valency is studied in Dede Korkut stories, which is an extremely important work in Turkish languge and culture.

In Introduction section, the historical period of Dede Korkut stories, its gramatical features and its importance in Turkish language and litarature are explained; also the method of the study is clarified by referring and explaining to the verbs' phrase usage. Some notes are presented about the features of verbs' phrase usage.

In Examination section the verbs in the work are ordered alphabetically and whether they are with a phrase or not, if so the number of phrases each verb has, and the case of those phrases are analysed and then illustrated with sentences taken from the work. It is clarified that; the phrases of the verbs are created by; charging, heading towards, being present, leaving and transportation modals and all those phrases with case are shown on a table.

In Conslusion section; the findings about verb-phrase relationship in the work are determined item by item.

Finally in index section; the works we have benefitted from are determined.

Key Words: Dede Korkut stories, verb, phrase, valency.

Vildan EMRE
Yüksek Lisans Tezi
Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı
Tez Danışmanı:Yrd. Doç. Dr. Erol ÖZTÜRK
Mayıs 2008, 172 sayfa

ÖZET

Bu çalışmada, Türk dili ve kültürü araştırmaları açısından son derece önemli olan Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki fiillerin birleşim değerini oluşturan tamlayıcı durumları incelenmiştir.

Çalışmanın Giriş bölümünde Dede Korkut Hikâyelerinin tarihi dönemi, dil özellikleri ve Türk dili ve edebiyatı içindeki yeri hakkında bilgiler verilmiş, fiil tamlayıcı ilişkisi üzerinde durularak çalışmanın yöntemi ve fiillerin tamlayıcı özellikleriyle ile ilgili bazı notlar sunulmuştur.

İnceleme bölümünde eserdeki fiiller, alfabetik sıraya göre dizilerek tamlayıcılı olup olmadığına, tamlayıcı sayına, aldığı hâl ekli tamlayıcılara göre ilgili araştırmadan tespit edilen cümlelerle örneklendirilmiştir. Fiillerin tamlayıcılı kullanımları yükleme, yönelme, bulunma, ayrılma ve vasıta hâli ile oluşturulan yapılar olarak belirlenmiş ve kullanıldığı bütün hâl ekli tamlayıcılar tablo şeklinde gösterilmiştir.

Sonuç bölümünde eserdeki fiil tamlayıcı ilişkisi konusundaki tespitler maddeler hâlinde ortaya konulmuştur.

Kaynaklar bölümünde ise çalışma sırasında faydalanılan kaynaklara yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Dede Korkut Hikâyeleri, fiil, tamlayıcı, birleşim değeri

TEŞEKKÜR

Çalışmamın başından itibaren rehberliği, anlayışı ve katkılarıyla yardımlarını esirgemeyen, gerekli zamanı ayırarak çalışmanın her aşamasını titizlikle inceyen ve beni yüreklendiren danışman hocam Yrd.Doç.Dr. Erol ÖZTÜRK'e teşekkürlerimi sunarım. Değerli görüş ve bilgilerini paylaşarak beni yönlendiren, çalışmam süresince gösterdiği yardımlarından dolayı hocam Yrd.Doç.Dr. Gülsel SEV MİDİLLİ'ye teşekkür ederim.

Kaynak temininde yardımcı olan ve çalışmam süresince desteğini hissettiren arkadaşım Nesibe DUMAN'a, " Abstract" bölümümde yardımcı olan İngilizce öğretmeni arkadaşım Deniz ÇINAR HOŞCAN'a, bana duydukları güven ve hep yanımda oldukları için aileme çok teşekkür ederim.

ÖN SÖZ

Türk dilinin en seçkin eserlerinden biri olan Dede Korkut Hikâyeleri üzerinde konu çeşitliliği açısından pek çok araştırma yapılmakla birlikte bunlar arasında fiil-tamlayıcı ilişkisini inceleyen bir çalışma görülmemektedir.

Dilde fiillerin farklı anlam özelliklerine sahip olması, ifade zenginliği kazanması kullanıldığı tamlayıcılar sayesinde gerçekleşmektedir.

Türkçedeki fiillerin tamlayıcılarla kullanımı konusunda "Etmek Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı", "Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum ekli Tamlayıcılar" ve "Olmak Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı" isimli üç çalışma yapılmıştır.

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu çalışma, Dede Korkut Kitabı'ndaki fiillerin birleşim değerini oluşturan tamlayıcıların durumları, sayıları ve niteliklerinin incelenmesiyle sınırlandırılmıştır. Çalışmada hikâyelerdeki fiil cümleleri incelenerek eserde geçen sayfa ve satır numaralarıyla örneklendirilmiştir.

Fişleme çalışmasından sonra fiiller tamlayıcılı olup olmadıklarına, tamlayıcı sayılarına ve aldıkları hâl ekli tamlayıcılara göre alt gruplara ayrılmış, bu alt başlıklar altında tasnif edilmiştir.

Fiillerin tamlayıcı durumları değerlendirilirken eksiz : /+Ø/, yükleme hâl ekli: /+(y)I/, yönelme hâl ekli: /+(y)A/, bulunma hâl ekli: /+DA/, ayrılma hâl ekli: /+DAn/ ve vasıta hâl ekli : /+(y)ile/'li yapılar tespit edilmiştir. Bunun yanında hiçbir tamlayıcıya gerek duymadan kullanılan fiiller de /___/ şeklinde gösterilerek incelenmiştir.

Bu çalışma Muharrem Ergin'in "Dede Korkut Kitabı I, II (İndeks-Gramer) adlı eserleri üzerinden yapılmış; örnek cümleler incelenip yazıya geçirilirken eserin aslına bağlı kalmak için bu eserdeki yazım kuralları ve noktalama işaretleri dikkate alınmıştır.

Dede Korkut Hikâyelerindeki cümle yapıları Türkiye Türkçesine göre bazı farklılıklar göstermektedir. Çalışmamızda "Tek yargı tek cümledir." anlayışı çerçevesinde hareket edilerek cümleler tespit edilip fiillerin tamlayıcıları değerlendirilmiş, bu konuda Leyla Karahan'ın "Türkçede Söz Dizimi" adlı eserindeki cümle anlayışı benimsenmiştir.

Hazırlanan bu çalışmanın Türk dili ve kültürü araştırmaları açısından son derece önemli bir yere sahip olan Dede Korkut Hikâyeleri'nin zengin dil varlığına katkıda bulunacağı, Türkçenin gramerine ve bu alanda yapılacak yeni dil yaklaşımlarına fayda sağlayacağı inancındayız.

Vildan EMRE
2008- BOLU

KISALTMALAR

C.	Cilt
çev.	Çeviren
S.	Sayı
Nu.	Numara
s.	Sayfa
age.	Adı geçen eser
agm.	Adı geçen makale
TDK	Türk Dil Kurumu
TTK	Türk Tarih Kurumu
vb.	ve benzeri
Yay.	Yayınları

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT …….....iii
ÖZET ……iv
TEŞEKKÜR……...v
ÖN SÖZ……vi
KISALTMALAR ……..viii
İÇİNDEKİLER……ix
GİRİŞ……..1
İNCELEME……..15
1. Tek Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ….. …….....16
1.1. +Ø Eksiz Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……. …16
1.1.1. +Ø Eksiz Tamlayıcısını Cümle Şeklinde Alan Fiiller……...25
1.2. +(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……27
1.2.1. +(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……..27
1.2.2. +(y)I Hâl Eksiz (Eksiz Belirtili Yükleme Hâli) Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller……46
1.3. +(y)A Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……...58
1.4. +DA Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……73
1.5. +DAn Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……78
1.6. +(y)ile Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller …….……...85
2. İki Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller …….....88
2.1. /+Ø,+(y)A/ ; /+(y)A,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …….88
2.2./+(y)I,+(y)A/;/+(y)A,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……...92
2.3. /+(y)I,+DA/; /+DA,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……..98
2.4. /+(y)I,+DAn/;/+DAn,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …….99
2.5. /+(y)I,+(y)ile/; /+(y)ile,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ….101
2.6. /+DA, +Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …….....102
2.7. /+DA,+(y)A/; /+(y)A,+DA/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller…...103
2.8. /+DA,+(y)ile/; /+(y)ile,+DA/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller…..103

2.9. /+DAn,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …….104
2.10./+DAn,+(y)A/;/+(y)A,+DAn/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller…105
2.11. /+Dan, +(y)ile/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……..105
2.12. /+(y)ile,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……...106
2.13./+(y)ile,+(y)A/;/+(y)A,+(y)ile/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller...106
3. Üç Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……107
3.1. /+(y)I,+(y)ile,+(y)A/; /+(y)ile,+(y)A,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Filler ……..107
3.2. /+(y)I,+DA,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……107
3.3. /+(y)I,+DA,+(y)A/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……107
3.4. /+(y)A,+(y)ile,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……107
3.5. /+DA,+(y)A,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……..108
3.6./+DAn,+(y)I,+(y)A/; /+(y)I,+DAn,+(y)A/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller ……..108
3.7. /+DAn,+(y)A/,+Ø/; /+(y)A,+DAn,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …….…108
4. Dört Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……108
4.1./+(y)I,+DAn,+(y)A,+(y)ile/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller …....109
5. Tamlayıcılı Olduğu Bağlamdan Anlaşılan Filer ……109
5.1. +Ø Eksiz Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……..109
5.2.+(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller …….....109
5.3.+(y)A Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……....111
5.4. +DAn Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller ……...112
5.5.+(y)ile Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller …… …….112
6.TAMLAYICISIZ FİİLLER ……113
FİİL TAMLAYICILARI TABLOSU…….....133
SONUÇ……..162
KAYNAKÇA ……....168
ÖZ GEÇMİŞ……..172

GİRİŞ

1. Türk Dili ve Edebiyatında Dede Korkut Hikâyeleri

Batı Türkçesinin ilk devri olan Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait olan Dede Korkut Hikâyeleri, Türk dili ve kültürü açısından son derece önemli bir yere sahiptir. Bu hikâyeler halk dilinin canlılığını ve içtenliğini etkileyici bir coşkunlukla ve edebi bir üslûpla dile getirirken, yapı ve semantik özellikleriyle üstün yapıda bir dil değeri göstermekte, içerdiği zengin dokuyla dilimizin en seçkin eserlerinden biri olarak yerini muhafaza etmektedir.

12.yüzyıldan günümüze kadar uzanan zaman dilimini içine alan Batı Türkçesi üç dönemden oluşmaktadır: Eski Anadolu Türkçesi, Osmanlı Türkçesi, Türkiye Türkçesi.

"Dede Korkut Hikâyeleri'nin de içinde bulunduğu Eski Anadolu Türkçesi 10. yüzyıldan itibaren Orta Asya'dan batıya göç eden Oğuzların, 12. yüzyılın sonlarında kendi lehçelerine dayalı olarak Anadolu'da kurup geliştirdikleri edebî yazı dilidir."[1]

"Selçuklu devri Türkçesini de içine alan bu devre 13.asırdan 15. asrın sonuna kadar devam etmiştir.15.asrın ikinci yarısı bir geçiş devri olmakla beraber, Eski Anadolu Türkçesinin hususiyetleri bütün 15.asır boyunca devam etmiştir, hatta 17. asırda da bu özellikleri gösteren eserler ortaya çıkmıştır."[2]

Bu dönemi araştırmacılar farklı şekillerde adlandırmışlardır. Saadet Çağatay[3] "Eski Osmanlıca", F:Kadri Timurtaş[4] " Eski Türkiye Türkçesi", Zeynep Korkmaz[5] ve A.Bican Ercilasun[6] "Eski Oğuz Türkçesi", Gürer Gülsevin[7] "Eski Anadolu Oğuzcası" olarak dönemi ifade etmişlerdir. Bu adlandırmalardan en yaygın olarak kullanılanı "Eski Anadolu Türkçesi"dir.

---

[1] **Gürer Gülsevin-Erdoğan Boz**, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2004, s.29.
[2] **F.Kadri Timurtaş**, *Türk Dünyası El Kitabı*, c.II, Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, 1992, s.120.
[3] **Saadet Çağatay**, " Eski Osmanlıca Üzerine Bazı Notlar", DTCF Dergisi c.II/sayı 2(1944.)
[4] **F.Kadri Timurtaş**, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul : Endurun Yay.,1994.
[5] **Zeynep Korkmaz**, "Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Osmanlı Metinleri Arasındaki Yeri", Milli Kültür, c.III/sayı 4(1981)
[6] **A.Bican Ercilasun**, *Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yay., 2005.
[7] **Gülsevin, Boz**, a.g.e.

Zeynep Korkmaz "Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Osmanlı Metinleri Arasındaki Yeri" adlı makalesinde Dede Korkut'un bize intikâl etmiş dil yapısı ile 15.yüzyıla rastladığını, dolayısıyla da eserin oluşma devri bakımında İslam öncesi tarihlere uzanmakla birlikte dil ve yapı itibariyle Eski Anadolu Türkçesini temsil eden bir eser durumunda olduğunu belirtir.[8]

Hikâyelerin oluşma dönemi ile yazıya geçirilme dönemi farklıdır. 16.yüzyılda yazıya geçirilen Dede Korkut Kitabı Oğuznâme'den kopup Anadolu ve Azerbaycan bölgelerinde sözlü olarak yaşarken, 13-15. yüzyıllarda, elimizde bulunan formuna ulaşmış ve bu son biçiminde iken 12 boy hâlinde yazıya geçirilmiştir.[9]

Eserde Oğuz boylarının Gürcü, Abaza ve Rumlarla ilişkileri, yaptıkları savaşlar, Türk boylarının kendi aralarındaki çekişmeleri kısaca Oğuzların hayatı anlatılır.

Dede Korkut Hikâyeleri'nin her biri tek başına bağımsız ve tamam bir hikâye olarak karşımıza çıkmakta, fakat hepsi birden ayrıca büyük bir bütün teşkil etmektedir. Bu bütünün konusu maceraları, yaşayışı ve hayat görüşleri ile Oğuz topluluğudur. Ayrı ayrı olarak hikâyelerin konusu ise bu topluluk içindeki beylerin başlarından geçen çeşitli maceralardır.[10]

Dede Korkut Kitabı'nın Dresden'de ve Vatikan'da olmak üzere iki yazma nüshası bulunmaktadır. "Kitâb-ı Dedem Korkut alâ-Lisân-ı Tâife-i Oğuzân" adını taşıyan Dresden'deki nüshada bir giriş ve 12 hikâye bulunmaktadır. Vatikan'daki nüsha ise " Hikâyet-i Oğuznâme Kazan Beg ve Gayrı" adını taşımakta ve bu nüshada girişle birlikte 6 hikâye yer almaktadır.

Pek çok tarihî kaynakta Dede Korkut Hikâyeleri'nden bahsedilmektedir. Dede Korkut isminin geçtiği en eski tarihî kaynak İlhanlı veziri Reşidüddin'in Câmiü't-tevârih adlı eseridir. Tabip Reşidüddin'in 1305 tarihinde bir heyetle yazdığı bu ünlü cihan tarihinin Târih-i Oğuz u Türkân u hikâyet-i cihangîr-i u adını taşıyan kısmında dört Oğuz hükümdarının çağdaşı olarak Dede Korkut'tan bahsedilmektedir. Bu Farsça Oğuznâmede Korkut hanların akıl hocası ve sözü geçen bir devlet

---

[8] **Korkmaz**, a.g.m., s. 510.
[9] **Ercilasun**, a.g.e., s. 455
[10] **Muharrem Ergin**, *Dede Korkut Hikâyeleri I* , Ankara : TDK Yay., 2004, s. 23.

müşaviridir. Peygamber zamanında yaşaması, keramet sahibi olması, çocuklara ad takıp güzel sözler söylemesi Dede Korkut Kitabındaki özellikleriyle aynıdır.[11]

Yazıcıoğlu'nun Selçuknâme adlı eserinde 65 satırlık bir Oğuznâme vardır.15. asrın başında Yıldırım Bayezid'in oğlu Emir Süleyman zamanında yazıldığı anlaşılan bu Oğuznâmede Dede Korkut Kitabı'nda adları geçen Oğuz beyleri ile hikâyelerdeki bazı olaylardan söz edilmektedir.

Ali Şir Nevaî 'nin 1495 yılında yazdığı Nesâimü'l-mahabbe adlı sûfîlerden ve mutasavvıflardan bahseden eserinde Dede Korkut'la ilgili bilgiler bulunmaktadır. Eserde Nevaî, Korkut Ata'yı Türkler arasında şöhrete ihtiyacı olmayacak kadar şöhret sahibi ve kendisinden önce olup bitenleri bilmek, kendisinden sonra olacak hadiseleri haber vermekle meşhur, veciz ve değerli sözleri olan bir kimse olarak tanıtır.[12]

Şeref Han'ın 1597'de bitirdiği Şerefnâme adlı Farsça tarihinin mukaddimesinde, Ebulgazi Bahadır Han'ın 1659-1660 tarihinde yazdığı Şecere-i Terâkime'de, Evliya Çelebi'nin Seyahatnâme adlı tarihi kaynaklarında da Dede Korkut ile ilgili kayıtlar bulunmaktadır.

Ortaya çıktığı dönemden bu zamana kadar eser üzerinde farklı konularda pek çok araştırma yapılmış ve yapılmaya devam etmektedir. Çeviri yazı, ses ve şekil bilgisi bakımlarından yapılan çalışmaların yanında hikâyeler; folklor, tarih, edebiyat, mitoloji gibi farklı açılardan da değerlendirilmiştir.

Kilisli Rıfat[13], Orhan Şaik Gökyay[14], Hamid Araslı [15] O.Fikri Sertkaya[16], Ferhad Zeynalov-Samed Älizade[17], Semih Tezcan-Hendrik Boeschoten [18], İsmet

---

[11] a.g.e., s. 34.
[12] a.g.e., s. 37-44.
[13] **Kilisli Rifat**, *Kitâb-ı Dedem Korkut alâ-Lisân-ı Tâife-i Oğuzân*, İstanbul: Matbaa-i Amire, 1332(1916)
[14] **Orhan Şaik Gökyay**, *Dede Korkut Hikâyeleri*, Ankara : Kültür Bakanlığı Yay., 1938.
[15] **Hamid Araslı**, Kitab-ı Dede Korkud, Bakü: Azerbaycan Devlet Neşriyatı, 1962
[16]**O.Fikri Sertkaya**, *Dede Korkut Kitabı'nın Dresden Nüshasının Giriş Bölümü (Metin Transkripsiyonu ve Açıklama Notları*), İstanbul: Ötüken Neş, 2006.
[17] **Ferhad Zeynalov- Samed Älizade**, Kitabi dede Gorgud, Bakı, 1988
[18] **Semih Tezcan –Hendrik Boeschoten**, *Dede Korkut Oğuznameleri*, İstanbul, 2001.

Cemiloğlu[19], Sadettin Özçelik[20], gibi isimler hikâyeler üzerinde önemli çalışmalar yapan değerli araştırmacılardan sadece birkaçıdır.

Üniversitelerde yapılan yüksek lisans ve doktora çalışmaları da bu alana büyük katkı sağlamaktadır.[21]

Eski Anadolu Türkçesiyle yazılan yer yer de Azerbaycan Türkçesi özellikleri barındıran Dede Korkut Hikâyeleri'nde sıradan ifadelerin dışında bir söz dizimi ve söyleyiş tarzından meydana gelen sağlam bir üslûp, güçlü bir lirizm, ritmik bir akış, çok canlı ifade zenginlikleri görülmektedir. Eserin manzum özellikler de göstermesi bu dil zenginliklerini daha renkli ve estetik kılmaktadır.

Eserde gelenekte yaşayıp gelen bir hikâye üslubu mevcuttur. Bu üslûp, Türklerin hareketli yaşam tarzının da etkisiyle yapılan gözleme dayalı canlı tasvirlerle, halkın ruhunu yansıtan zengin atasözü ve deyimlerle, şiirselliğe varan söz incelikleriyle meydana getirilmiştir. Orhan Şaik Gökyay, hikâyelerdeki üslûbu " tabiîliği bozmadan hikâyeleri anlatan; kısa cümlelerden, bunların çeşitli kuruluşlarından; yerli yerinde kullanılan, yadırganmayan sıfatlardan; olayların düğümünü, onları çözülmez bir hale getirmeden, berrak bir akış içinde açıp anlatıma sürat vermekten; okuyucunun irkilmesine yol açacak, onu duraksatacak hiçbir engel ile kösteklenmemekten doğan benzersiz bir üslûp" olarak ifade eder.[22] Gerçekten de Türk yaşamının dinamikliğini sade bir cümle yapısıyla ve eşsiz bir ahenkle anlatan bu hikâyelerin tamamında doğal mecazlar ve sanatlardan oluşan yalın bir anlatımın kullanıldığı söylenebilir. Hikâyelerin bütününe yayılan şiirsel anlatım da eserin manzum bir üslup kazanmasını sağlamıştır.

"Kitab-ı Dede Korkut zengin estetik-poetik örgüsü ile de üstün özellikler sergiler. Her şey iç içedir, taşıyıcı estetik vasıtalar yalnızca birbirini izlemez, tamamlamaz, aynı zamanda sağlam bir birlik, bütünlük düşüncesi vardır. Destanların

---

[19] **İsmet Cemiloğlu**, *Dede Korkut Hikâyeleri Üzeri e Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara : TDK Yay., 2001.

[20] **Sadettin Özçelik**, *Dede Korkut(Notlar-Dizin-Metin)*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2005.

[21] **Kerime Üstünova**, *Dede Korkut Hikâyelerinde Cümleden Büyük Birimler ve Bunların Oluşumunda Tekrarların Rrolü,* Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1996.

Reşide Gürses, *Dede Korkut Grameri-Fiil*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara, 1992.

Elif Akpınar, *Dede Korkut Kitabının Söz Dizimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum, 1997.

[22] **Orhan Şaik Gökyay**, *Dedem Korkut'un Kitabı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973, s. CCL.

diline baştan sona kadar nüfuz eden kendine mahsus nefes, ritim ve ton, tekrarlar sistemi; seslerin, sözlerin, semantik biçimlerin art arda tekrarı; özel aliterasyon ve paralellik, edebi şekiller, kendine has mecazlar ve teşbihlerle bir hava, sıcaklık yaratır ki bu da Dede Korkut dünyasına dahil olan her kahramana unutulmaz özellikler kazandırır."[23]

Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki cümlelerin büyük çoğunluğu fiil cümleleridir ve yüklem görevini yapan fiillerin hepsi canlıdır. Bu canlılık o zamanki coğrafyanın hareketliliğini ve Türk yaşamımın devinimini göstermesi bakımından da önemlidir

2. Fiil -Tamlayıcı İlişkisi

Türkçede fiil-tamlayıcı ilişkisi yani fiillerin bir tamlayıcıya ihtiyaç duyup duymadığı; tamlayıcıya ihtiyacı varsa ne tür tamlayıcılarla kullanıldığı söz diziminin üzerinde durması gereken önemli konulardan biridir.

"Gramerlerimizde fiil-tamlayıcı ilişkisini esas alan tek sınıflandırma geçişli-geçişsiz fiil sınıflandırmasıdır."[24]

Muharrem Ergin'e göre geçişli fiiller bir yapma ifade ederler ve fiilin gösterdiği hareket yapana değil, yapanın dışında bir nesneye yönelir, tesir eder. Geçişsiz fiiller ise bir olma ifade ederler. Fiilin gösterdiği hareket yapana yönelir, yapana tesir eder.[25]

Zeynep Korkmaz'a göre de "yapma, etme" bildiren, anlam yapıları açısından nesne almaya elverişli olan fiiller geçişli fiillerdir: at-, biç-, kaz-, sergile-, sev-, tanı-, yaz- gibi. Olma, oluşma bildiren fiiller, geçişsiz fiillerdir. Geçişsiz fiiller nesne almazlar: acık- , doy-, öl-, parla-, kız-, piş-, uyan-, yürü- gibi.[26]

Tamlayıcı, fiillerin almak zorunda oldukları hâl ekli ve ya eksiz unsurlardır. Bu unsurlar cümlede nesne(+Ø, +I), yer tamlayıcısı(+A,+DA,+DAn), zarf(+A, +DA, DAn, +(y)IA) görevlerinde bulunurlar.Hâl ekli öğeye ihtiyaç duyan fiiller

---

[23] **Kâmil Veliyev Nerimanoğlu**, "Türk Edebiyatının Ana Kitabı Dede Korkut Oğuznameleri", Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni, Ankara: Atatürk Kültür Merkezi, Yay., 1999, s.350.
[24] **Leyla Karahan**, "Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine", Türk Dili, S: 549, 1997, s.209-213.
[25] **Muharrem Ergin**, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basım/Yayım/Tanıtım, 1993, s.267.
[26] **Zeynep Korkmaz**, *Türkiye Türkçesi Grameri*, Ankara: 2003, s.542.

tamlayıcılı; hâl ekli öğeye ihtiyaç duymayan, özne ile kullanılan fiiller ise tamlayıcısız fiillerdir.[27]

Geçişlilik-geçişsizlik kabulü çerçevesinde biri tamlayıcı almayan, diğeri +(y)A ekli tamlayıcı alan meselâ "öl-" ve "kız-" fiilleri aynı; +(y)I ekli bir tamlayıcı alan meselâ "sev-" fiili ayrı grupta değerlendirilir. Fiil-tamlayıcı ilişkisinin varlığını yokluğunu esas alan bakış açısına göre ise "kız-" fiili "öl-" fiiline değil, "sev-" fiiline daha yakındır ve bu sebeple "sev-" ve "kız-" fiilleri aynı grup içinde değerlendirilmelidir.[28]

Bu durumda fiillerin geçişlilik-geçişsizlik sınıflandırılmasından başka tamlayıcılı-tamlayıcısız sınıflandırmalarının da yapılabileceği görülmektedir.

Leyla Karahan fiil-tamlayıcı ilişkisini, Tamlayıcıya İhtiyaç Olup Olmaması, Tamlayıcı Sayısı, Tamlayıcının Niteliği (içinde bulunduğu hal ve taşıdığı hal eki) bakımlarından değerlendirerek geçişlilik-geçissizlik sınıflandırması dışında böyle bir sınıflandırmanın yapılabileceğini belirtir.[29]

Cümlede fiilden yola çıkan Fransız dilbilimci Lucien Tesniére cümlenin öğelerini eyleyen(actants) ve tümleyen (circontants) olarak ikiye ayırmış; eyleyenlerin (isim ve eş değerde olan öğeler) zorunlu, tümleyenlerin ise(zaman, yer, niteleme zarfları = belirteçler) seçimli olduğunu kabul etmiştir. Eyleyen sayısına göre Tesniére Fransızcadaki fiilleri eyleyensiz fiil (sıfır eyleyenli fiil), bir eyleyenli, iki eyleyenli ve üç eyleyenli fiil diye gruplara ayırmıştır.[30]

Söz dizimi ve anlamsal olarak diğer sözcüklerle bağlanma özelliği ve durumu olarak tanımlanabilecek olan birleşim değerini tamlayıcılar oluşturur. Türkçede temel öğe olan fiilin farklı anlamlara gelmesi de bu tamlayıcılarla gerçekleşmektedir.

Osman Toklu "Değerlilik Dilbilgisi" başlığı altında verdiği bilgide eylemi cümlede idareci öğe olarak konumlandırır ve fiillerin kullanıldıkları durumlara göre değerlilik kazandığını belirtir ve eylemlerin tümleyenlerini T1, T2, T3,… gibi kısaltmalarla göstermiştir.[31]

---

[27] **Gülsel Sev**, "/+Dan…+A/ Yapısına İlişkin", Türkoloji Dergisi, c.XVI/sayı 1(2002), s.249.
[28] **Karahan**, a.g.m., s. 212.
[29] a.g.m., s.213
[30] **Lucien Tesnière**, *Esguisse d'une syntaxe structurale*, Paris 1953 ve L.T., Elements de syntaxe structurale, Paris, 1959." Aktaran: Esin İleri, "Tükçedeki Fiillerin Birleşim Değeri", VII.Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri, Ankara 1997. s.157-165.
[31] **Osman Toklu**, *Dilbilimine Giriş*, Ankara: Akçağ Yay, 2003, s.86-87

Abdurrahman Özkan, "Fiil Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin istem Değiştirmesi" adlı makalesinde hâl eklerinin, fiille tamlayıcı ya da tamlayıcılar arasındaki ilişkideki öneminden bahseder.Fiilin bütün hâl eklerine her zaman ihtiyaç duymadığı, tamlayıcısının hâl ekinin kendine has olduğu tespitini yapar.[32]

Tamlayıcı, fiillerin aldığı hâl ekli unsurlar olduğuna göre fillerin birleşim değerini oluşturan tamlayıcıların incelenmesi için hâl ekleriyle ilgili bir sınırlama yapmamız gerekir. Çünkü hâl ekleri üzerinde çoğunlukla ortak fikir ve tespitler yapılmakla birlikte hâl eklerinin sayısı ve şekilleri üzerinde tam bir birlik sağlanamadığı görülmektedir.

Türk dilinin tarihi gelişim sürecinde hâl ekleri geniş bir kullanım alanı bulmuş, ifade zenginliğinin gelişmesine büyük katkı sağlamıştır. Tarihi dönemlere paralel olarak da farklı görünüşlerde karşımıza çıkmıştır.

Türkçe sözlükte hâl kavramı "isim hâli" başlığı altında " başka bir kelime ile ilgi kurmak için, ismin yalın biçimde veya ek alarak girdiği durum" olarak tanımlanır.[33]

Muharrem Ergin hâl eklerini ismin diğer kelimelerle münâsabeti sırasında içinde bulunduğu durumlar şeklinde tanımlar ve isimlerle, fiillerle birleşerek cümle yapısını meydana getirecek her türlü işlekliği hâl eklerinin verdiğini belirtir.[34]

Berke Vardar, durumu "adın tümcedeki işlevini gösteren, biçimsel değişimlerini ya da çekim eklerini belirten dil bilgisi ulamı" şeklinde tanımlar.[35]

Doğan Aksan "Tümcenin düzeni içinde adların yüklendiği görevi belirleyen, tümcede adın söz dizimi açısından rolünü ve öteki öğelerle ilişkisini gösteren, aynı zamanda anlam açısından ona belli bir özellik yükleyen durum kavramı, çoğu dillerde adların biçim açısından değişimi ve çekimi biçiminde belirir." ifadesiyle hâl eklerinin geleneksel dilbilgisi ve dilbiliminin iki önemli kavramından biri olan ad çekimini oluşturduğunu belirtir.[36]

N.Engin Uzun, Anaçizgileriyle Evrensel Dil Bilgisi ve Türkçe adlı eserinde durum yüklenecek öğelerin ad öbeği olması ve bu ad öbeklerinin bir biçimde

---

[32] **Abdurrahman Özkan**, "Fiil Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin istem Değiştirmesi", Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları, S:1, Isparta 1999, s.125-143.
[33] **TDK,** Türkçe Sözlük, Ankara: TDK Yay, 2005, s.982.
[34] **Ergin**, a.g.e., s.215.
[35] **Berke Vardar**, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Kitabevi, İstanbul, 2002, s.84
[36] **Doğan Aksan**, *Her Yönüyle Dil (Ana Çizgileriyle Dilbilim*), Ankara: TDK Yay., 1995, s.252.

yönetiliyor olmasının durum yükleme ile rol yükleme etkileşimine zemin hazırladığını; adın eylemin etkisiyle, eklenen durum ekleri sonucunda belli görevler yüklendiğini ve belli anlamlar aldığını belirtir.[37]

Durum eklerinin sayısı ve adlandırılışı hususunda gramer kitapları, terim sözlükleri ve makalelerde farklı değerlendirmeler yapılmıştır.

A.V. Gabain'in Eski Türkçenin Grameri adlı eserinde belirsiz hâl, ilgi hâli, yaklaşma hâli, yükleme hâli, bulunma-ayrılma hâli, ayrılma hâli, vasıta hâli, eşitlik hâli, ve yön hâli olmak üzere dokuz hâl eki belirtilir.[38]

Dede Korkut Hikâyeleri'nin de içinde bulunduğu Eski Anadolu Türkçesi dönemini inceleyen Faruk Kadri Timurtaş'ın Eski Türkiye Türkçesi adlı eserinde "İsim Çekimi" başlığı altında hal ekleri şu şekilde incelenmiştir: Yalın hâl, genitiv, dativ, akkuzativ(eksiz akkuzativ), lokativ, ablativ, cihet(direktiv), ekvativ(eşitlik), instrumental(vasıta) eki.[39]

Jean Deny Türk Dili Grameri adlı eserinde yalın hâl dışındaki ismin hallerini genitif(in-lenik), accusatif(i-lenik), datif(a-lenik), ablatif(den-lenik), lokatif(de-lenik), relatif(ce-lenik) olarak adlandırır.[40]

Konstantin Lübimov, "Tükçede Kaç İsim Hâli Var?" adlı makalesinde asıl hâl, geçiş hâli, iyelik hâli, istikâmet hâli, yer hâli, çıkış hâli olarak altı durumu belirtir.[41]

Hâl eklerini esas itibariyle ismi fiile bağlayan ekler olarak ifade eden Muharrem Ergin, Türk Dilbilgisi adlı eserinde hâl ekerlini nominatif hali(yalın hâl), genitif hâli(ilgi hâli), akuzatif hâli(yapma hâli), datif hâli(yaklaşma hâli), lokatif hâli(bulunma hâli), ablatif hâli (uzaklaşma hâli), instrumental hâli(vasıta hali), ekvatif hâli(eşitlik hâli), direktif hâli(yön gösterme hâli) olarak dokuz başlık altında inceler.[42]

Zeynep Korkmaz, Gramer Terimleri Sözlüğü'nde yalın hâl, yükleme, ilgi, yönelme, bulunma, çıkma hâlleri olmak üzere altı hâl ekini belirtir. Eşitlik, yön

---

[37] **Nadir Engin Uzun**, Anaçizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe , Multilingual Yay., İstanbul, 2000, s.230-234.
[38] **A. Von Gabain**, *Eski Türkçenin Grameri* (çev.Mehmet Akalın), Ankara: TDK Yay, 2003, s.63-65.
[39] **Faruk Kadri Timurtaş**, *Eski Türkiye Türkçesi*, İstanbul: Endurun Yay., 1994, s.68-74.
[40] **Jean Deny**,(çev. Ali Ulvi Elöve) *Türk Dili Grameri*, İstanbul: , 1941, s.476-479.
[41] **Konstantin Lübimov**, "Türkçede Kaç İsim Hâli Var ?", Türk Dili, c.VIII/sayı 96(1956), s.689.
[42] **Ergin**. a.g.e., s.217.

gösterme ve vasıta hâllerinin Türkçenin tarihi devirlerinde özel hâl ekleriyle karşılandığını ifade eder.[43]

Yapılan incelemelerde hâller her ne kadar başka başka terimlerle karşılanmış ve bazılarında aslında hâl eki olmayan ekler hâl ifadesi olarak belirtilmişse de dilciler Türkiye Türkçesinde altı hâlin varlığı konusunda fikir birliğine varmış görünmektedir. Yani Türkiye Türkçesinde yalın, ilgi, yükleme, yönelme, bulunma, ve çıkma hâli olarak altı hâl bulunmaktadır ve bu hâlleri ifade eden hâl ekleri isim çekim ekleri olarak kullanılmaktadır. Tarihi Türk yazı dillerinden özellikle Köktürkçe, Uygurca ve Karahanlıcada aktif olarak kullanılmış olan araç, yön ve eşitlik hâllerini ifade eden hâl ekleri, Türkiye Türkçesinde isim çekim eki özelliklerini kaybetmişler; özellikle bazı zarf türünden kelimelerde kalıplaşmışlardır.[44]

Çalışmamızda yükleme hâli(+Ø, +(y)I), yönelme hâli(+(y)A), bulunma hâli(+DA), çıkma hâli(+DAn) ve vasıta hâline(+(y)ile) yer verilmiştir.

Eski Anadolu Türkçesinde bulunmakla birlikte yön gösterme eki(+Aru) ve eşitlik eki(+CA)[45] çalışmanın dışında tutulmuştur.

Eşitlik eki tarihi metinlerde eşitlik, gibilik, benzerlik, sınırlama, görelik, kadarlık, mukayese gibi hâlleri ifade eder. Muharrem Ergin "Eşitlik ekinin esas fonksiyonu gibilik, benzerlik ifade etmektir." yargısında bulunur. Ergin, isimlerin eşitlik hâllerinin daima zarf olarak kullanıldığını ifade eder.[46]

Zeynep Korkmaz, +ça ekiyle ilgili makalesinde ekin çekim görevleri ile kullanılışının Türk dilinde süreklilik vasfı taşımadığını, Türkçede daimilik göstermediğini söyleyerek bu ekin bazı kullanışlarında zayıflamış olduğunu ve aynı görevdeki başka bir ek veya edatla birleştiğini belirtir. [47]

---

[43] **Zeynep Korkmaz**, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yay., 1992, s.7.
[44] **Erdal Şahin**, *Tarihî ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri*, Yayımlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü , İstanbul, 2003, s.18.
[45] **Timurtaş**, a.g.e., s.72-73.
[46] **Ergin**, a.g.e., s.227
[47] **Zeynep Korkmaz**, "Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme" Türk Dili Üzerine Araştırmalar,C:I, Ankara: TDK Yay., 1995, s.71-72.

Ahmet Buran, eşitlik durum ekinin işlev olarak daha çok zarf yapmaya eğilim gösterdiğini, durum eki olma işlevinin gittikçe zayıfladığı söyleyerek gibi, kadar, deyin, vb. edatların eşitlik ekinin görevini yerine getirdiğini belirtir.[48]

Bu ek dilimizde "Türkçe, İngilizce, kaplıca…" gibi isimler, "büyükçe, genişçe, güzelce…" gibi küçültme sıfatları, "gizlice, sıcakça, dostça…" gibi zarflar türetme görevi yapar. Özellikle ekin bu şekilde kullanımı çekim eki olma özelliğini zayıflatmış, yapım eki olarak işletilmesine yol açmıştır. Çekim ekliği işlevlerinin büyük bölümünü "gibi, kadar, dek, göre, denli, değin,…" gibi çekim edatlarına ve /+CAsInA/, /+AsInA/, /+ArAk/ gibi eklerle oluşturulan zarf fiillere bırakmıştır.[49]

Sonuç olarak bu ekin tarihi dönemlerden günümüze doğru gelen sürecinde çekim eki özelliğinin giderek zayıfladığı ve yerini yapım ekine bırakarak kalıplaştığını söyleyebiliriz.

Yön gösterme ekleri fiilin cereyan ettiği yönü göstererek ismi fiile bağlayan eklerdendir. "Yön ekleri Türkçede sonradan çekim ekliğinden tamamıyla çıkmış ve sayılı kelimelerin bünyesinde tam bir yapım eki gibi klişeleşip kalmıştır. Çekim eki olarak her türlü hususiyetlerini ve canlılıkları kaybetmişlerdir. Zaten canlı oldukları devirlerde de ancak yönle ilgili yer ve zaman isimlerinde kullanılmaktaydı."[50]

Yön gösterme eki incelediğimiz eserde "içerü, yuḳaru, ṭışarı, depere, buraya" gibi örneklerde görülmektedir. "Yön gösterme hâli Türkiye Türkçesinde hâl eki olmaktan çıkmıştır, kalıplaşmış zarf hâlinde yaşamaktadır. Ekin tarihî lehçelerdeki fonksiyonları Türkiye Türkçesindekiyle bağdaşmaktadır. Söz konusu ek de eşitlik eki hâli ekinde olduğu gibi bir fiilin tamlayıcısı olarak kullanılamaz."[51]

Türkiye Türkçesinde vasıta eki +(y)lA ekiyle karşılanmaktadır. Eski Türkçede yaygın olarak +n ekiyle kullanılan bu ek zamanla işlekliğini kaybederek bazı kalıplaşmış örneklerde karşımıza çıkmaktadır: yazın, gündüzin, dünin vb.

Tahsin Banguoğlu, hâl eklerini iç çekim hâlleri ve dış çekim hâlleri olarak iki bölüme ayırır ve vasıta ekini "dış çekim halleri" başlığı altında "kimle hâli " olarak

---

[48] **Ahmet Buran**, *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim Ekleri* , Ankara: TDK Yay., 1996, s.268-270
[49] **Gülsel Sev**, *Etmek Birleşik Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, Ankara: TDK Yay., 2001, s.6.
[50] **Ergin**, a.g.e., s.230.
[51] **Gülsel Sev**, *Tarihi Türk Şivelerinde Hâl Ekleri*, Ankara: Akçağ Yay, 2007, s.601-603.

isimlendirir. Ekin başlıca "bilelik hâli" ve "birlikte hâli" gibi iki farklı durumu karşıladığını ifade etmektedir.[52]

Muharrem Ergin, bu ekle ilgili olarak "Türkçede instrumental eki işlekliğini kaybederken onun vazifesini ile edatı üzerine almış, edat kalarak ya da ekleşerek tamamiyle instrumental ekinin yerine geçmiştir."[53] demektedir. Ergin, +(y)lA ekinin vasıta işlevini gören ile edatının ekleşmiş şekli olarak değerlendirilmesi gerektiğini belirtir. Eski Anadolu Türkçesinde de vasıta hâli çoğunlukla –ile edatından ekleşmiş olarak ve +(y)lA şeklinde görülmektedir.

+(y)IA ekini tam bir durum eki olarak kabul etmeyen görüşler vardır. Tahir Kahraman " +ile'nin dilden çıkıp yerini +le ekine tam olarak bırakmadığı ve bu eki alan adlar, cümlede zarf görevi yaptığı için, +le'nin bir durum eki olması bütün dilcilerce benimsenmemektedir. Banguoğlu'nun "kimle hâli"ni "dış çekim hâllerinden saymasının gerekçeleri bunlar olmalıdır." diyerek bu duruma dikkat çeker.[54]

Zeynep Korkmaz ise "+IA eki, ile edatının ekleşmesinden oluşmuş bir ek olsa da, ekleşme sırasında eklendiği kelimenin dil benzeşmesine uymakla ekleşmenin biçim şartını yerine getirmiştir. İşlev bakımından da Eski Türkçedeki +In /+Un vasıta durumu ekinin işlevlerini tümüyle üzerine almış bulunmaktadır. "vasıta" ve birliktelik" işlevini bir ek olarak sürdürdüğünden elbette bir çekim eki niteliğindedir.[55]" tespitiyle bu ekin çekim eki niteliği gösterdiğini belirtir.

İncelememizde "vasıta, birliktelik" işlevinde kullanılarak fiilin kimle, neyle yapıldığını belirten vasıta hâl ekli unsurlar tamlayıcı olarak kabul edilmiş, zarf göreviyle kullanılan yapılar tamlayıcı olarak değerlendirilmemiştir.

İsimleri isimlere bağlama görevi yapan ilgi hâli eki, fiillerin tamlayıcı durumları incelendiğinden çalışmanın dışında tutulmuştur.

Yukarıda ifade edilen bazı tespitler ışığında yaptığımız değerlendirme sonucunda Dede Korkut Hikayeleri'nde incelediğimiz fiillerin tamlayıcıları ve bu tamlayıcıların hangi işlevlerine göre değerlendirildiği şu şekilde gösterilmiştir:

---

[52] **Tahsin Banguoğlu**, *Türkçenin Grameri*, Ankara: TDK Yay., 1998, s.329-330.
[53] **Ergin**, a.g.e., s.226.
[54] **Tahir Kahraman**, *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları*", Ankara : TDK Yay, 1997, s.6.
[55] **Zeynep Kormaz**, *Türkiye Türkçesi Grameri*, Ankara: TDK Yay., 2003, s.318.

+Ø : Eksiz Yükleme Hâli

Cümlede belirtisiz nesne olarak kullanılan tamlayıcıların ek almamış şekliyle fiille bağlantısını gösteren eksiz yükleme hâli ekinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

+(y)I : Ekli Yükleme Hâli

Ek alarak fiille bağlantı kuran, cümlede belirtili nesne olarak kullanılan yükleme hâli için kullanılmıştır. Yükleme hâli eki Eski Anadolu Türkçesinde farklı şekillerde karşımıza çıkmaktadır. EAT'de iyelik eki almış isimlerin de belirli nesne oldukları görülür. Burada bir +Ø belirtme eki söz konusudur.[56] Bu durum "Eksiz Belirtili Yükleme Hâli" olarak da belirtilebilir.[57]Bu tür tamlayıcılar +(y)I Hâl Ekli Tamlayıcılar başlığı altında incelenmiştir.

+(y)A : Yaklaşma Hâli

Fiile yaklaşma, yönelme işlevi sağlayan temel görevi yer tamlayıcısı olup zarf göreviyle de kullanılan yaklaşma hâli ekinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

+DA : Bulunma hâli

İş,hareket, şahıs ve nesnenin yerini göstererek cümlede yer tamlayıcısı olarak kullanılan, zarf olma özelliği de katan bulunma hâli için kullanılmıştır.

+DAn : Ayrılma Hâli

İş, oluş, hareket ve nesnenin kaynağını, çıkış noktasını belirten; ayrılma, uzaklaşma ve çıkma bildirerek cümledeki temel işlevi yer tamlayıcısı olup zarf göreviyle de kullanılan ayrılma hâli ekinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

+(y)ile : Vasıta Hâli

Araç ve birliktelik işlevinde kullanılan, fiilin bildirdiği işin, hareketin, oluşun kimle, neyle yapıldığını gösteren vasıta hâli ekinin karşılığı olarak kullanılmıştır.

---

[56] **Gürer Gülsevin**, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK yay., 1997, s.34.
[57] **Sev**, a.g.e.

Dede Korkut Hikâyelerinde Fiil-Tamlayıcı Durumu İle İlgili Bazı Notlar

Yapılan fişleme sırasında bir fiillin aynı hal ekli tamlayıcıyla çok sayıda kullanımı tespit edilmiş, bunlar yazıya geçirilirken en fazla dört örnekle sınırlandırılmıştır.

Bazı fiillerin aynı tamlayıcıyı çok defa aldığı görülmüş gereksiz tekrara düşmemek için bir örnek yeterli bulunmuştur.

Bir fiilin tamlayıcıyla ilgili kullanım örnekleri verilirken o fiilin sadece yüklem olarak kullanıldığı cümle örnekleri değerlendirilmiştir.

Örnek cümlelerin yazılışında eserin orijinaline sadık kalmak için incelenen eserdeki yazılışlar dikkate alınmıştır

+(y)I'nın +(y)A, +Ø'nın +(y)A yerine kullanıldığı örnek cümleler tasnif edilirken bu eklerin yapısı göz önüne alınmıştır

Fiiller incelenirken edilgen, dönüşlü, işteş, ettirgen yapılı fiillere de yer verilmiştir: as-(ı)l-, bağla-t-, al-(ı)n-, gör-iş-, vb…

Eserde pek çok örneği görülen birleşik filler tespit edilirken esas fiilin kendi anlamında kullanılıp kullanılmadığına bakılmış fiil asıl anlamını koruyamamışsa birleşik fiil olarak kabul edilmiştir. Çünkü kelime gruplarında esas olan anlamca bir bütünlüğün olması ve kelime grubunun cümlede tek kelime gibi işlev yapmasıdır.

"kuş kuşla- ", "av avla- ", "yaş yaşla- " gibi kökteş fiiller birleşik fiil olarak kabul edilmiştir.

Birleşik fiilin isim unsurunun üzerinde çeşitli eklerin olması, o fiilin birleşik fiil olarak alınmasına engel teşkil etmemiştir.

İçerisinde özne ve diğer yapılar bulunan birleşik fiillerin tamlayıcıları da tespit edilmiştir.

"bakdı gördi", "düzdi koştu" gibi yapılar "bakıp gör- ","düzip koş- "yapısında kabul edilmiştir.

+(y)ile başlığı altında "ile"nin farklı türevleri de gösterilmiştir: (-ilen, -ilem, vb…)

İnceleme bölümünde fiiller bir cümle içinde kullanıldığı tamlayıcı sayıları dikkate alınarak tasnif edilmiş, inceleme sonunda ulaşılan tabloda ise bir fiillin eserdeki bütün cümlelerde kullanıldığı toplam tamlayıcı sayısı gösterilmiştir.

Araştırmamızda cümle içinde yer almasa da bazı fiillerin gerçekleşmeleri için tamlayıcıya gereksinim duydukları görülmektedir. "Öğütmek" anlamındaki "ügit-" fiili "Ol buğa ḳatı ṭaşa buynuz ursa un gibi ügidür idi. (15/10)" cümlesinde eksiz veya ekli bir öğeyi istemektedir."İlerü gelüp Selcen Ḫatunı ḳucaḳlayup barışmışlar.(199/6)" cümlesinde de "barış-" fiili vasıta hâl ekli bir öğeye ihtiyaç duyar. Bu zorunlu öğelerin cümle içinde bulunmasa da varlığının bağlamdan anlaşılacağı görülmektedir.

Ol buğa ḳatı ṭaşa buynuz ursa ***(taşı)*** un gibi ügidür idi. (15/10)

İlerü gelüp Selcen Ḫatunı ḳucaḳlayup ***(Selcen Haltun -ile)*** barışmışlar.(199/6)

Leyla Karahan, zorunlu öğelerin, fiilin ortaya çıkabilmesi için gerekli olan öğeler olduklarını ve bunların cümle içinde bir kelime veya kelime grubu olarak yer almasalar da varlıklarının bağlamdan anlaşılacağını belirtir.[58]

Tamlayıcıya ihtiyaç duyduğu bilinen ancak eserde tamlayıcısı yer almadan kullanılan bu tür fiiller "Tamlayıcısı Bağlamdan Anlaşılan Fiiller" başlığı altında incelenmiş, bu tür fiillerin ihtiyaç duydukları tamlayıcılar derin yapı düşünülerek tamamlanmış ve cümlede parantez içinde koyu italik olarak verilmiştir.

Fillerin birleşim değeri incelenmesinde zorunlu veya seçimli diye bir ayrım yapılmadan fiilin eserde alabildiği bütün tamlayıcılar değerlendirilmiştir.

---

[58] Leyla **Karahan**, *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yay., 2006, s.13.

İ N C E L E M E

1.TEK TAMLAYICIYLA KULLANILAN FİİLLER

1.1. +Ø Eksiz Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

al- :

Adam aldı. (218/1)

Dan dansuḫ ala yaḫşı armağanlar aldılar. (69/13)

Bir ağ tozlu ḳatı yay aldılar. (70/1)

Ağır hazine bol leşker alayın. (25/6)

alıver- :

Ṭaḫt alı virsün. (17/9)

aş- :

Dere depe aşdı. (272/8)

aşur-* **:**

Dedeyi ḳova ḳova Delü Ḳarçar on **beleñ yir** aşurdı. (84/6)

at- :

Güyegü **oh** atar. (107/10)

Her atanda **on iki batman ṭaş** atar-idi. (56/13)

atış- :

Ağ yeleklü ötkün oḫlar atışa-y-ıduḳ.(249/9)

ayıt- *:

Ne aydursun canum baba. (176/5)

bağışla- :

Çırġap çırġap çadır otaḳ bağışlar-idi.(123/6)

Ḳaṭar ḳaṭar develer bağışlar-idi. (123/6)

---

* aşur- : aşırmak, geçirmek
* ayıt- : söylemek

bağla- :

Alay bağladı. (286/2)

Ḳāfirler **alay** bağlamış. (264/13)

bil- :

Ne bilür delü ozan. (123/13)

Ne bileyin oğul. (27/12)

bin- :

Meğer yigit **ayġır** biner-idi. (264/3)

bul- :

Canum baba **maña yarar ḳız** bulduñ-mı. (174/6)

Yataçaḳ yir-mi bulduñ. (192/12)

Bir eski deve çuvalı buldı. (107/7)

Dede Ḳorḳut daḫı **biñ ḳuyruḳsuz ḳulaḳsuz köpek-ile biñ dahı püre** buldı.(87/8)

buyur- :

Ne buyursız.(224/6)

çal- :

Ḳılıç çaldı. (6/2)

Beyrek ḳ**opuz** çaldı. (113/12)

Dede Ḳorkut gelüben ***ṣaẕılıḳ*** çaldı. (153/13)

Men **ḳopuz** çalam. (113/8)

çatlatmak- :

Ḳaraça Çoban **ṣapan** çatlatdı. (57/5)

çek- :

Oğul atadan görmeyinçe **ṣufra** çekmez. (3/12)

Yay çekmedüñ. (125/4)

çarp- :

Andan Şirögüven uçından Gökçe Denize değin **il** çarpdı. (255/2)

çek- :

Bazirgan sūretinde **ḳatır deve** çekdiler. (283/13)

çığırt-* **:**

Av çığırtdılar. (237/6)

çıkar- :

Ol bigler **ağ** çıḳardı. (96/4)

depele-* **:**

Ḳılıç çeküp **altı kāfir** depeledi. (263/6)

di- :

Bigler ya siz **ne** dirsiz. (295/3)

Oğul añun-içün **yağı** dirler. (128/9)

Ḳoyun dimez **kiçi** dimez. (42/1)

Bir iki dimedi. (72/5)

dik-:

Çadır dikdi. (190/9)

Ak çadır dikdiler. (178/6)

dikdür- :

Yiñ yakalar dikdüreyim senüñ-içün. (129/10)

Çetir otağ ala sayvan dikdürdi. (73/11)

---

* çığırt- : bağıtmak, ilan ve davet etmek
* depele-: tepelemek, tekmelemek

dile- :

Çetirlü otaḳ-mı dilersin (111/1)

Ḳul ḳaravaş-mı dilersin. (111/11)

Yanumda yigitlerüm **ṣavaş** diler. (248/12)

Biñ-de ḳuyruḳsuz köpek diledi. (86/11)

Ḳazan yine **er** diledi. (288/10)

döşe- :

"**Ala ḳalı** döşediler. (179/2)

eyle- :

Ne eyleyelüm. (29/10)

gey- :

Kim **cevşen** geyer. (142/6)

Sen **ḳızıl ḳaftan** geyersin. (89/10)

Kendü **şaru** geymi-idi. (178/13)

Cem'i yanında olan ḳızlar **al** geymişler-idi. (178/12)

geydür- :

Ḳaftanlar geydürem. (261/12)

geyür- :

Cübbe çuğa çırġap geyürdi. (253/4)

gönder- :

"Adam gönderdi. (109/10)

gör- :

Ḳara ḳayġulu vāḳı'a gördüm. (42/13)

Bir ḳal'a gördi. (272/11)

Biñ biñ erden yağı gördüm-ise. (277/1)

Ağ boz atlar çapdurur alplar gördüm. (206/10)

götür- :

Ḳaba ṣaruḳ götürdi. (97/3)

gözet- :

Ol gün nāmerdler **ṣapa yir** gözetdi. (152/4)

Ol gün muhannetler **ṣapa yir** gözetdi. (63/7)

gözle- :

Ṭoḳuz bazlammaç ile bir külek yoğurd gözler. (7/13)

haberleş- :

Ne haberleşdi. (45/11)

helāk eyle- :

Atup **elli altmış adam** helāk eyledi. (218/7)

iç- :

Ne içersin. (274/11)

içür- :

Yidi yıllıḳ al şarab içürdiler. (178/8)

iste- :

Beyregi yere urmaḳ ister. (79/9)

Şimdi ḳızlar **yanına varmaḳ** ister. (11/12)

Bir cılasun bahadır ister-imişsin. (171/5)

Altun aḳça-mı ister. (174/8)

it- :

Ḳara ḳavurma itsünler. (53/13)

ḳaldır- :

Ḳalın Oğuz bigleri **el** ḳaldırdılar. (69/1)

ḳır- :

Ağça ḳoyun ḳırdılar. (178/7)

Ṣığın geyik ḳaz tavuḳ ḳırdılar. (255/7)

ḳırdur- :

Gine ṭoy idüp **atdan ayġır, deveden buğra, ḳoyundan ḳoç** ḳırdurmış idi.(10/5)

ḳur- :

Yilken ḳurdum. (206/13)

Beğil ne **yay** ḳurar-idi. (237/10)

kes- :

Ḳılıç çalup **baş** kesdüñ. (125/13)

oḳı- :

İsm-i a'ẓam oḳıdı. (84/8)

ol-:

Ḳara eşek başına uyan ursañ **ḳatır** olmaz. (3/6)

Kül **depeçük** olmaz. (3/7)

görmemiş ol- :

Maya görmemiş ola. (86/10)

oyna- :

Altun aşuḳ oynar Ṣancıdanuñ Bigleri. (279/4)

oynat- :

Selcen Ḫatun **at** oynatdı. (193/10)

ögren- :

Ne ögrenem. (125/11)

öldür- :

Bir iki gögerçin öldürdi. (159/12)

Bir buğa öldürmiş. (18/6)

Oğul **biñ ḳāfir** öldürseñ. (128/12)

öp- :

Yer öpdi. (193/5)

pişürüp dur- :

Beli ağam Ḳazan, **giceden bir ḳuzı** pişürüp-dururam. (49/12)

şağ- :

Ḳaravaşlar **inek** şağar. (181/9)

şağdur- :

Göl gibi ḳımız şağdurdı. (15/2)

şağur-* **:**

Göl gibi ḳımız şağurdum. (24/13)

şaḳla- :

Ol ḳız içün **üç canavar** şaḳlamışlar. (175/1)

şal- :

İpek **ḫalıçalar** şaldı. (73/12)

sürdür- :

Şağrak sürdürelim. (53/3)

---

* sağur- : sağdırmak

söyle- :

Herze merze söyleme mere itüm ḳāfir. (248/7)

şoyla-*:

Görelüm hanum **ne** şoylamış. (28/3)

şarın- :

Ḳırḳ elli yigit ḳara geyüp **gök** şarındılar. (299/12)

seç- :

Biñ ayġır seçdi. (87/6)

Biñ buğra ner seçdi. (87/6)

Altmış yaruḳlu adam seçdiler. (264/1)

Ḳara ṭonlu gök demürlü altı yüz ḳāfir seçdi. (192/2)

sep- :

Yüz adam seçilüñ (247/4)

Oḫ sepdiler. (41/8)

şoyla-* :

Anası **bir şoy** daḫı şoyladı. (137/8)

Görelüm hanum **ne** şoylamış. (17/11)

sömür- :

At basuban **ḳan** sömürür. (213/13)

söyle- :

Küfür söz söyledim. (162/11)

İncinüp **acı sözler** söyleme. (14/4)

---

* soyla- : destan manzumesi söylemek, deyiş

ţol- :

Ḳara ḳıyma gözleri **ḳan yaş** ţoldı. (23/12)

ţoy- :

Bu ivi ḫarab olası ere varaldan berü daḫı **ḳarnum** ţoymadı. (8/2)

ţartış-* **:**

Ağça tozlu ḳatı yaylar ţartışa-y-ıduḳ. (251/3)

tikdür- :

Çadır tikdürdi. (285/9)

ţoğur- :

Bir niçe müddetden soñra **bir oğlan** ţoğurdı. (15/5)

tonat- :

Yalınçaḳ-mı ţonatduñ. (254/9)

ţoyur- :

Aç-mı ţoyurduñ. (254/8)

vir- :

Bir at bir ḳılıç virdiler. (266/1)

Bir eski ḳaftan virdüñüz. (107/6)

yap- :

Kilisesin yıḳup **mescid** yapdılar. (290/8)

yığ- :

Hem ţurmayup **ţaş** yığarlar. (101/6)

Depe gibi et yığdum. (24/12)

---

* tartış- : çekişmek

yıḳ- :

Ṣığın geyik yıḳdı. (126/11)

yi- :

Hem şimdi **ne** yirsin. (274/10)

Şeker yidi. (126/2)

1.1.1. +Ø Eksiz Tamlayıcısını Cümle Şeklinde Alan Fiiller

ayıt-* :

Dirse Ḫan aydur : **Bayındır Ḫan benüm ne eksikligüm gördi, şuframdan-mı gördi, benden alçaḳ kişileri ağ otağa ḳızıl otağa ḳondurdı** . (11/12)

Aydur : **Ḳalḳubanı yigitlerüm yirüñüzden örü ṭuruñ, bu ḳarayıb baña ya bendendür ya ḫatundandur.** (12/2)

Dede Ḳorḳut ayıtdı : **Çalar-iseñ elüñ ḳurısun**. (84/10)

Aydur :

"Ḳara ṭağum yüksegi oğul
Ḳarangulu gözlerüm aydınım oğul
Alpum Uruz aşlanum Uruz
Ağ şaḳallu babaña ḳıyma oğul" (289/12)

bakdı (ıp) gör- :

Kazan baḳdı gördi **çoban ağacı arkasına almış gelür.**(50/9)

Baḳdı gördi **Oğuzuñ uçında bir ala ṣayvan dikilmiş, bir imirze ḫub yigit ḳırḳ yigit-ilen, sağında ve ṣolında otururlar**. (71/2)

Kan Ṭuralı baḳdı gördi **bu ḳonduğı yirde ḳuğı ḳuşları, ṭurnalar, ṭuraçlar, keklikler uçarlar.** (191/1)

Baḳdı gördi **Ilġar yetdi.** (192/2)

bil- :

Babasın öldi bilür-idi. (204/3)

Oğlançuğın öldi bilür. (29/10)

---

* ayıt- : söylemek

Depegöz bildi kim **Başat mağaradadur.** (227/5)

buyır- :

Bayındır Ḫan buyırdı, **yigirmi dört sancaḳ bigi gelsün** (205/6)

di- :

Mere dayalar bu ḳavat oğlı ḳavat mize erlik-mi gösterür didi. (76/13)

"**Çalma ozan ayıtma ozan**

Ağam Beyrek gideli bize ozan geldügi yoḳ

Egnümüzden ḳaftanımuz alduğı yoh

Başımuzdan gicelügümüz alduğı yoḳ

Buynuzı burma ḳoçlarumuz alduğı yoḳ " didi. (107/2

Ḳanlu Ḳoca oğlı Ḳan Ṭuralı nitmiş diyeler. (187/1)

Menüm erligüm bahadırlığum cılasunlığum yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (155/8)

gör- :

Görelüm **ne istersin.** (85/7)

Ḳara deve eñsemden ḳavrar gördüm. (43/3)

Ḫanumuzuñ naẓarı bizden dönmiş gördüm. (240/1)

Görelüm ḫanum **ne ṣoylar**. (102/8)

ṣoyla-* **:**

Dede Ḳorḳut bir daḫı ṣoylamış : **Sarp yorır-iken ḳażılıḳ ata nāmerd yigit bine bilmez, bininçe binmese yig.Ḳonığı gelmeyen ḳara ivler yıḳılsa yig …….. devletüñüz pāyende olsun ḫanum hey.** (4/4)

Bir daḫı ṣoylamış :

"Ḳuru kuru çaylara ṣu ṣaldum.

Ḳara ṭonlu dervişlere neẓir virdüm

…

Yaluñuz oğul ḫaberin a Ḳazan digil maña

Dimez olsañ yana göyine ḳarġaram Ḳazan saña" (138/1)

Görelüm ḫanum ne soylamış:

---

* soyla- : destan manzumesi söylemek, deyiş

Aydur:

"**Ağzuñ içün öleyim oğul**

Dilüñ içün öleyim oğul

…

Ḳara tağum yüksegi ḳartaş digil

Ne Ne urursın oğul yortġıl (258/2)

Bir daḫı ṣoylamış :

"**Ḳalḳubanı yirümden ṭuram dir-idüm**

Yilisi ḳara każılıḳ atuma binem dir-idüm

…

Neyledüñ digil maña

Dimez olsañ yana göyine ḳarġaram Ḳazan saña" (139/12)

sor- :

Ṣoruñ **oğlan Begilün nesidür** (249/2)

şan- :

Eyle ṣan kim **yağı başıldı**. (194/3)

1.2. +(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

1.2.1. +(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

aç- :

Dede **ḳapıyı** açdı. (88/11)

açdur- :

Ḫatun gelip ḳapuyı açdurdı. (247/8)

ağırla- :

Ol **anı** yidürür içürür, ağırlar. (7/9)

ağlat- :

Ağ ṣaḳallı babamı oğul diyü ağlatduñ. (223/5)

Ağ ṣaḳallu ḳocaları çok ağlatmışam. (233/5)

Ağ pürçeklü ḳarıçuḳları çok ağlatmışam. (233/7)

Ağ ṣaḳallu babañı ḳarıçuk añanı ağlatmaġıl. (267/10)

al- :

Ḳazan Big **ordusını ağlanını uşağını ḫazinesini** aldı. (65/4)

Ṣaru ṭonlu Selcen Ḫatunı aldum. (190/12)

aldur- :

Pay Piçen ḳızı Banı Çiçeği aldurduñ. (97/2)

añ- :

Meğer ḫanum boyı uzun Burla Ḫatun **oğlançuğını** añdı. (148/7)

Ala gözlü oğluñ **ḳardaşını** añdı. (262/9)

añdur- :

Kiçmiş menüm günümi ne añdururs un (54/10)

añdurt- :

Ola kim **menüm kiçmiş günümi** añdurtmayasın. (246/6)

artur- :

Dirse Ḫan eğer oğlançuğın görür-ise arturmaz **bizi** hep ḳırar. (29/11)

aş- :

Ala yatan ḳara ṭağları aşdum. (206/12)

Arḫu Bili Ala Ṭağı dünin aşduñ. (186/8)

‘aşıḳla-* :

Ḳız **Beyreği** ‘aşıḳlamış-idi. (98/6)

at- :

Şimdi **yigidi** atar. (180/11)

Yigit at **oḫını.** (199/2)

avla- :

Arḳu Bili Ala Ṭağı avlar-idüm. (200/3

bağışla- :

Günahuñuzı adı görklü Muḥammed Muṣṭafa yüzi ṣuyına bağışlasun ḫanum hey. 66/10

bağla- :

Dört yanıñı kāfir bağladı. (267/12)

---

* ‘aşıḳla-: aşık olmak, sevmek, gönlünü kaptırmak

baş- :

Meni başar-iseñ **anı** daḫı basarsın. (79/1)

He kim **ol üç canavarı** başa (175/2)

Kāfiri başdılar. (270/7)

begen- :

Bu üçini begendi. (72/11)

berkit-[*] **:**

Ağıluñ ḳapusını berkitdi. (39/13)

beyan it- :

Uşun Ḳoca oğlı Segrek boyını beyan ider. 253/11

bil- :

Gelmez-isem ol vaḳıt **menüm öldügümi** bilesin. (261/4)

bildür- :

Ḳazan **kendüyi** bildürmedi. (287/7)

bin- :

Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (38/6)

bindür- :

Beyregi daḫı bindürdiler. (298/1)

Delü Ḳarçarı bindürdiler. (84/2)

birbirine ḳat- :

Oğlı köpek yike ṭana **ivini** birbirine ḳatmış. (8/10)

bostan kıl- :

Odı bostan ḳılduñ. (251/9)

boz- :

Menüm avumı bozma. (43/10)

bul- :

Bu dünyayı erenler ‘aḳıl-ile bulmışlardur. (182/8)

Dede men **üçini** bulur-isem **ikisini** sen bulur-mısın (87/3)

Ḳan Ṭuralıyı bulımadı. (194/5)

---

[*] berkit- : sağlamlaştırmak, kuvvetlendirmek

buzlat- :

Ḳarıçuḳ ağ pürçeklü anamı buzlatmışsın. (232/5)

Ağ saḳallu babañı karıçuk olmış anañı buzlatmaġıl. (176/3)

cāsusla- :

Evnük ḳal‘asınuñ kāfirleri **bunları** cāsusladı. (70/12)

cem‘ eyle-[*]:

Tekür **biglerini** cem‘ eyledi. (275/10)

çağır- :

Pay Püre Big **Ḳalın Oğuz biglerini** çağırdı. (75/2)

Dede Korḳuṭı çağırdılar. (219/7)

Bayındır Ḫan **seni** çağıra. (19/10)

candan ayır-:

Ṭatlu candan ayırsun Ḳādir **seni**. (231/4)

çap-[*]**:**

Kan alaca ordusını çapuñ. (244/10)

çapdur-[*] **:**

Aruzuñ ivini çapdurdı. (303/4)

çek- :

Men çekerem **göz buñını**. (231/4)

Çekdi **ḳopuzı.** (268/3)

Kalanını çekdi. (276/8)

çekdür- :

Oğlı Uruz **cılavısını** çekdürdi.(157/13)

---

[*] cem‘ eyle- : toplamak
[*] çap- : koşmak, koşturmak, at sürmek, yağma etmek, akın etmek, kesmek
[*] çapdur- : koşturmak, at koşturmak, yağmalatmak

çekiş- :

Öksüz oğlan **bir ḳızanı** çekişür. (256/10)

çığrışdur-* **:**

Ḳaza beñzer ḳızı gelini çığrışdurdılar. (38/6)

çıḳar- :

Çoban **ṭağarcuğı** çıḳardı. (49/13)

Ağ ḳaftanını çıḳardı. (92/2)

çırp- :

Bunı çırpa. (268/1)

çöker-* **:**

Buğanuñ alnına bir yumruḳ eyle urdı-kim **buğayı** göti üzerine çökerdi.(182/4)

Buğra gibi Depegözi dizi üzerine çökerdi. (234/1)

çöz- :

İvini çözdi. (190/6)

dala- :

Ḳuduz kurtlar **ivimi** dalar. (43/3)

del- :

İlerü yatan deñizi deldüm. (207/1)

dep-* **:**

İndi yigit **bunı** depdi. (216/7

depele-* **:**

Muştuluḳ oğluñ **Depegözi** depeledi. (234/7)

---

* çığrışdur- : bağrıştırmak, feryat ettirmek
* çöker-: çökertmek
* dep- : tepmek, at tepmek, tekmelemek
* depele- : tekmelemek

Geyikleri ḳovsun getürsün, benüm öñümde depelesün (22/1)

dir- :

Tekür daḫı haman **çerisini** dirdi. (273/5)

dirgür-* **:**

Yeñiden ṭoğanunı dirgürmeyeler. (281/2)

divşür-* **:**

Ṭağ çiçegi divşürdiler. (28/13)

dög- :

Kimini dögdi. (112/2)

döndür- :

Atını döndürdi. (265/2)

Ol yigidi döndüreyim. (31/12)

düg-* **:**

Ala ḳalkan bağını kısa dügdiler. (133/11)

düz-* **:**

Bu Oğuznāmeyi düzdi. (153/13)

düzdi (üp) koş- :

Bu Oğuz-nāmeyi düzdi koşdı. (65/10)

neyle- :

"**Ḳarşu yatan ḳara ṭagları**

Senden şoñra men neylerem." (167/9)

---

* dirgür- : diriltmek, yaşatmak, canlandırmak
* divşür- : devşirmek, toplamak
* düg- : düğümlemek, bağlamak
* düz- : düzmek, koşmak, tanzim etmek,tertip etmek

getür-:

Anasını biz getürmişüz. (40/87)

getürüp dur- :

Ḳarıçuḳ anamı getürüp-durursın. (58/3)

Ḳırk ince billü kız-ile Burla Ḫatunı getürüp-durursın. (57/12)

gönder- :

Meni gönderürsiz. (82/3)

gör- :

Dirse Ḫan görür-misin **oğlanı.** (22/7)

Oğlan **şol künbedi** gördüñ-mi (229/3)

Geldügümçe **seni** şin görür-idüm. (98/1)

göster- :

Oḫ atduğum yirleri ḳılıç çalup baş kesdügüm yirleri göstereyim. (126/5)

götür- :

Beyrek götürür **ḳızı.** (79/8)

Delü Dumrulı götürdi. (160/1)

Oğlan **kāfiri** götürdi. (252/2)

Ḳızlar **geyigi** götürdiler. (77/8)

gözden ayır-:

Ala gözden ayırduñ yigit **meni**. (231/3)

gözi ṭut- :

Big yigidüñ gözi **bir deñiz ḳulını boz ayġırı** ṭutdı. (72/11)

ḥalal it- :

Aḫıret ḥakkını ḥalal itsün. (299/7)

ḥall it- :

Oğuz kavmınuñ müşkilini ḥall ider-idi. (2/8)

ḫırlat-* **:**

Canını ḫırlatġıl. (157/2)

ḫil'atla-* :

Aruz **cümle bigleri** ḫil'atladı. (295/6)

içür- :

Ol **anı** içerür. (7/9)

imraḫor eyle-* :

Ḳarıçuk Çobanı imraḫor eyledi. (65/6)

Allah menüm ivümi ḳurtaraçak olur-ise **seni** imraḫor eyleyeyin. (51/2)

iste- :

Anı daḫı isterler. (222/5)

işit- :

Boyı uzun Burla Ḫatun **bunı** işitdi. (51/6)

Ḳazan **bu ḫaberi** işitdi. (300/8)

iver-* **:**

Oğul gel **seni** ivereyim. (170/11)

Baba çün **meni** ivereyim dirsün. (170/12) ???

ḳabul eyle- :

İki eylese **ol oğlanı** ḳabul eylemez-idi. (132/1)

---

* ḫırlat-: hırıltı çıkarmak

* ḫil'atla- : ḫil'at vermek, kaftan hediye etmek, kaftan vermek

* imraḫor eyle-: ahırcı başı, bey ahırcısı yapmak

* iver- : evlendirmek

kaldur- :

Oğlan **başınu** ḳaldurdı. (142/7)

ḳanat- :

Ṣırça parmağını ḳanatsun. (118/10)

ḳap- :

Ḳarġu dillü öz süñümi ḳapdum. (207/3)

ḳapa- :

Ḳapuyı ḳapañ. (159/2)

ḳarġa-* **:**

Oğlı ḳızı olmayanı Allah Ta‘ala ḳarġayupdur, biz daḫı kargaruz. (78/7)

Tañrı Ta‘ala **anı** ḳarġayupdur. (13/8)

ḳarşula- :

Bayındır Ḫanuñ yigitleri **Dirse Ḫanı** ḳarşuladılar. (11/9)

Kāfirler daḫı **bunları** ḳarşuladılar. (120/2)

Kāfiri ḳarşuladılar. (273/8)

ḳarva-*:

Ḳarvadı **Beyreği**. (287/7)

ḳayıt-*:

Atını ḳayıtdı. (282/8)

kert- :

Ḳılıcın çıḳardı **yiri** çaldı kertdi.(190/2)

kes- :

Buğanuñ başını kesdi. (289/8)

---

* ḳarga- : beddua etmek
* ḳavra- : kavramak, yakalamak
* ḳayıt- : geri dönmek, geri döndürmek

Geyimini kesdi. (289/8)

Ağ boz atınuñ ḳuyruğını kesdiler. (299/11)

kesdür- :

Ḳara Polat öz ḳılıçlar kesen ḳılını kesdürmedi. (221/10)

ḳır- :

Bizi hep ḳırar. (29/11)

Buldukları kāfiri ḳırdılar. (284/8)

ḳo- :

Men **anı** ḳor-mıyam. (159/10)

Meydanı ḳor. (247/5)

kondur- :

Kargayı kuzgunı kovar idi kondurmaz idi. (88/11)

ḳopar- :

Ḳaba ağacı yeri-y-ile yurdı-y-ile ḳopardı. (50/8)

ḳulağına ḳoy- :

Erüñ sözini ḳulağına ḳoymaz. (9/11)

ḳonıḳla- :

Ḫan daḫı **Begili** ḳonuḳladı. (237/3)

ḳopar- :

Bu elindeki urġanları hep ḳopardı. (273/13)

ḳoparı gör- :

Bu ağacı ḳoparı gör. (50/6)

ḳorḳut- :

Oğlanı ḳorḳuduñ. (247/5)

ḳov- :

Geyikleri kovsun. (21/13)

Şurnaçıları ḳovdı. (112/1)

Ḳarġayı ḳuzġunı kovar-idi. (26/10)

ḳova git- :

Bamsı Beyrek **birini** ḳova gitdi. (76/3)

ḳoyu vir- :

Buğayı ḳoyu virdi. (16/4)

Kāfir aşlanuñı ḳoyu vir. (184/9)

Seni ḳoyu virelüm. (265/12)

ḳuç-* **:**

Oğlançuğını ḳuçdı. (224/3)

ḳurtar- :

Bazirganlaruñ malını ḳurtardı. (72/7)

Babasını ḳurtardı. (34/7)

murada yetür- :

Murada yetürmedüñ **meni.** (140/3)

oda ur-* **:**

Sazı oda urdılar. (119/9)

oḫı-* **:**

Ḳalın Oğuz biglerini hep oḫıdılar. (81/13)

Emmisini oḫıdı. (283/5)

---

* kuç- :kucaklamak, sarmak, bağrına basmak
* oda ur-: ateşe atmak, ateşe vermek
* oḫı- : çağırmak

oḫşa-[*]**:**

Sen **oğluñı** Bamsam diyü oḫşarsın. (75/10)

ol- :

Bir ḳulunı olmaz-mı (54/11)

Bir ḳuzıçağı olmaz-m (54/13)

onar- :

İşümi sen onar. (210/10)

oyar-[*] **:**

Çekübeni **oğlanı** oyardı. (264/4)

ög- :

Beyrek daḫı **bunı** ögmedi. (99/5)

örgen- :

Hüneri oğul atadan-mı görür ögrenir. (125/11)

ökçele- :

Ḳonur atını ökçeledi. (44/12)

öldür- :

Yoḫsa **seni** öldürürem. (87/1)

Gerek **beni** öldürüñ. (31/13)

öldüri gör- :

Oğlun seni öldürmedin sen **oğluñı** öldüri görgil. (22/9)

Ḳız dileyeni öldürür. (81/10)

Ol üç canavarı öldürdüm. (190/12)

Aman diyenini öldürmedi. (65/3)

önine ḳat- :

Basatı öñine ḳatdı. (226/5)

ört- :

Yüzüñi ḳaraç örtmese-y-idi. (106/6)

---

[*] oḫşa- : okşamak, iltifat etmak, gönül almak

[*]oyar-: uyarmak, uyandırmak

parala- :

Beyrek oḳ-ile **yüzügi** urdı paraladı. (109/8)

pırt- *:

Şimdi **yigidi** atar yıḳar serer pırtar. (180/11)

şağaldı gör-* :

Sen **menüm elümi** ṣağaldı gör. (85/2)

ṣaḳlat- :

Oğlançuğını dayalara virdi ṣaḳlatdı. (15/6)

ṣal- :

Ḳazan **Şahini** ṣaldı. (272/5)

ṣalı vir- :

Ṭutsaḳ olan Ḳażılıḳ Ḳocayı ṣalı virmişler. (211/6)

ṣanç-* :

Ḳazanı ṣançam. (288/6)

ṣav- :

Azup gelen ḳażayı Tañrı ṣavsun ḫanum hey. (5/10)

ṣavaşdur- :

Bir yazın bir Güzin **buğa ile buğrayı** ṣavaşdururlar idi. (15/11)

selamla- :

Ḳazanı selamlar. (294/13)

ser- :

Şimdi **yigidi** atar, yıkar, serer. (180/11)

---

* pırt- : delmek, delik deşik etmek
* ṣağalt-: iyileştirmek
* ṣanç- : saplamak

sev- :

Bu yigidi gözüm gördi, köñlüm sevdi. (185/7)

Köñlüñ **kimi** sever-ise. (167/3)

Tekebbürlik eyleyeni Tañrı sevmez. (3/4)

sevindür- :

Sevindürdüñ (yiründürme) ozan **meni**. (106/10)

Allah sevindürsün **sizi**. (105/9)

şı- *:

Atam Ḳazan nāmusını şımayasın. (54/3)

şığa-* :

Ağ bileklerini şığadı. (179/5)

Üç kere **yaramı** şığadı. (28/11)

şıḳ- .

Al üzümi şıḳarlar. (160/8)

şına- :

Men **seni** şınar-idüm. (199/12)

şındur-* :

Ḳazanun namusını şındurayın-mı. (53/5)

Oğuzı şındurġıl. (276/1)

şıyır- :

Ḳaftanı şıyırdı. (107/5)

---

* sı- :kırmak, bozmak
* sığa- : sıvazlamak, sıvamak
* sındur-: kırmak, yermek, yenmek, namus lekelemek

şızlat- :

Ağça yüzlü anamı şızlatduñ. (223/6)

Ḳarıçuk olmış anamı şızlatmaġıl (143/12)

siñirle-* :

Geyigi siñirledi. (76/9)

şiş- :

Elini şişdiler. (31/13)

Menüm elümi şisüñ. (31/11)

şoḳ- .

Ala yılan olup **meni** şoḳşun. (168/2)

şorar ol- :

Ulaş oğlı Ṣalur Ḳazanı şorar olsam. (95/9)

Ḳarşu yatan ḳara ṭağı şorar olsam. (102/13)

Ṣavuḳ ṣavuḳ sularını şorar olsam. (103/1)

Ḳatar ḳatar develeri şorar olsañ. (103/12)

şoy- :

Bu yigidi anadan ṭoğma şoyuñ. (179/10)

sök- :

Ala yılan sökemez **ormanını**. (176/8)

şehid eyle- :

Ḳalın Oğuz biglerin daḥı **kimini** şehid eyledi. (222/3)

ṭağıt- :

Ṣağlı şollu kāfiri ḫub ṭağıtdı. (133/6)

---

* siñirle- : hayvanın arka ayaklarının sinirini kesmek, hareketsiz bırakmak

Leşkerümi ṭağıtma. (43/10)

ṭaḳın- :

Oğlan **yüzügi** ṭaḳınduñ-mı (228/11)

ṭanı- :

Beyrek **yüzügi** ṭanıdı. (115/7)

Biz **bunı** ṭanımazuz. (94/1)

Ḳazan **ḥalalını** ṭanımadı. (148/10)

ṭart- :

Haman bilüginden gez çıḳarup **atınuñ terkilerini** ṭartdı. (241/1)

Ḳılıcı ṭartdı. (289/7)

ṭartıp yırt- :

Güz alması gibi al yañağını ṭartdı yırtdı. (92/3)

ṭogra- :

Seni para para ṭoğrayalar-idi ağaç. (56/4)

Geyimini kiçimini ṭogradı. (210/12)

ṭolan- :

Yidi ḳat meydanı ṭolandı. (178/10)

ṭoldur- :

Urışmadan döğişmeden **ʻālemi** ṭoldurayım. (147/9)

ṭonat- :

Oğlanı ṭonatdılar. (246/8)

ṭoyır- :

Ṭoyuruñ **meni**. (105/9)

ṭurġur- :

Ḳaz alaca yunduñı ṭurġurmaya. (280/11)

ṭut- :

At **başını** yuḳaru ṭutdı. (99/11)

Perri ḳızınuñ birini ṭutdı. (215/4)

Ḳoñur atlu Ḳazanı ṭutuñ (143/2)

ṭutdur- :

Bidevi atını ṭutdurdı. (31/5)

Oğulı ṭutdurduñ-mı (194/10)

İbrahim'i ṭutdurduñ. (251/7)

ṭutsaḳ eyle- :

Kimini ṭutsaḳ eyledi. (34/79

ṭul eyle-*:

Ağça yüzlü yingemi ṭul eylemişsin. (232/69

ṭuṭsaḳ it-:

Ḳırḳ yigit-ilen oğlı Uruzı ṭuṭsaḳ itmişüz. (39/2)

ṭuy- :

Ol ḳırḳ nāmerdler **bunı** ṭuydılar. (29/10)

Ḳavat men **bu işi** ṭuysam. (297/5)

ur- :

Bizi niye urursın. (256/13)

uvat- *:

Birer gürz urup **ḳapuyı** uvatdılar. (284/8)

---

* ṭul eyle- : dul etmek
* uvat- : ufatmak, parçalamak

üz- :

Ḳızçuğazuñ bilini üzer. (275/6)

Dede Ḳorḳut **köstegi** üzdi. (84/12)

muraduñı vir-:

Muraduñı anlar virür. (113/6)

vir-:

Bu nesneleri getüreçek olur-isenüz **ḳız ḳarındaşumı** virürem. (86/13)

yad getür :

Adı görklü Muḥammedi yad getürdiler. (120/4)

yağla- :

Ḳuyruguñ **mağarayı** yağlasun. (228/2)

yağmala- :

Ağır ḫazinesini bol aḳçasını yağmaladılar. (38/8)

Malını yağmaladılar. (284/9)

Altun akçasını yağmalamışuz. (39/2)

yağmalat- :

Altunı gümüşi yağmalatdum. (280/56)

İlini günini yağmalatdı. (303/5)

yalınçak eyle-*:

Delü Karçarı yalınçaḳ eyledi. (88/3)

yandur- :

Kāfiri ḳamış kibi od oluban yandurayım. (147/8)

---

* yalınçak eyle-: çıplak, giyimi eksik, giyimi perişan bırakmak

yar- :

Edügini yardı. (226/8)

yaz- :

Ol Kur‘anı yazdı.(6/6)

yet- :

Ḳaṭar Ḳaṭar ḳızıl develerini yetdiler. (38/7)

Birisini yedem. (82/8)

yetür- :

Ne didügümi yetürüñ. (72/1)

yıḳ- :

Kāfiri yıḳar. (42/1)

Şimdi **yigidi** at yıḳar. (180/11)

Kilisesini yıkdum. (280/4)

yi- :

Bıyıçağı ḳararmış yigitçükleri çok yimişem. (233/8)

Ölülerümüz içün virdügümüz aşı ellerinden çeküp alup yir imiş. (275/8)

yidür- :

Ol **anı** yidürür. (7/9)

yirindür- :

Yirindürme ozan **meni.** (106/11)

yitür- :

Yitür **meni**. (278/10)

yesir eyle-[*] **:**

Ağça yüzlü kızını gelinini yesir eyleñ. (244/10)

yol- :

Ḳarġu kibi ḳara ṣaçını yoldı. (54/7)

yoldan ayır- :

Meni yolumdan ayırmañ. (259/13)

yor- :

Ḫanum ḳardaş **menüm bu düşümi** yorġıl. (43/7)

yüli- [*]**:**

Saçı saḳalını yülidiler. (266/1)

yüz- :

Pıçaḳ çıkarup **derisini** yüzdi. (183/1)

1.2.2. +(y)I Hâl Eksiz (Eksiz Belirtili Yükleme Hâli[59]) Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

açdur- :

Alp Uruz **çadırların** açdurdı. (283/8)

ağırla- :

Ḳalın Oğuz biglerin ağırladı. (200/13)

al- :

Pay Püre Bigüñ Beyrek **meliküñ ḳızın** aldı. (121/6)

aldur- :

Ṭorumçuğum aldurmışam. (139/7)

---

[*] yesir eyle- : esir etmek

[*] yüli- : tıraş etmek

[59]Bu şekiller iyelik ekleri üzerine yükleme hâl eki getirilmediği zaman ortaya çıkarlar.Bu tür yapılarda yükleme hâli fonksiyonu olduğu için belirlilik söz konusudur.bk.Gülsel Sev, *Tarihi Türk Lehçelerinde Hâl Ekleri*, Ankara: Akçağ Yay., 2007, s.188.

Ḳulunçuğum aldurmışam. (139/9)

Ḳuzıçağum aldurmışam. (139/11)

alur ol- :

Menüm canum alur olsañ. 161/9

añ- :

Beyrek yayı gördüginde **yoldaşların** aña. (109/1)

Kāfirleri ḳırduğın añmadı. (74/1)

añla- :

Yigit yigit big yigit, sen **benüm ünüm** añla. (71/6)

Oğul oğul ay oğul **menüm ünüm** añla. (130/5)

añmaz ol- :

Babasınuñ ḳırk yigidin añmaz oldı.(18/10)

artur- :

Ṣağlığ ile ṣağınçın **devletüñ** Ḥaḳ artursun. (35/2)

at- :

Beyrek Ḫan daḫı **oḫın** atdı. (89/6)

Şahinüñ atmaz-mısın. (187/8)

ayır- :

Ağzın ayırdı. (276/10)

aydı vir*- :

Ġazi erenler başına ne geldügin aydı virdi. (234/10)

bağışla- :

Ḳazan **şuçların** bağışladı. (303/3)

bağla- :

Elin ayağın berk bağladılar. (273/10)

baş- :

Ḳarımım basdı. (194/2)

begen- :

Ḳarġu ṭalı süñüm ne begenmezsin. (248/10)

Saḳalum ağardığın ne begenmezsin. (158/5)

---

* ayıt- : söylemek

Altumda al ayġırum ne begenmezsin. (248/8)

bil- :

Ordumuñ ḫaberin bilür-misin (46/5)

Gögez yirler çemenlerin ḳulan bilür. (5/3)

Anlaruñ dostlığın düşmenligin bileyin. (292/9)

bin- :

Kim **atın** biner. (142/6)

bul- :

Altunluça kamçısın buldı. (141/9)

buzlat- .

Ḳaytabanın buzlatdı. (190/6)

Develerüm buzlatdılar. (293/2)

çal- :

Beyregüñ şağ uyluğın çaldı. (297/12)

Ḳara Polat öz ḳılıcum çalayın. (130/10)

çap-*:

Altun ban ivlerin kāfirler çapdılar. (38/5)

İlin günin çapuñ. (243/7)

çek- :

Atın çekdiler. (238/9)

çekdür- :

Ḳoñur **atın** çekdürdi. (37/7)

Ağ bidevisin çekdürdü. (37/9)

Boz ayġırın çekdürdi. (76/1)

çevür- :

Ṣağıñ ṣolın Uruzuñ çevürdiler. (34/1)

---

* çap- : koşmak, koşturmak, at sürmek, yağma etmek, akın etmek, kesmek

çıḳar- :

Ġemi yapup **kömlegüm** çıkardum. (206/13)

İki oḫuñ dermenin çıḳardı. (199/1)

çöz- :

Çobanuñ ellerin çözdi. (51/1)

Elin çözdiler. (142/10)

del- :

Aruk olsa **ḳulağın** deler-idi. (237/13)

dep-*:

Delü ozan **devletin** depdi. (111/4)

Atın depdi. (198/12)

dik- :

Çadırın ilden öñdin dikdi. (286/13)

Aruz daḫı **altun günlügün** dikmiş-idi. (292/12)

dikdür- :

Çadırın dikdürdi. (286/1)

dile- :

Ṣuçların dilediler. (303/12)

diñle- :

Sözüm diñle. (47/6)

dög- :

Ağır buḳağu **ṭopuçağın** döger. (144/5)

---

* dep- : tepmek, at tepmek, tekmelemek

dön- :

Yüz biñ er gördüm-ise **yüzüm** dönmedüm. (277/6)

döndür- :

Ḳażılıḳ **atın** döndirdi. (209/6)

Atınuñ cılavısın döndürdi. (23/5)

düşür- :

Bir uylugın düşürdi. (300/6)

eğ- :

Can bacuğın egmişsin. (110/9)

emzür- :

Ağ südin ṭoya emzürse ana görklü. (6/13)

esir it- :

Aḳınçılar kāfirüñ ilin günin urup **ḳızın gelinin** esir itdiler. (252/8)

gey- .

Atdan inüp **tācir tonın** geydiler. (283/12)

Yaḫşı ḳaftanların çoḳ geymişem. (296/10)

gezdür- :

Ağça yuñlu tümen ḳoyunuñ gezdürmeye. (280/12)

gezle-* **:**

Birin gezledi. (199/1)

getürüp dur- :

Ağır hazinem bol akçam getürüp-dururs ın. (57/11)

Tavla tavla şahbaz atlarum getürüp-dururs ın. (58/1)

---

* gezle- : okun gezini kirişe takmak

gör- :

Dirse Ḫan **benüm ne eksikliğüm** gördi. (11/12)

ḫaber vir- :

Ayaşofya alınduğın ḫaber virdi. (284/11)

ḫarca- :

Altun aḳçan ḫarcayur. (167/11)

ışır- :

Yigit **parmağın** ışırdı. (73/6)

ışmarla- :

Oṭuz ṭoḳuz yoldaşın ışmarladı. (100/1)

ilet- :

Yalançı oğlı Yaltaçuk **menüm ölüm ḫaberin** iletmiş. (97/5)

işit- :

Ḫan Ḳızı boyı uzun Burla Ḫatun **Ḳazanuñ geldügin** işitdi. (135/5)

izle- :

Ḳāfirrüñ izin izledi. (141/12)

kaldur- :

Bir ḳulağın kaldurdı. (99/11)

Ḳara başın ḳaldur. (192/5)

ḳamçıla- :

Atın ḳamçıladı. (73/8)

kes- :

Kökümüz keser. (265/7)

ḳır- :

Yeñiden ṭoğanın ḳıram. (232/12)

Bu adam **bizüm hepümüz** ḳırar. (42/3)

ḳırdurdı ol- :

"**Şöleñünde ḳırduğuñ ḳoyunun**

O ẓalım ḳırdurdı ola ḳardaş."(223/4)

ḳıs- :

Egnümdeki demür ṭonum **çignüm** ḳısar. (248/9)

ḳo- :

Ala gözlü bebeklerin öksüz ḳomışsın. (232/7)

ḳonıḳla- :

Ḫanlar ḫanı Ḥan Bayındır yılda bir kere ṭoy idüp **Oğuz biglerin** ḳonuḳlar-idi.(10/5)

ḳov- :

Ḳaçanın ḳovmadı. (194/3)

ḳucaḳla- :

Bidevi **atınuñ boynın** ḳucaḳladı. (23/2)

Beyrek **at göksin** ḳucaḳladı. (99/12)

ḳuç-* **:**

Oğlınuñ boynın ḳuçdı. (252/10)

kur- :

Otağın kurdı. (303/6)

Oḳçuğazın ḳurmışsın. (110/9)

---

* kuç- :kucaklamak, sarmak, bağrına basmak

ḳurtar- :

Ḳazan **oğlaçuğın** ḳurtardı. (153/7)

ḳuşan- :

Ḳara ḳılıcın ḳuşandı. (148/8)

oḫla-*:

Oğlanuñ bidevi atın oḫladılar. (133/9)

Gözinüñ ḳapağın oḫlamışlar. (195/7)

oḫşa-*:

Yigitlerüñ oḫşaġıl. (21/1)

Ala gözlü biglerüñ oḫşamazsın. (239/7)

oḳı- :

Tersin oḳur ḳızı gelini. (279/4)

oynat- :

Ḳırḳ yigit **bidevi atın** oynatdı. (34/4)

Ḳara ḳoçın oynatdı. (133/4)

ög- :

Altuñdağı alaca atuñ ne ögersin. (41/1)

Bilegüñde ṭoḳsan okuñ ne ögersin. (41/5)

Ne **atın**, ne **kendin** ögdi. (237/8)

ökçele- :

Bidevi atın ökçeledi. (26/7)

öp- :

Pilon geyen keşişüñ elin men öperem. (124/7)

İki gözin öpdi. (99/13)

Atasınuñ anasınuñ ellerin öpdi. (177/5)

Ḳazanuñ elin öpdiler. (299/13)

---

* oḫla- oklamak, ak atmak
* oḫşa- : okşamak, iltifat etmak, gönül almak

ört- :

Ḳapusın örtdi. (242/6)

pişür- :

Yimegüm benim pişürsün. (220/5)

şaḳla- :

Ḳalḳubanı yirümden **bidevi atum** şaḳlar-idüm. (129/4)

Ḳara polat öz ḳılıcum şaḳlar-idüm. (129/7)

Ḳırḳ yigidüm şaḳlar-idüm. (129/12)

Egni bek demür ṭonum şaḳlar-idüm. (129/9)

serp -:

Ḳan Ṭuralı **niḳabın** serpdi. (180/3)

şı- *:

Oğlan **anasınuñ sözin** şımadı. (31/2)

Uruz **babasınuñ sözin** şımadı. (131/11)

şığa-* :

Her birinüñ başların şığadı. (227/9)

şıḳ- :

Oğlanuñ anası **emçegin** bir şıḳdı. (29/1)

şıyır- :

Nayibi **ḳılıcın** şıyırdı. (90/8)

Ḳara ḳılıcın şıyırdı. (159/4)

Ḳapaḳların şıyırdı. (250/10)

---

* sı- :kırmak, bozmak

* sığa- : svazlamak, sıvamak

sil- :

Turmaz **ḳanın** siler. (195/8)

sög- :

Ağ şaḳallu ḳocanuñ ağzın sögdi. (19/6)

söyle- :

Ġazi erenler **başına ne geldügin** söyledi. (122/1)

Begilüñ hünerin söyledi. (237/9)

Altun yüzügi ister-iseñ **nişanın** söyle. (116/5)

sür- :

Sağrağın sürmeyesin. (54/3)

sürçdür-* **:**

Segirdür-iken **ḳoñur atuñ** sürçdüresin. (143/6)

süser ol- :

Ḳuzıçağın süser-mi olur. (197/1)

ṭağıt- :

Ṣoḥbetüñüz ṭağıtmañuz. (126/3)

ṭaḳ- :

Yay kirişin ṭaḳdı. (234/2)

ṭart- :

Ağ pürçeklü ḳarınuñ südin ṭartdı. (19/6)

Güz alması kibi al yañağın ṭartdı. (54/6)

ṭogra- :

Ḳara polad öz ḳılıcum **ḳının** ṭoğrar. (248/9)

---

* sürçdür- : kaymak, ayağını kaydırmak

ṭoyla-* :

Ḳanlu Oğuz biglerin ṭoylayayım. (23/8)

ṭoyur- :

Beyregüñ ḳarnın ṭoyurdılar. (105/11)

ṭuğlat-* :

Ṭamarların ṭuğladayım. (138/10)

ṭut- :

Yirin yurdun ṭutdum. (170/9)

ṭuy- :

Kāfirüñ fi'lin ṭuydum. (52/7)

Oğrılayın can alduğın ṭuymaz-idüm. (160/6)

unıt- :

Baḳaraḳ **kendüzin** unıtdı. (229/6)

Bildügin unıtmasa. (208/7)

uvat-* :

Ḳalḳanın uvatdı. (250/9)

Ḳorunun ḳapusın uvatdılar. (255/6)

vir-:

Dört oğlı olan **birin** virdi. (220/7)

yağmalat- :

Üç Oḳ Boz Ok yıgnaḳ olsa Ḳazan **ivin** yağmaladur-idi. (291/10)

---

* ṭoyla- : ziyafet vermek, ağırlamak, ziyafete çağırmak
* tuğlat-: kapattırmak, tıkatmak
* uvat- : ufatmak, parçalamak

yalın eyle- :

Ḳılıcın yalın eyler. (195/9)

yap- :

Ḳapuların yapdılar. (284/1)

yar- :

Kiminüñ başın yardı. (112/2)

Beyrek **ḳızuñ oḳın** yardı. (79/4)

yeñ- :

Begil **at cılavısın** yeñimedi. (240/12)

yet- :

Kāhillerin yederem. (274/13)

yıḳ- :

Aḳ Ḥişar Ḳal'asınuñ burcın yıkdum. (280/2)

yıkdurdı ol :

Ḳıran yirde tikilmiş otaḫlaruñ o ẓalım yıḳdurdı ola ḳardaş. (222/13)

yırt- :

Yaḳasın yırtdı. (91/5)

Güz alması kibi al yañaḳlarum yırtayın-mı (139/4)

yi- :

Kimse rızḳın yimedün. (210/1)

yol- :

Ḳargu kibi ḳara şaçuñ yolar-mısın ana. (164/11)

yora bil- :

Ḳalanısın yora bilmen. (43/9)

yorılt-[*] :

Ḳoñur atum yorıltmışam senüñ içün. (145/13)

yüklet- :

Semüz etüñ yükletdüñ. (136/6)

Cebeḫanasın yükletdi. (283/9)

1.3. +(y)A Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

adam şal- :

Ṭaş Oğuz biglerine adam şaldı. (294/4)

āh it- :

Ata aña āh itdiler. (262/10)

ağ- :

Şāhin **pervaza** ağdı. (272/6)

ağla- :

Aña ağlaruz. (156/2)

ak- :

Püredür **şuya** aḳdı. (89/3)

al- :

At ardına aldum. (197/13)

Basat **eline** aldı. (227/1)

Maşraba almış. (115/1)

Boyuna alġıl (21/1)

alḳış vir- :

Hem Basaṭa alḳış virdi. (234/11)

aman vir- :

Kāfirler **oğlana** aman virdiler. (142/10)

---

[*] yorılt- : yorultmak, yormak

apar-[*] :

Adaḳlısına aparuñ. (94/1)

aş- :

Çengele aşun. (52/1)

aşmamış ol- :

Hiç **ḳışrağa** aşmamış ola. (85/9)

aşan- [*]:

Ala sayvan **gök yüzine** aşanmış-idi. (67/1)

at- :

Taş bulsa **yabana** atar. (101/7)

Buğanuñ sığınuñ boyına atar-idi. (237/12)

at dep-[*] :

Ḳara ṭonlu ḳāfire at depem. (210/10)

Bir sa'atda **ḳāfire** üç kere at depdi. (148/3)

Uruz **ḳāfirüñ ṣağına** at depdi. (133/5)

atı vir- :

Ḳızlaruñ üstine atı virdi. (107/5)

at ṣal- :

Ḳara tonlu kāfire ar at ṣaldı. 193/9)

Babasınuñ üzerine at ṣaldı. (289/7

atdur- :

Götürüp **oda** atdurduñ. (251/8)

ava çıḳ- :

Ala Ṭağa ala leşker ava çıḳdı. (37/13)

Ḳazan oğlını alup **ḳara ṭağlar üzerine** ava çıḳdı. (126/10)

Göksi gözel ḳaba ṭağa ava çıḳduñ. (24/5)

'ayıp ḳoş- :

Maña 'ayıp ḳoşarsın. (115/5)

---

[*] apar- : götürmek
[*] aşan- : yükselmek
[*] at dep- : at koşturmak, üzerine at sürmek

ayıt-[*] :

Egrege ayıtdılar. (265/9)

Bigüñe ayıt. (287/10

Ḳayın atama ḳayın anama aydayım. (262/3)

Añа ayıtdılar. (112/12)

bak-:

Babam **at segirdişüme** baḳsun. (22/5)

Dirse Ḫanuñ yüzine baḳdı. (23/10)

Yanum ala baḳduğumda **ḳonşuma** eyü baḳdım. (138/3)

Şağuna baḳduñ. (124/2)

bakar ol- :

Ağlayuban **dört yanına** baḳar olur. (259/10)

baş getürmiş ol- :

Maña baş getürmiş ola. (171/3)

beñze- :

Açuḳ açuḳ **meydana** beñzer. (99/6)

Oğuzuñ ‘arsuzı **Türkmenüñ delüsine** beñzer. (249/1)

İki şeb çırağa beñzer. (99/7)

İbrişime beñzer senüñ yiliçüğüñ. (99/7)

bıraḳ-:

Ḳırḳ yigidin yanına bıraḳdı. (77/6)

Tekürüñ öñine bıraḳdı. (189/7)

Ḳız-ile kendü arasına bıraḳdı. (260/9)

Alınca **ḳal‘asına zindana** bıraḳdılar. 255/13

bin- :

Hep **añа** binerem. (275/3)

Tepel ḳaşġa ayġırına Ṭundar bindi. (37/7)

Ḳara ḳoç atına ṣıçrayup bindi. (263/2)

Ḳoñur atuñ biline men bineyim. (130/9)

---

[*] ayıt- : söylemek

bulaş- :

Ḳara ḳana bulaşdı. (297/12)

Oğlançuğı alça ḳana bulaşmış. (27/3)

bulış- :

Beyrek adlu bir yigide bulışmaduñ-mı. (104/5)

İki ḥasret **bir birine** bulışdılar. (212/5)

buyır- :

Waḳ Ta'āla **Cebrāil'e** buyurdı. (252/1)

Ḳara hindü ḳullarıma buyura-y-idim. (56/3)

can vir- :

Canuñ **maña** virür-misin. (164/8)

cem' eyle- *:

Yarar ḳocaların yanına cem' eyledi. (202/9)

cem' ol- :

Üç yüz ṣay cıdalu yigit **bunuñ yanına** cem' oldı. (255/1)

cevab vir- :

Böyle digeç Dirse Ḫan **ḫatunına** cavab virmedi. (25/12)

çağır- :

Ḳonşularına çağırur. (8/11)

çal-:

Beyregüñ babası ḳaba ṣaruk götürüp **yire** çaldı. (91/5)

Yire çaldı. (97/3)

çevür- :

Başı üzerine çevirdi. (302/7)

çıḳ- :

Oğuza çıḳdı. (174/3)

Beyrek gideli bam bam **depe başına** çıḳduñ-mı ḳız. (115/8)

Yidi gün **divana** çıḳmadı. (300/11)

Oğuzuñ serḥaddına çıḳdı. (190/8)

---

* cem' eyle-: toplamak

çıḳar- :

Ḳaçan sen meni alup **ḳāfir serḥaddına** çıḳarduñ. (125/12)

çoḫ- :

Ḳāfirler **Uruzuñ üzerine** çoḫ-idi. (133/10)

çök- :

Ḳaba dizi üzerine çökdi. (36/10)

deg- :

Nevbet **ḳāfire** degdi. (203/7)

Aḫır zamanda ḫanlık girü **Ḳayıya** dege. (2/5)

dep- *:

İç Oğuz bigleri-y-ile Ḳazan **düpe** depdi. (64/3)

Ḳāfirüñ bir uçına depelüm. (133/4)

di- :

Anuñ içün **saña** dimez-idüm. (283/3)

Bir oğul uçurduñ-ise digil **maña.** (138/8)

dikil- :

Buğa **boynuzı üzerine** dikildi. (182/12)

Gök çayıruñ üzerine bir ḳırmızı otağ dikilmiş. (76/5)

diril- :

Ṭoḳsan tümen genç **Oğuz ṣoḥbetine** dirilmiş-idi. (122/12)

dök- :

Ḳal'aya dökdiler. (270/7)

dön- :

Döndüm **ol ere**. (207/5)

Ṭavuk kümesine ṣığır ṭamına dönmiş. (8/11)

Ṭaşa dönsün. (27/10)

Atam anam ivine dönsem. (177/13)

döndür- :

Erine döndürür. (9/10)

---

* dep - : tepmek, at depmek, tekmelemek

düş- :

Var ḳuvveti-y-ile **atınuñ yilisine** düşdi. (241/3)

Pusduğından **ḳara ṭağlara** tuman düşmiş. (244/8)

Ḳılıç **yire** düşdi. (230/9)

Oṭağumuza düşelüm. (36/13)

düşmen ol- :

Sen **Ḳazana** düşmen olduñ. (295/3)

düşür- :

Ḳova ḳova **saza** düşürdi. (119/8)

erlik işle- :

Big yigit **bize** sen erlik işledüñ. (19/9)

eyer ṣal- :

Baba yilisi ḳara ḳażılıḳ atuma eyer ṣalayım. (174/10)

eyülik et- :

Ḳara baçum ṣağlığında eyülikler idem köpek **saña**. (46/12)

gayret gel- :

Ḳazana gayret geldi. (50/3)

gel- :

Aḫşam olmadın gine ben **saña** gelirem. (43/13)

Kiçi ḳız ḳarındaşı **bıñardan ṣu almağa** gelür. (102/5)

Kiçisi ḳaçaraḳ **Oğuza** geldi. (71/2)

Ol ḳırḳ nāmerdüñ bir ḳaçı **oğlanuñ yanına** geldi. (21/13)

gerek- :

Böyle oğul **maña** gerekmez. (20/11)

gerek ol- :

Dikmege gerek olur. (189/9)

gez- :

Ḳoçla ḳopuz götürüp **ilden ile bigden bige** ozan gezer. (5/8)

göz gezdür- :

Ṣağ-ilen ṣolına göz gezdürdi. (23/11)

gir- :

Ḳara ḳazuñ içine şāhin girdi. (133/8)

Ḳara Deñize girdüm. (206/13)

Bir ṭarafına kendü girdi. (197/5)

Ḳırḳ ince billü ḳızuñ içine girdi. (51/8)

git- :

Alup bunları **Delü Ḳarçara** gitdi. (87/9)

Düzmürd Ḳal'asına giderem. (207/8)

Meğer ḫanum Aruz oğlı Basaṭ **ġazāya** gitmiş-idi. (220/13)

Menüm erligüm bahadırlığum cılasunlığum yigitligüm **Ruma Şama** gide.(155/8)

gör- :

Saña görine. (78/9)

Azrā'il **atınuñ gözine** görindi. (159/13)

Ol ḳardaşı **ṭutılan ḳoruya** geldi. (263/5)

gürle- :

Ḳāfirüñ üzerine gürleyeyim. (147/7)

ḫaber ol- :

Beyregüñ yavuḳlusına ḫaber oldı. (92/1)

Beyregüñ babasına anasına ḥaber oldı. (299/9)

haber vir- :

Oğlana ḳorhınç ḫaberler vireyim. (175/8)

ḥamle ḳıl- :

Azrā'ile çalmaya ḥamle ḳıldı. (159/5)

ḫarçlıḳ ol- :

Saña ḫarçlıḳ olsun. (57/11)

himmet eyle-*:

Yigit **saña** tekür himmet eyledi. (265/10)

ışmarla- :

Işmarlaram **onlara.** (166/4)

---

* himmet eyle- : yardım etmek

Hem **size** ışmarlamış. (301/6)

ilet- :

Ḳara ḳavurma pişirüp **ḳırḳ big ḳızına** iletün. (52/3)

Ḳırḳ big ḳızınuñ önine iletsünler. (53/13)

in- :

Bir derenin içine ḳarġa ḳuzġun iner. (26/7)

Sen gideli ağlamağum gökde iken **yire** indi. (146/3)

ir- :

Ḳāfirüñ serḥaddına irdiler. (177/7)

iriş-* **:**

Big babası yanına irişdiler. (200/9)

Altunluça günlüğin diküp Ḳan Ṭuralı gerdeğe girüp **muradına maḳṣudına** irişdi. (201/1)

inip çıḳ- :

Bir derenin içine ḳarġa ḳuzġun inip çıkar. (26/7)

ḳan kuşdur- :

Ağ şakallu Aruz Ḳocaya ḳan ḳuşdurdı. (219/1)

ḳarşu gel- :

Oğlançuğı Ermen bahadır **babasına** ḳarşu geldi. (241/5)

ḳażab it-*:

Ḳatı ḳażab iderem şimdi **saña.** (14/1)

ḳaç- :

Ḳal'aya ḳaçdı. (211/2)

ḳal- :

Yapağulu gökçe çemen **güze** ḳalmaz. (3/9)

ḳarġa-* **:**

Yana göyine ḳarġaram Ḳazan **saña.** (137/7)

Babama ḳarġa. (28/9)

Otlarına ḳarġamaġıl. (28/6)

---

* iriş-: erişmek, kavuşmak
* ḳazab it- : hiddetlenmek, öfkelenmek
* ḳarga- : beddua etmek

Ḳaçar geyiklerine ḳarġamaġıl. (28/7)

kar ḳıl :

Oğuz **Depegöze** kar ḳılmadı. (219/3)

ḳaṣd eyle- :

Atasına ḳaṣd eyledi. (20/5)

ḳılıç ur- :

Kāfirüñ çignine bir ḳılıç urdı. (210/12)

ḳıy- :

Görklüsine ḳıyar-mı. (197/2)

Öldürmege men **seni** ḳıyar-midüm. (199/11)

Demrenlü oḫ-ile atmağa ḳıyamadı. (199/2)

Beyrege ḳıyamadı. (296/13)

ḳo- :

Ṣapanınuñ ayasına ḳor.(42/1)

ḳon- :

Ağ göksinüñ üzerine ‘Azrail basup ḳondı. (160/3)

Oğuz yine eyyām-ile gelüp **yurdına** kondı. (213/10)

ḳondur- :

Getürüp **ḳara otağa** ḳondurdılar. (11/9)

ḳop- :

Ḳanlu geyik üzerine ġavġa kopsa. (259/8)

ḳorḫ- :

Söylemege ḳorḫar-idüm. (283/2)

korḫu düş- :

Ḳāfirlerüñ gözine ḳorḫu düşdi. (41/11)

ḳoy- :

Ağıla ḳoydı. (88/3)

Getürüp **ḳorıya** koydı. (263/12)

Senüñ orduña ḳoyayın-mı (139/5)

ḳoyı vir- :

Gelüp **meydan ortasında** ḳoyı virdiler. (16/2)

ḳoyıl- :

Nagāhandan **Ḳaraçuḳ Çobanuñ üzerine** altı yüz kāfir ḳoyıldı. (40/2)

Evnük ḳa'lasınuñ biş yüz kāfiri **üzerime** ḳoyıldı. (71/9)

kiçür- :

Ḳızuñ parmağına kiçürdi. (80/5)

Boynına kiçürdi. (107/8)

köç- :

Oğuz bir gün **yaylaya** köçdi. (214/10)

Zaman-ile Oğuz yine **yaylaya** köçdi. (215/10)

kölge ol- :

Bu oğlana kölge olsun. (18/4)

küs- :

Ḫana küsdi. (238/9)

ḳurban ol- :

Kara başum ḳurban olsun kāfir **saña.** (268/7)

ḳuvvet vir- :

Şol ḳuluma ḳırḳ erçe ḳuvvet virdüm. (252/2)

lanet ḳıl- :

Şeyṭana la'net ḳılduñ. (210/3

muştula- *:

Hem oğluñ geldi diyü **Aruza** muştuladı. (223/13)

nişan at- :

Meğer **güyegünüñ yüzügine** atarlar-idi. (109/12)

od düş- :

İçine od düşdi. (195/10)

otur- :

Arabanuñ üzerine oturdı. (274/1)

Üzerine oturdı. (276/11)

Yirüñe oturġıl. (114/4)

---

* muştula- : müjdelemek

ögüt vir-:

Bize ne ögüt virürsin. (260/4)

‘ömür vir- :

Ol iki halala yüz ḳırḳ yıl ‘ömür virdüm. (169/6)

puş- *:

Şökli Melik **saña** ḳatı puşdı. (247/13)

şal- :

Oğlançuğın yanına alup **ḳırḳ yigidin boyına** şaldı. (21/11)

Yire şaldı. (64/4)

Ḳaba ökçem altına şala-y-idüm. (53/8)

selam vir- :

Ol ere selam virdüm. (207/6)

söz atış- :

Bir birine söz atışdılar. (204/7)

şunı vir- :

Aşlanuñ pençesine şunı virdi. (185/1)

sür- :

Oğlanuñ üzerine sürdi. (250/7)

sögüp dur- :

Mere şası dinlü kāfir

Menüm ağzuma sögüp-durur-idüñ. (122/13)

şalın- :

Ağzı böyük ḫurmalar **ortalığa** şalınmış-idi. (122/13)

şançıl- *:

Oḫıma şançılayım. (98/10)

şarın- :

Anam menüm içün gök geyüp ḳara şarınsun. (144/12)

şarmaş- :

İki pehlivan olup **birbirine** şarmaşdılar. (79/7)

---

* pus- : pusuya yatmak, pusu kurmak
* sançıl- :saplanmak

şavaş- :

Uruzuñ üzerine çoḳ şavaşdılar. (133/12)

şay- :

Otuz biñ er yağı gördüm-ise **ona** şaydum. (277/3)

segirt- *:

Çoban **ḳoyunuñ öñine** segirtdi. (215/6)

selam it- :

Aruz **size** selam ider. (296/1)

şıçra- :

Dede Ḳorḳut **kiçi başlu kiçer ayġıra** şıçradı. (84/5)

şığın- :

Saña şığındum. (184/11)

Yaradan ḳādir Tañrıya şığındum. (188/5)

Birlüğüne şığındum. (210/9)

Men **'ālemleri yokdan var-iden Allahuma** şığındum. (251/13)

şoḳ- :

Biline şoḳdı. (225/5)

Edüginüñ ḳunçına şoḳdı. (226/6)

şoyla- :

Dede Ḳorḳut **oğlanuñ babasına** şoylamış. (17/11)

Çağırup **oğlına** şoylar. (52/5)

Çağırup **Dirse Ḫana** şoylar. (23/13)

söyle- :

Ḳaravaşa söyledi. (242/13)

Ḳaravaş çıḳup **ḳapuçıya** söyledi. (143/1)

Birbirine söylediler. (18/11)

Ağ yüzlü ḫatunına söylemedi. (238/11)

şunı vir- :

Aşlanuñ pençesine şunı virdi. (185/1)

---

* segirt- : koşmak, koşturmak

sür- :

Buğa daḫı **oğlana** sürdi. (16/7)

Ḳan Ṭuralınuñ üzerine sürdi. (182/5)

şükr eyle- :

Allaha şükr eyledi. (99/1)

şükür ḳıl- :

Birligüme şükür ḳıldı. (161/13

tac ur- :

Âdeme sen tac urduñ. (210/3)

ṭayan- :

Nagāhandan tayanam **üzerine** (171/7)

tıḳ- :

Ḳal'aya ṭıḳdı. (265/2)

ṭoğra- :

Mere ḳavat ḳızı men **ḳılıcuma** ṭoğranayım. (260/11)

ṭoğran- :

Ḳılıcuma ṭoğranayım. (190/3)

ṭoḳın- :

Böyle digeç **oğlanuñ ḳulağına** ses ṭoḳındı. (28/2)

Nāgāh **gözi ḳapağına** ḳılıç ṭoḳındı. (148/4)

Yumruḳ **çeñesine** ṭoḳındı. (185/3)

Ṣağ uyluğı **ḳayaya** ṭoḳındı. (240/12)

ṭolaş- :

Maña kimse ṭolaşmaz. (112/7)

ṭoy-:

Bir kez **adam etine** ṭoyam. (232/13)

Yigitlige ṭoymadum. (160/10)

ṭur- :

İki ayağınuñ üzerine ṭurdı. (99/5)

uşan- :

Biglige uşanmadum. (160/10)

üş- :

Leşine ḳuzġun üşdi. (64/13)

Delü Ḳarçara üşdiler. (88/4)

vara bil- :

Bu ḳızı istemege kim vara bilür. (82/1)

var- :

Öyle olmadın **yurdum üstine** varuram. (43/12)

Arḳaru yatan Ala Ṭağ eteğine vardum. (257/10)

Ağ alınlu Bayındır Ḫanuñ divanına dünin vardum. (239/4)

Ağ pürçeklü anañ yanına varduñ. (166/1)

vir- :

Yayḫan Keşiş oğlına virürüz. (58/11)

Yigide bige virür-idük. (235/13)

yaḳın gel- :

Babasınuñ ordusına yaḳın geldi.(101/4)

yaḳış- :

Boyı boyına bili biline ḳolı ḳolına yakışdı. (106/2)

yalvar- :

Mere delü ḳavat **maña** ne yalvarursını. (160/12)

Oğlan alınduñ-ise **Tañrıña**-mı yalvarursın. (251/10)

Ya ‘āṣı mel’un sen **putlaruña** yalvarur-iseñ. (251/12)

yapış- :

Mere ḳavat oğlı ḳavat men **aşağa ḳulpa** yapışuram. (198/10)

Sen **yuḳaru ḳulpa** yapışursın. (198/10)

Ḳılıcınuñ balçağına yapışdı. (267/13)

Birine yapışduk. (51/12)

yaraş- :

İmdi **Egrege** Segrek yaraşur. (257/2)

yayıl- :

Otuz iki dişden çıḳan **bütün orduya** yayıldı. (243/2)

yet- :

Ḳazanuñ üzerine ılġar yetdi. (127/5)

Tā ki **Düzmürd Ḳal'asına** yetdiler. (208/10)

Oğuzuñ serḥaddına yetdiler. (270/10)

Biz **anlara** yetsevüz. (128/10)

yetiş- :

Elbetde ve elbetde Ḳazan Big **maña** yetişsün. (245/3)

Ḳazan **maña** yetişsün. (299/6)

yığıl- :

Ḳāfir leşkeri **Ḳazanuñ üzerine** yığıldı. (285/9)

yığnak it- :

İç Oğuz Ṭaş Oğuz biglerin üstine yığnak itdi. (14/13)

yıḳıl- :

Tepesinüñ üstine yıḳıldı. (17/5)

yidür- :

Ṭalı sazuñ aşlanına yidürdüñ-mi.(136/9)

yilten- :

Yavuz yirlere yiltendüñ. (176/2)

yol vir- :

Tañrı **maña** yol virdi. (100/4)

yorı-*:

Ol tarafa yorıdı. (26/8)

yönel- :

Ḳanlu kāfir illerine yöneldiler. (29/13)

żarb ur-* :

Ḳazana bir żarb urdı. (221/12)

---

* yorı- : yürümek

* żarb ur-: vurmak, şiddet göstermek

1.4. +DA Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

aşıl- :

Bu otuz iki baş kim **burada** aşılmış. (173/8)

at şal- :

Burada Selcen Ḫatun at şaldı. (194/2)

baḳ- :

Ağ meydanuñ ortasında baḳdı (turdı)???(16/6)

bıraḳ- :

Ḳapu işigi üzerinde arḳurı bıraḳmışlar-idi. (142/1)

boğrat-[*]**:**

Ḳaba çomaḳ altında boğradayım senüñ içün. (129/12)

cenk it- :

Bayındır Ḫanuñ ağ meydanında bu oğlan cenk itmişdür.(18/6)

çevür- :

Ḳara ḳara ṭağlarda çevürdüm. (224/10)

Ḳalıñ sazlarda çevürdüm. (224/11)

çığrış- :

Ṭañrı menem diyü **şu dibinde** çığrışır. (279/3)

Yañal ala iv yanında dikilse (7/2)

depele-[*] **:**

Benüm öñümde depelesün. (22/1)

didil- :

Ḳağan aşlanuñ ḳıynağında didilem. (177/1)

dikil- :

Oğuzuñ uçında bir ala ṣayvan dikilmiş. (71/3)

dön- :

Ṣu dibinde döner baḥrileri. (279/2)

---

[*] boğrat- : gedik açtırmak, yara açtırmak, delik açtırmak, çökettirmek
[*] depele- : tekmelemek, tepelemek

döşen- :

Biñ yirde ipek ḫalıçası döşenmiş-idi. (235/8)

dirüp dur-* :

Hep bir yirde dirüp-dururam. (88/1)

du'a ḳıl- :

Ağ alnuñda biş kelime du'a ḳılduḳ. (304/3)

düken- :

Ḫan ḳızınuñ ivinde ḳul ḫalayıḳ dükenmiş. (115/1)

gez- :

Ḳanda gezer-idüñ. (47/9)

Benüm ulu dergahumda geze. (156/13)

gir- :

Künbede girdüñ-mi (229/7)

görin- :

Ḳarındaşum Ḳara Göne **düşümde** ne görindi. (42/12)

ḥāṣıl ol-* :

Maḳṣudumuz **Ḥaḳ Ta'āla dergahında** ḥāṣıl oldı. (193/6)

ḫoş ol- :

Gine bizüm 'izzetümüz ḥörmetümüz **anuñ babası yanında** ḫoş ola (18/12)

helāk ol-* :

Canavarlar elinde helāk ola. (180/8)

Demür ṭonlu Mamaḳ elinde helāk oldı. (218/13)

iç- :

Big Begilüñ ivinde içerler-idi. (250/1)

yiyesin (-ip) iç-:

Anuñ arḳasında yiyesin içesin. (171/5)

---

* dirüp dur- : toplamak
* ḫāṣıl ol- : ortaya çıkmak,türemek
* helāk ol- yok olmak

iliş- :

Ya **buğanuñ buynuzında** ilişem. (176/13)

iñle- :

Bir gice **döşeginde** ḳatı ḳatı iñledi. (242/9)

irişi gel-* **:**

Otağuñ öñinde irişi geldi. (77/9)

ḳal- :

Ġarıb başuñ **ġavġada** ḳaldı-mı (239/5)

Gördi kim **uçarda** ḳuzġun ḳalmış. (44/3)

Ya **ḳara buğanuñ göksi altında** ḳalam. (176/13)

Yirümde yurdumda kimse ḳalmaya. (68/4)

ḳılıç ṭut- :

Altı cellad **eñsende** yalıñ ḳılıç ṭutar. (187/6)

ḳo- :

Buñlu yirde ḳodum. (109/5)

Ḳapu işiği üzerinde arḳurı ḳomışlar-idi. (142/4)

ḳon-

Ol nāmerdler daḫı **bir yirde** ḳonmışlar idi. (31/6)

ḳop- :

Yalançı dünya yüzinde bir er ḳopdı. (221/8)

Uşun Ḳocanuñ ağ ban ivi öñinde şiven ḳopdı. (16/2)

ḳurı- :

Ḳaba ağaçda ṭal budağun ḳurımış-idi. (258/6)

ḳurıl- :

Seksen yirde badyalar kurılmış-idi. (36/5)

Ṭoḳuz yirde badyalar ḳurılmış-idi. (123/1)

neyle- :

Bu aralarda neylersin. (83/8)

ol- :

Yarın ḳıyamat güninde menüm elüm **Ḳazan Ḫanuñ yaḳasında** olsun.(298/13)

---

* irişi gel- : erişmek, yetişmek

Er adam **ivde** olsa. (9/5)

otur- :

Ağam Ḳazan **şası dinlü Gürcistan ağzında** oturursın. (37/4)

Pay Püre Bigün şağında oturur. (74/4)

Şağ yanında ḳardaşı Ḳara Göne oturmış-idi. (123/8)

oyna- :

Ḳurımışca göksümde südüm oynar. (137/5)

Cehennemde oyna. (114/8)

Ne yirde ḳarġa ḳuzġun oynar-ise. 195/3)

ödi şın-* **:**

Meydan yüzinde ḳardaşuñ Ḳıyan Selçük ödi şındı. (222/2)

şavaş- :

Şavaşmaġıl **ḳayıda.** (145/8)

segirt-* **:**

Ağ meydanda segirdeyim senüñ içün. (129/5)

siñirle-* **:**

"**Babasınuñ öñinde** siñirler-idi. (22/4)

şoyla-* **:**

Selcen Ḫatun daḫı **burada** şoylamış. (251/1)

şehid ol- :

'Alinüñ oğulları Peygamber nevaleleri **Kerbela yazısında** yezidiler elinde şehid oldı. (6/4)

---

* ödi sın- : ödü kopmak
* segirt- : koşmak, koşturmak
* siñirle- : hayvanın arka ayalarının sinirini kesmak
* soyla- : destan manzumesi söylemek, deyiş demek, manzum söylemek

ṭağıl- :

Gördi kim **bir derenüñ içinde** toz gah dirilür gah ṭağılur. (195/6)

ṭur- :

Üç yüz kāfir **giñ yirde** ṭurdılar. (266/3)

Ḳardaşsuz Oğuzda ṭursam. (259/1)

Bayındır Ḫanuñ ḳarşusında Ḳara Göne oğlı Ḳara Budaḳ yay ṭayanup ṭurmış-idi. (67/5)

Şağ yanında Ḳazan oğlı Uruz ṭurmış-idi. (67/6)

ṭurġur- :

Ortaç ḳırda sizüñ geyiklerüñüz ṭurġurmaya. (280/9)

ṭuş ol-* **:**

Bu kez **bir ḳurda** ṭuş oldı. (45/10)

ṭuṭ- :

Uyuduğı yirde ṭuṭdılar. (273/10)

ṭuṭıl- :

Ağça burçlu ḥişarlarda ṭuṭıla-y-idüñ. (165/4)

ṭutsaḳ ol- :

Şası dinlü kāfir elinde ṭutsaḳ ola-y-idüñ oğul (165/5)

Babam **anda t**utsak imiş.(207/9)

uç- :

Bu ḳonduğı yirde ḳuğı ḳuşları, ṭurnalar, ṭuraçlar, keklikler uçarlar. (191/2)

yapıl- :

Arḳıç ḳırda yayḳanur ‘umman deñizinde ṣarp yirlerde yapılmış kāfir şehri. (279/1)

---

* ṭuş ol-: rastlamak, tesadüf etmek

Alçaḳ yirde yapılupdur Tañrı ivi Mekke görklü. (6/8)

yaralan- :

Üç yirde yaralandum. (48/11)

yat- :

Ḳara ṭoñuz ṭamında yatur. (144/4)

Gördi kim yüzük gine **Depegözüñ ayağı altında** yatur. (229/1)

yet- :

Bu maḥalda ḳalın Oğuz bigleri yetdi. (59/9)

yi- :

Anuñ arḳasında yiyesin. (171/5)

yime içme ol- :

Meyḫanada biş gün yime içme oldı. (255/1)

zarılıḳ ḳıl-* :

Divanda zārılık ḳıldı. (300/9)

zebun ol- *:

Ḳara Göne **Depegöz elinde** zebun oldı. (218/9

1.5.+DAn Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

abdest al-:

Ḳalın Oğuz bigleri **aru ṣudan** abdest aldılar. (120/3)

al- :

Al şarabuñ itisinden aldı. (20/4)

Aru ṣudan abdest aldı. (132/5)

Süñüsin çeküp **elinden** aldı. (288/7)

---

* zarılıḳ ḳıl : ağlamak, feryat etmek

* zebun ol- : zayıf, kuvvetsiz olmak, düşkün olmak

aş- :

Arḳu Bili Ala Ṭağdan dünin aşdum. (239/11)

Ḳara ḳara ṭağlardan ḫaber aşdı. (256/1)

aşar ol- :

Ḳarşu yatan ḳara ḳarlu ṭağlardan aşar olsa. (75/6)

ayır- :

Aḫır ṣoñı **aru imandan** ayırmasun. (66/7)

Oğuz-ile karındaşdan ayırmasun. (122/5)

Ölüm vaḳtı geldüginde **aru imandan** ayırmasun. (235/2)

ayıt- *:

Dede Ḳorḳut dilinden ozan aydur. (7/5)

baḳ- :

Ṣaru ṭonlu Selcen Ḫatun **köşkden** baḳar. (181/11)

Ḳoltığı ardından baḳar. (266/7)

Beyrek **yüce çarṭaḳdan** baḳdı. (95/4)

baḳa ḳal- :

Bazirganlar **ardından** baḳa ḳaldılar. (73/9)

boğazla- :

Başup **iki yirden** boğazladı. (189/6)

boşan- :

Bu kerre at **oğlanuñ bileginden** boşandı. (265/5)

çek- :

Ḳıyma ḳıyma ağ etinden çeküñ. (52/2)

çıḳ- :

Sazdan bir aslan çıkar. (213/12)

İçinden bir oğlan çıkdı. (216/10)

Basaṭ **Depegözüñ budı arasından** sıçrayup çıḳdı. (228/6)

Babamuñ ağ ban ivinden çıḳar-idüm. (200/3)

çıḳar- :

Arḳasından iki ḳayış çıḳardı. (189/7)

---

* ayıt- : söylemek

dep- :

Ṭaş Oğuz bigleri-y-ile Delü Ṭundar **sağdan** depdi. (64/1)

Cılasun yigitler-ile Ḳara Göne oğlı Delü Budaḳ **şoldan** depdi.

diril- :

Bir derenüñ içinde toz gah dirülür. (195/5)

dön- :

Şaru ṭonlu ḳız ‘ışḳına **bir aşlandan** döneyim-mi (183/12)

Bir buğradan döneyim-mi. (188/5)

Men **Ḳazandan** dönmezem. (296/12)

Kāfir yollarından dönmeyeyin. (139/2)

düş- :

Begil **atdan** düşmiş. (243/2)

eksil- :

Bir yigit senüñ uçuñdan **aramızdan** eksildi. (301/1)

gel- :

Yigit **ne yirden** gelirsün. (179/3)

Gök yüzinden al ḳanatlu ‘Azra‘il uçup geldi. (166/7)

Ḳırḳ yerden avaz geldi. (50/11)

Adaḳlusından ergenlik bir kırmızı ḳaftan geldi. (89/7)

geliş- :

Irağından yaḳınından gelişdiler. (200/6)

gir- :

Devenüñ ḳoltuğından girer.(186/1)

git- :

Oğuz içinden gitmiş-idük. (71/7)

gör- :

Ḳılıcımdan-mı gördi. (11/13)

görmez ol - :

Zirā ağlamaḳdan gözleri görmez olmış-idi.(118/12)

görin- :

Gevdesi **püreden** görinmez. (88/13)

göster- :

Iraḳdan gösterdiler. (266/4)

ḫaber şor- :

Gelenden gidenden ḫaber soram. (261/11)

hamle ḳıl- :

Yuḳarusından öyke ile hamle ḳıldı.(84/9)

iç- :

Her birinden Ulaş oğlı Salur Ḳazan içimiş-idi. (123/5)

Al şarabuñ itisinden içerler-idi. (31/7)

in- :

Yazılup düzilüp **gökden** indi. (6/5)

Haman Beyrek **atdan** indi. (79/6)

Atından indi. (132/3)

incin- :

El-ḥāṣılı ordı **bunuñ uçından** ḳatı incindiler. (217/8)

ir- *:

Dede Ḳorḳuduñ ardından Delü Ḳarçar irdi. (84/7)

Buğanuñ ardundan irdi. (240/10)

ḳaç- :

Beyreğüñ ḳorḳusından ḳaçdı.8119/6)

---

* ir- :erişmek, ulaşmak, yetişmek

Ṭar bacadan ḳaçdı. (159/9)

ḳalḳ- :

Yirlerinden ḳalḳtılar. (262/11)

ḳan da'vile-* :

Oğul biñ kāfir öldürseñ kimse **senden** ḳan da'vilemez. (128/13)

karvaş-* :

At üzerinden ikisi ḳarvaşdılar. (251/3)

ḳayur-* :

Alp erenler **ḳarımından** ḳayurur-mı (181/10)

kavra- :

Ḳara deve **eñsemden** ḳavrar. (43/3)

kiçit vir- :

Ḳanlu ḳanlu şulardan kiçit virsün. (234/12)

ḳorḫ- :

Bir yılandan ḳorḫduñ. (278/8)

Bu yaradan ḳorḫma. (26/13)

ḳov- :

Aḫır **ivinden** ḳovdı. (217/11)

ḳurtıl- :

Buğadan ḳutıldı. (183/9)

Aslandan niçe ḳurtıla.(183/9)

ögüt al- :

Ağ şaḳallu Dede Ḳorḳutdan ögüt aldum. (206/12)

örü ṭur-* :

Yigitlerüm **yirüñüzden** örü ṭuruñ. (298/3)

---

* ḳan da'vile- : kan davası gütmek
* ḳarvaş- : tutuşmak, kapışmak
* ḳayur- : kaygılanmak, merak etmek
* öri ṭur- : kalkmak, ayağa kalkmak

şaḳla- :

Oğlanı hekimlere ışmarlayup **Dirse Ḫandan** şaḳladılar. (29/69)

şalındur- :

Boğazdan şalındurdı. (226/5)

şarar- :

Ḳızuñ derdinden **beñzi** şarardı.(215/10)

şavul- :

Yolından şavuldı. (17/3)

Buğanuñ öñinden şavuldı. (182/11)

secdür- :

Yügrük olan atlaruñ tavlasından o ẓalım seçdürdi. (223/19

şıçra- :

Bunuñ öninden şıçrayayım. (182/9)

şor- :

Oğul gelse **senden**-mi şorar-idüm. (140/8)

söyleş- :

Al duvağum altından söyleşmedüm. (198/6)

sür- :

Bir şuçdan ötüri **dergahdan** sürdüñ. (210/4)

Şehirden sürüñ. (183/3)

şorla- :

Burundan ḳanı düdük kibi şorladı. (252/3)

ṭur- [*]**:**

Ḳalkubanı **yirümden** ṭura-y-idüm. (53/7)

ṭurı gel- :

Ḳıyan Selçük oğlı Delü Ṭundar **yirinden** ṭurı geldi.

ṭuṭ- :

Emçeginden ṭutdı. (79/12)

Sügsüninden ṭutdı. (185/4)

Depegöz **buynuzından** berk ṭutdı. (228/4)

Beyregi **bileginden** ṭutdı. (287/7)

tamaşa it- :

Yuḳarudan tamaşa ider-idi. (178/13)

uç- :

Pencereden uçdı. (159/6)

Çünki **menüm elümden** gögerçin kibi ḳuş oldı uçdı. (159/10)

uça gör- :

Ḫan Beyrek **Paraṣaruñ Bayburt Ḥiṣarından** uça görgil. (96/13)

Parsaruñ Bayburt ḫisarından uça gördil. (96/12)

umut üz- [*] **:**

Ḳalın Oğuz bigleri **Beyrekden** umut üzdi. (94/9)

var- :

Demür Kapu Dervendinden ḫaber varmış. (244/6)

---

[*] ṭur- : durmak, kalkmak
[*] umut üz- : umudu kesmek

yet- :

Çoban daḫı **Ḳazanuñ ardından** yetdi. (49/7)

yi- :

Senüñ elüñden oğul yiyeyin-mi (53/4)

1.6.+(y)ile Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

ağlaş- :

Uşun Ḳoca oğul diyü **ağça yüzlü anası-y-ile** ağlaşdılar. (256/5)

ava çıḳ- :

İmdi **senüñ-ile** ava çıḳalum. (78/10)

besle- :

Oğlum Başat-ile besleyeyin. (216/13)

Süd-ile besleyelüm. (217/5)

boynını ur- :

Depegözüñ kendü ḳılıcı-y-ile boynını urdı. (234/6)

bulış- :

Bigler kardaş uğrına **Depegöz-ile** bulışıram. (224/6)

cenk it- :

Yoḫsa menüm-ile cenk ider-misin. (158/11)

çal- :

Hançer-ile çaldı. (228/12)

çıḳ- :

Yidi günlik azuğ-ile çıḳayın. (126/6)

dögiş- :

Gürz-ile dögişdiler. (250/11)

eş- :

Yaḫşı yigitler-ile eş. (214/7)

gel- :

Atası-y-ile anası-y-ile geldi. (246/9)

Yarağ-ile gelüñ. (283/7)

göriş- :

Yigenek **babası-y-ile** görişdi. (212/3)

Atası-y-ile anası-y-ile görişdi. (246/9)

Oğlanları-y-ile ḳuça ḳuça görişdi. (271/5)

güreş- :

Hem **senüñ-ile** güreşelüm. (78/13)

güreş ṭut- :

İmdi gel **senüñ-ile** güreş ṭutalum. (79/6)

ḫaberleş- :

Ben **bu şu-y-ile** ḫaberleşeyim. (45/2)

Ḳurd-ilen bir ḫaberleşeyim. (45/10)

Ben **Allah Ta'ala-y-ile** ḫaberleşeyim. (161/4)

Ḳazan **ḳara köpek-ilem** haberleşdi. (46/8)

iç- :

Ala gözlü bigler-ile içdüñ. (239/4)

ḳurıl- :

Yidi kişi-y-ile ḳurılur-idi menüm yayum. (207/11)

keñeş- *:

Ḳavumlu ḳavmı-y-ile keñeşdi-mi (239/5)

müdara kıl-* :

Bunlar-ile ne müdara ḳılalum. (284/13)

muṣāḥib ol-* :

Ḫayvan-ile muṣāhib olmaġıl. (214/7)

nemle-* :

Ṭartanda **bir oḫ-ile** nemler-idüm. (200/4)

otur- :

Yoldaşları-ile puta atup oturur-idi. (83/1)

Oğlanları-y-ile oturmış-idi.

---

* keneş- : danışmak, müzakere etmek, tartışmak, çekişmek
* müdara ḳıl-: suyuna gitmek, anlaşmak
* muṣāḥib ol- arkadaş olmak
* nemle- : hedefe isabetr ettirmek

oynar ol- :

Oğlançukları-ile oynar oldı. (217/6)

oyun göster- :

Anuñ-ile daḫı oyun göstersün. (183/6)

parala- :

Ḳılıç-ile paralayayın. (135/1)

şanç- [*]**:**

Süñü-y-ile şançdılar. 218/3

şavaş- :

Serḫoş yigit hem **iki canavar-ile** şavaşmış-idi. (186/2)

Menüm-ile şavaşa. (155/6)

şoḥbet eyle- :

Anası-y-ile şoḥbet eyledi. (20/5)

söyleş- :

Ağça yüzlü görklüñ-ile söyleşmezsin. (239/8)

Bu ağaç-ile söyleşeyim. (55/6)

ṭanış- :

Anuñ-ile ṭanışdılar. (219/7)

tartağan ol- [*] **:**

Künbed-ile tartağan olasın. (229/8)

ṭartış- :

Ḳara polad öz ḳılıç-ile ṭartışdılar. (250/11)

teferrüc it- [*] :

Bayındır Ḫan ***Oğuz bigleri-y-ile*** ṭamaşaya baḳar-idi, teferrüc ider-idi.(15/12

var- :

Ḳırḳ yigit-ile babasına ḳarşu vardı. (174/5)

varaçaḳ ol- :

Eger **çoban-ile** varaçak olur-isem. (50/1)

---

[*] sanç- : saplamak
[*] tartağan ol-: perişan olamak, yıkılmak.
[*] teferüc it- : gezmek, gezinmek

yaş yaşa- :

Delü Dumrul yüz ḳırḳ yıl daḫı **yoldaşı-y-ile** yaş yaşadı. (169/9)

yıkdur- :

Külünk-ile yıkdurayım. (138/8)

yılġa-*:

Ol mel'un **yidi yüz kāfir-ile** yılġadı. (90/6)

yi- :

Ala gözlü bigler-ile yidüñ. (239/4)

yola gir- :

Yadağı yarağı-y-ile yola girdi. (202/9

2.İKİ TAMLAYICIYLA KULLANILAN FİİLLER

2.1. /+Ø,+(y)A/ ; /+(y)A,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiler

al- :

Acı ṭırnaḳ ağ yüzine aldı. (91/8)

Ala gözlü oğlına al duvaḫlu gelin aldı. (253/1)

alı vir- :

Bunuñ gibi ḳız alı vir baba **maña.** (81/4)

Saña biglik alı virelüm. (40/12)

arayı git- :

Men **saña ḳız** arayı gideyim. (172/6)

at- :

Nemrud **göge oḫ** atdı. (210/4)

bağışla- :

Mere Beyrek **buña bir kömlek** bağışlamış-idi. (93/8)

bul- :

Delü Dumrul **can yirine can** bulsun. (162/1)

---

* yılġa- : atlarla hücum etmek, akın yapmak

çal- :

Ḳara ṭırnaḳ ağ yüzüme çalayın-mı (139/3)

çek- :

Ṣağına ṣolına iki ḳoşa yay çeker-idi. (172/13)??

çevür- :

Ḳırḳ ivlü ḳul-ile ḳırḳ cāriye oğlı başına çevürdi. (153/11)

çıḳar- :

Ağ alınu Bayındır Ḫana pencik çıḳardı. (253/1)

deg- :

Ḥaksuza yüzi ḳaralığı dege. (111/10)

di- :

Adına Konar Ḳoca Saru Çoban dirler-idi. (214/12)

Pay Püre Ḫan oğlı Bamsı Beyrek maña dirler. (286/11)

Delük Evren maña dirler. (288/5)

Adına Arşun oğlı Direk Tekür dirler-idi. (202/13)

dik- :

Altı yol ayrıdına çadır dikem. (261/10)

Gök ala görklü çemene çadır dikdi. (200/11)

dikdür- :

Bir yere ağ otağ bir yere ḳızıl otağ bir yere ḳara otağ dikdürmiş.(12/13)

Ḳazan **görklü çemene çadır otaḳ** dikdürdi. (290/12)

dile- :

Oğul sen **ḳız** dilemezsin **kendüñe**. (81/5)

döşe- :

Ḳara kiçe altına döşediler. (11/10)

Anuñ balçığına ḳumlar döşeyem. (176/8)

geydür- :

Oğlana ḳara kepenek geydürmişler-idi. (141/13)

geyür- :

Ḳaravaşa ṭon geyürseñ. (3/7)

gönder- :

Oğlan **babasına muştuçı** gönderdi. (252/9)

Ḫan Ḳazana bir şāhin göndermiş-idi. (272/2)

Ḳazan **bize Ḳılbaşı** göndermiş. (294/10)

Üzerine bir ḳaç adam gönderdi. (218/2)

göster- :

Mere dayalar bu ḳavat oğlı ḳavat **mize erlik-**mi gösterür. (76/13)

Padişah **Ḳazan oğlı Uruzuñ şağ yanına aña yir** gösterdi. (253/4)

Pādişah **Ḳazan oğlı Uruzuñ şağ yanına aña yir** gösterdi. (253/4)

indür- :

Çignine ḳılıç indürdi. (289/8)

iste- :

Kendüñe bir hampa ister-imişsin. (81/5)

Dede **ḳız ḳarındşumıñ yanına** ben **ne** ister-sem. (85/6)

kiçür- .

Parmağına bir yüzük kiçürdi. (217/12)

ḳo- :

Ḳuyunuñ ağzına bir degirmen ṭaşı ḳoydılar. (274/5)

Oğlana ad ḳodı. (75/3)

Erenler evreni Ḳaraçuk Çoban **şapanınuñ ayasına ṭaş** ḳodı. (41/9)

ḳuşan- :

Ḳara polat öz ḳılıcın biline ḳuşandı. (31/2)

öldür- :

Onın eksük bulsam **yirine on** öldüreyim. (100/6)

şal- *

Ḳuru kuru çaylara şu şaldım. (24/10)

Ḳırḳ yigidine dülbend şaldı. (34/3)

Ağça yüzlü anasına muştuçı şaldı. (290/10)

Kāfirün arḳasına eyer şaldı. (276/8)

---

* sal- göndermek

şan- :

Mere kāfirler **bu ‘arabayı bişigüm** şandum. (274/3)

ṭaḳ- :

Ḳızıl urġan ağ boynına ṭaḳdılar. (134/4)

Ḳıl sicim boynına ṭaḳdılar. (30/2)

tik- :

Gök alañ görklü çemene çadır tikdi. (126/12)

ṭut- :

Böyle digeç Ḳalın Oğuz bigleri **yüz göge** ṭutdılar. (68/8)

ur- :

Mere nolduñuz diyü **bir şapala birine bir şapala birine** urdı. (256/11)

Depegözüñ yağrına bir oḫ urdı. (225/11)

Bunuñ ḳapusına birer gürz uralum. (284/5)

Beyregüñ eñsesine bir çomağ urdı. (287/9)

vir- :

Boynı uzun bidevi at virgil **bu oğlana**. (17/13)

Ağça yüzlü oğlına ağça ḳoyun şölen virdi. (252/13)

Ḳara ṭonlu dervişlere nezirler virdüm. (24/11)

Allah Ta‘ala **saña bir oğul** virmiş. (75/4)

yaḳmaz ol- :

Ḳızıl ḳına ağ eline yakmaz oldı. (91/11)

yap- :

Ulu yollar üzerine ‘imaratlar yapam. (168/13)

Ḳilisesin yıkup **yirine mescid** yapdum. (279/7)

yapdur- :

Bir ḳuru çayuñ üzerine bir köpri yapdurmış-idi. (155/3)

yidür- :

Aşlan-ile ḳaplana bir oğul yidürdüñ-ise (25/4)

Umanına usanına aş yidürdüm. (138/4)

yon- :

Ḫan ḳızına ṭırnaḳ yonuñ. (115/3)

2.2. /+(y)I,+(y)A/ ; /+(y)A,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

al- :

Ḳara gözlü yigitlerümi boyuma men aluram. (124/6)

Oğlını sağ yanına aldı. (73/13)

Ḳara polat öz ḳılıcum elüme alayın-mı (13/12)

Destmalın eline aldı. (67/9)

açdur- :

Ḫatun gelüp **zindançıya kapuyı** açdurdı. (274/8)

alı vir- :

Ağça yüzlü görklümi oğlına alı virsün. (299/7)

apar-* **:**

Bu üç nesneyi ana armağan aparsavuz gerek idi. (73/3)

at- :

Yay kirişin boynına atdı. (240/10)

Yaḫnınuñ kimini şağına kimini şolına atar. (111/9)

Yügrük atın yügürdüp Ḳan Ṭuralı **gürzin göge** atar. (177/8)

aş- :

Meni saña asarlar. (56/2)

bağışla- :

Günahuñuzı adı görklü Muḥammede bağışlasun ḫanum hey! (154/12)

---

* apar-: götürmek

bağla- :

Dün ḳatmış , üç gün dünlü yortmış yigit, ḳarangulu gözlerini uyḫu almış yigit **atınuñ çılbırını bilegine** bağladı. (263/9)

Ağ ellerin ardına bağladılar. (30/1)

Dedem Ḳorḳut **himmet ḳılıcın biline** bağladı. (236/7)

Çobanı bir ağaca ṣara ṣara möḫkem bağladılar. (50/4)

baş- :

Süñüligi Depegözüñ gözine eyle başdı kim Depegözüñ gözi helāk oldı.(227/2)

Altun ḫaça elümi men başaram. (124/7)

beñzet- :

Ulu ḳız ḳardaşı **bunı Beyrege** beñzetdi. (106/13)

Ağam Beyrege beñzedürem ozan **seni** (106/10)

bıraḳ- :

Süñüligi ocağa bıraḳdılar. (226/13)

Üç yüz yigidi yanına bıraḳdı. (246/10)

Dedem Ḳorḳut **çomağı omuzına** bırakdı. (236/8)

Ṭavlunbaz urup **yundları öñlerine** bıraḳdılar. (270/9)

bildür- :

Can ṭatlusın saña bildüreyin-mi (13/13)

bindür- :

Altındağı al aygıra Begil **meni** bindürdi. (250/2)

Oğlanı ata bindürdiler. (29/4)

büri-:

Cübbesin üzerine büridi. (242/5)

çal-* :

Depegöz **buynızı** götürüp **yire** çaldı. (228/7)

Elin eline çaldı. (123/11)

Şöyle çalayım **seni mağara duvarına**. (228/2)

---

* çal- : saz çalmak, vurmak, hırsızlık etmek

çek- :

Ellerin yiñine çekdi. (114/11)

çevür- :

Mere ḳocalar ikindü vaḳtı **munı maña** çevüresiz. (226/7)

çolġa-* **:**

Ḫanum göne çolġaduñ. (251/8)

dām it-* **:**

Oğuz yigitlerine bunı dām itmiş-idi. (255/5)

dep- :

Ağ yüziñi ḳara yire depe-y-idüm. (53/9)

di- :

Kişi **ḳoynında yatan halalına sırrın** dimez-mi (242/11)

Ayağınuñ sınduğını kimseye dimedi. (242/8)

Mere ḳavat ḳızı **munı maña** niçün dime-idüñ. (282/11)

dik- :

Ḳara yirün üzerine ağ ban ivin dikmiş-idi. (202/1)

Dibine gerdegin dikdi. (89/7)

Ala bargah otakların düze dikdi. (294/7)

dikdür- :

Ala çadıruñ yir yüzine dikdürgil. (14/5)

Şami günlügi yir yüzine dikdürmiş-idi. (10/2)

Ṭoḳsan başlu ban ivlerin ḳara yirüñ üzerine dikdürmiş-idi. (36/3)

dög- :

Ayağın yire dögerdi. (246/11)

dök- :

Bayındır Ḫanuñ baḫşişin öñine dökdi. (238/8)

Çenberüme alça ḳanum dökeyin-mi (139/4)

Alça ḳanın yir yüzime dökdi. (152/10)

---

* çolġa-: sarmak, bohçalamak

* dam it- : tuzak etmek

dürt-[*] :

Ḳanını destmala dürtsün. (118/10)

garım ko-[*]:

Biz **anı saña** ġarım ḳoruz. (58/12)

gönder- :

Dedem Ḳorḳudı Depegöze gönderdiler. (219/8)

Yuñlu Ḳoca Yapağulu Ḳocayı Oğuza muştuçı gönderdi. (234/4)

Başın Oğuza armağan gönderür-idi. (236/13)

göster- :

Bize giñ yazuyı ṭar gösterür. (266/8)

Can ṭatlusın saña göstere-y-idüm. (53/10)

Azrā'ili menüm gözüme göstergil. (156/8)??

ḥalal eyle- :

Ağ südini anam **maña** ḥalal eylesün. (145/8)

ḥikāyet eyle- :

Bu düşi Yigenek **yoldaşlarına** ḥikāyet eyledi. (208/9)

ışmarla- :

Yarenler **sizi Haḳḳa** ışmarladum. (82/11)

ilet- :

Şökli Melike seni iletelüm. (40/12)

Kömlegi Banı Çiçege iletdiler. (94/3)

ilişdür- :

Çılbırını bir ṭala ilişdürdi. (266/11)

kiçür- :

Yüzügi parmağına kiçürdi. (228/10)

Yayı ḳarusına kiçürdi. (236/8)

Gine **atınuñ çılbırın bilegine** kiçürdi. (264/9)

ḳondur- :

Benden alçak kişileri ağ otağa ḳızıl otağa ḳondurdı. (12/1)

İrkek siñegi üzerime ḳondurmayam. (261/13)

---

[*] dürt- : dürtmek, sürmek, sokmak

[*] ġarım ḳo- : düşman etmek

Oğlı olanı ağ otağa ḳızı olanı ḳızıl otağa ḳonduruñ. (10/11)

ḳo- :

Menüm ḳanum Aruza ḳomasun. (299/6)

Ağ alnın yire ḳodı. (132/4)

Orduñ üstine kimi ḳorsın. (37/5)

ḳoy- :

Oğlanı gerdege ḳoydılar. (260/7)

oḫı- *:

Pay Püre Big **bazirganları yanına** oḫıdı. (69/8)

Oğul **Ḳalın Oğuz biglerini odamuza** oḫıyalum. (81/11)

ört- :

Cübbesin üzerine örtdiler. (298/2)

ṣal- :

Ḳara Arslan Meliki Ḳara Budaḳ **yire** ṣaldı. (120/9)

Ayaguñ ṭoprağına meni ṣaldılar. (219/10)

Özin ṣarp yirlere ṣaldı. (148/5)

Ala gözlü bigleri yanuma ṣalar-idüm. (297/5)

ṣar- :

Bu oğlanı eteğine sardı. (216/12)

Ḳan Ṭuralı **altunlu ince keten bizini biline** ṣardı. (179/12)

ṣaydur- :

Ṭoḳuzını bir yirine ṣaydurayım. (147/8)

ṣoḳ- :

Kendü ḳılıcın ḳınına ṣokdı. (230/10)

ṣor- :

Mere kāfir niçe **bir anı bunı** ṣorarsın **maña**. (287/5)

ṣoyla- *:

Düşin yoldaşlarına ṣoyladı. (206/8)

ṣun- :

Basaṭ **ḳoçuñ başını Depegözüñ eline** ṣundı. (228/4)

---

* oḫı-: çağırmak

* ṣoyla- : söylemek

sür- :

Yüzin yere sürdi. (147/12)

şehid it- :

Ḳazanuñ üzerine yigirmi biş bigini şehid itdiler. (273/9)

ṭaḳ- .

Ṣol parmağumdaḳi yüzügi parmağuna taḳ. (228/9)

ṭalat- :

Ala köpek **enügine kendüzin** ṭaladur- mı (184/5)

ṭart- :

Ḳara aygıruñ cılavısını maña ṭartġıl. (148/12)

tikdür- :

Ḳara yirüñ üzerine otaḫların tikdürmiş-idi. (122/10)

ṭola- :

Ḳan Ṭuralı **bir kepenegi ḳapağına** ṭoladı. (184/13)

tök- :

Alaca ḳanın yir yüzine töküñ. (248/2)

ur- :

Ṭağ çiçegi-y-ile südi oğlanuñ yarasına urdılar. (29/4)

Gürzlerin omuzlarına urdılar. (284/7)

Elin bögrine urur. (8/1)

yetür- :

Beyregi odasına yetürdiler. (298/2)

yoldaşlığa ḳoş- :

Yanındagı üç-yüz yigidin maña yoldaşlığa ḳoşdı. (250/4)

Bayındır Ḫan **yigirmi dört bahadır sancaḳ bigini Yigenege** yoldaşlığa bile ḳoşdı. (206/6)

vir- :

Oğlançuğını dayalara virdi. (15/6)

Ozan **ḳopuzı Beyrege** virdi. (101/3)

Beyrek daḫı **yidi ḳz ḳarındaşını yidi yigide** virdi. (121/9)

Her kim ol üç canavarı baṣsa yeñse öldürse **ḳızumı aña** virürem. (173/3)

virür ol- :

Adaḥlusın aña virür oldılar. (101/12)

2.3. /+(y)I,+DA/ ; /+DA,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

ara- :

Niçe cahiller **seni gökde** arar. (161/7)

alı vir- :

Oğuzda kimüñ ḳızın alı vireyin. (80/13)

baş- :

Güreşde men **seni** başmadum-mı (116/11)

bil- :

Dirse Ḫan **burada oğlançuğı şağ idügin** bildi. (34/9)

bul- :

Leş arasında oğlançuğı leşin bulmadı. (141/8)

del- :

Ṣadaḳda oḫum **kişin** deler. (248/12)

dik- :

Ala Ṭağda çadırın otağın dikdi. (293/11)

iste- :

Mere ‘Azrā‘il men **seni giñ yirde** ister-idüm. (159/2)

oynat- :

Ḳızını gelinini ağ göksümde oynatdum. (279/8)

ög- :

Burada ḳırḳ yigit **Ḳan Ṭuralıyı** ögmişler. (181/5)

öldür- :

Beyregi Ḳara Dervendde öldürmişler. (93/11)

ḳov- :

Yazıda yabanda geyigi ḳovar. (22/8)

muḥtaç it- :

Ḳādir **seni nāmerde** muḥtaç itmesün. (304/2)

şoḳ- :

Depegöz **künbede elin** şoḳdı. (229/11)

şorar ol- :

Ḳalın Oğuz içinde Ḳazan Bigi şorar olsañ. (96/2)

tikil- :

Ḳırañ yirde tikilmiş **otaḫlaruñ**. (222/12)

yığ- :

Siz **bu yolda bu taşı** niçün yığarsız. (101/7)

2.4. /+(y)I,+DAn / ; /+DAn,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

al- :

Anı anası yanından alayın. (134/13)

Beyregüñ ḳanın ṭayısından aldı. (303/4)

Çomağını elinden aldı. (287/7)

Ḳanlu kāfir elinden ḳarṭaşçuğın ṭartup aldı. (270/11)

ayır- :

Ḳuyruğı-y-ile başını deriden ayırmadı. (227/12)

bağla- :

Ḳarusından ağ ellerini bağlañ. (143/3)

bağlat- :

Ḳādir viren ṭatlu canuñ uyḫu almış yigit **ḳarusından ḳollaruñı** bağlatmaġıl. (267/10)

Ağ ellerin ḳarusından bağlatduñ-mı (136/10)

baş- :

Güreşde men **seni** başmadum-mı (116/11)

bil- :

Ḳazan oğlan **avda idügin andan** bileyin. (141/1)

Oğlum idügin andan bileyim. (118/9)

ahd boz- :

Oğuz biglerinden ‘ahdum bozam. (232/12)

çıḳar- :

Ol tatarı ḳuyudan çıḳar. (275/5)

Ḳazan oğlı Uruzı ḥabisden çıḳarun. (52/12)

Egregi zindandan çıḳardılar. (265/13)

darı- *:

Seni yağı **nireden** darımış (44/7)

dile- :

Ḳaraçuḳ Çoban **anamı kāfirden** dileyeyim. (57/6)

dökdür- :

Ḳara gözden acı yaşın dökdürdüñ-mi (136/12)

ḳap - :

At üzerinden beni ḳap. (242/3)

ḳarva- *:

Atasını at üzerinden ḳavradı. 242/5)

ḳopar- :

Bir ağacı yirinden ḳopardı. (218/6)

ḳurtar- :

Ḳalın Oğuz biglerini yükden ḳurtarduñ. (235/1)

Borçlıyı borçından kurtardı. (15/2)

Babañı ol ḳırḳ nāmerdden ḳurtarġıl. (30/13)

Yaḫşı yigidüñ canın anuñ elinden ḳurtara-y-idüm. (158/9)

örgen- :

'Avratuñdan-mı ögrendüñ sen **bu işi** ḳavat. (297/6)

şaḳla- :

Ṭutsaḳ olduğın oğlandan şaḳlarlar-idi. (204/4)

Andan daḫı **sizi** ḫanum Allah şaḳlasın. (9/12)

Devlet-süz şerrinden Allah şaḳlasun ḫanum **sizi**. (4/3)

şanç- * :

Uruz **giñ yaḳadan süñüsin** şançdı. (132/2)

---

* darı- : yağma etmek, dalamak
* ḳavra- : kavramak, yakalamak
* şanç- : saplamak

şar- :

Ḳaftanı altından ayağın berk şardı. (241/2)

şovuḳ al- :

Bileginden on parmağını şovuḳ almış. (115/2)

vir- :

Yimegini şuyunı değirmen ṭaşı delüginden virürler-idi. (274/6)

sür- :

Yidi ḳatla **Oğuzı yirinden** sürdi. (222/4)

süs-* :

Altmış ṭutam süvri cıdasın ḳoltuḳ ḳışup **ol kāfiri ḳarşusından** süsem. (209/3)

2.5. /+(y)I,+(y)ile/ ; /+(y)ile, +(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

barışdur- :

Bizi Ḳazan-ile barışdursun. (295/8)

bin- :

Oğluñ-ile yilisi ḳara ḳażılıḳ atuñ buṭun bindim. (136/5)

dit- :

Buynuzı-y-ile bir mermer ṭaşı yoğurdı peynir kibi ditdi. (180/10)

ḳonuḳla- :

Üç gün daḫ **Begili av şikār eti-y-ile** ḳonuḳlayalum. (237/5)

oyna- :

Anuñ-ile daḫı **oyunın** oynasun. (185/9)

şığa- :

Üç ḳatla **yarasın eli-y-ile** şığadı. (26/12)

şına- :

Demrensüz oḫ-ile yigit **seni** şınar-idüm. (200/5)

sil- :

Yiñüm-ile alnum ḳanın sileyin. (49/4)

---

* süs- : süsmek, deşmek, delmek, mızraklamak,süngülemek

ṭartdur- :

Ḳırḳ ince billü ḳız oğlanı-y-ile ḳara aygırın ṭartdurdı. (148/8)

ur- :

Oḫ-ile ol ḳılıç aşılan zinciri urdı. (230/9)

Beyrek **oḳ-ile yüzügi** urdı. (109/8)

Ḳazan **bir tomar-ile köpeği** urdı. (47/2)

yoğur- :

Buynuzı-y-ile bir mermer taşı yoğurdı. (180/10)

2.6. /+DA,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

at- :

Gördi **dügünde** güyegü **oḫ** atar. (107/9)

dik- :

Oḳı ne yirde düşse **anda gerdek** diker-idi. (89/6)

Ḳırḳ yirde otaḳ dikdi. (121/9)

Ḳara yirde ağ otağlar dikem. (140/1)

dikdür- :

Ḳırḳ yirde otaḳ dikdürdi. (189/12)

döşe- :

Ṭoḳsan yirde ala kalı ipek döşemiş-idi. (36/4)

gör- :

Oğuzda ne gördüñ (80/10)

Öteki ḳara ṭağuñ bir yanında alnı başı balḳır bir er gördüm. (207/2)

oyna- :

Dirse Ḫanuñ oğlançuğı üç daḫı ordu uşağı **meydanda aşuḳ** oynarlar-idi. (16/4)

ög- :

Men **yir yüzinde adam** ögmezin. (276/5)

yapdur- :

Ḳara Tekür **orada bir ḳorı** yapdurmış-idi. (255/4)

Meğer kız **meydanda bir köşk** yapdurmış-idi. (178/11)

yığ- :

Üç yirde depe gibi ṭaş yığdı. (39/13)

2.7. /+DA,+(y)A/ ; /+(y)A,+DA/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

at sür- :

Haman **burada** Ḳazan at **meydana** sürdü. (286/3)

baḳ- :

Öküz ardında ṣarvanlar **saña** bakar. (113/5)

bıraḳ- :

Ṭamanın Ḳal'asında bir ḳuyuya bırakdılar. (274/5)

bin- :

Yir altında ḳızcağazuma biner-imiş. (275/6)

ḳazab ol-* **:**

Bayındır Ḫanuñ ḳatında saña ḳazab ola. (20/9)

ḳırgun gir-*:

Derelerde tepelerde kāfire ḳırġun girdi. (64/13)

ḳoyıl- :

Dün u**yḫusında** kāfir **otağa** ḳoyıldı. (90/8)

ṣoyla- :

Oğlan **burada babasına** ṣoylamış- (33/6)

Burada ṭayım **maña** ṣoylamış. (207/9)

Segrek **burada ulu ḳardaşına** ṣoylamış. (269/5)

yalvar- :

Allah Ta'alaya burada yalvarmış. (168/8)

2.8. /+DA,+(y)ile/ ; /+(y)ile,+DA/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

ḫaberleş- :

Ḳazan Big **burada yurd-ilen** ḫaberleşmiş. (44/5)

---

* ḳazab ol- : bela gelmek
* ḳırgun gir- : ölüm salgını başlamak

otur- :

Bir imirze ḫub yigit **ḳırḳ yigit-ilen şağında ve şolında** otururlar. (71/4)

ṭolaş- :

Ala yorġan içinde senüñ-ile ṭolaşmadum. (198/5)

2.9. /+DAn,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

al- :

Kiçmeyeninden döge döge **ḳırḳ aḳça** alur-idi. (155/4)

Kiçeninden otuz aḳça alur-idi. (155/4)

Ağ şaḳallu Dede Ḳorḳutdan öğüt aldum. (206/11)

Bigler Beyrek **bizden ḳız** almuşdur. (295/7)

at- :

Yoḫsa a Ḳazan **ayağumdan sermüze** atayın-mı. (139/3)

çıḳar- :

Bilüginden bir ṭutam oḫ çıkardı. (225/5)

dile- :

Bundan pay dileñ. (76/13)

Bayındır Ḫandan aḳın diledi. (202/6)

Baba **senden can** dilerem. (163/2)

Mere delü ozan **menden ne** dilersin. (111/1)

gör- :

Men **senden ne** gördüm. (125/13)

şanç-* **:**

Göksinden er şançayım senin içün. (246/1)

şorlat- :

Ağzuñ ile burnundan ḳan şorlada-y-idüm. (53/10)

yidür- :

Ḳara ṭoñuz etinden yaḫnı yidürdüñ. (100/3)

---

* şanç- : kılıçlamak

2.10. /+DAn,+(y)A/ ; /+(y)A,+DAn/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

buyruḳ ol- :

Ḫanum, **Ḳazan Bigden maña** buyruḳ oldı. (112/7)

çarpışdur- :

Obanuñ ol uçından bu uçına bu uçından ol uçına çarpışdurdı. (8/8)

çıḫar- :

Tavladan bir şahbaz at çıḫardı. (261/1)

düş- :

Altun ayağum **elümden yire** düşdi. (157/12)

gel- :

Bu ḳażalar **saña nireden** geldi. (27/12)

Yazıdan yabandan ive bir ḳonuk gelse. (7/8)

in- :

Ağ boz atuñ üzerinden yire ingil. (258/8)

Atdan yire indi. (290/2)

Koñur atından yire indi. (147/10)

şaḳı- *:

Gökden ıldurım **ağ-ban ivüm üzerine** şaḳır. (43/1)

ṣal- :

Şökli Meliki bögürdübeni Ḳazan Big **atdan yire** ṣaldı. (120/7)

At üzinden yire ṣaldı. (302/12)

ṣanç- * :

İki ṭalusından çengele ṣançuñ. (52/13)

2.11. /+DAn,+(y)ile / Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

aş- :

Boğazından urgan-ile aṣun. (52/13)

---

* şaḳı- şimşek çakmak

* sanç- : saplamak, asmak

2.12. /+(y)ile,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

at- :

Hem **senüñ-ile** daḫı **oḫ** atalum. (78/12)

Ağır mancılıḳ taş-ile atam. (233/2)

2.13. /+(y)ile,+(y)A/ ; /+(y)A,+(y)ile/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

baḳ- :

Bayındır Ḫan **ḳalın Oğuz bigleri-y-ile ṭamaşaya** baḳardı. (15/12)

bin- :

Meğer ol dem Bayındır Ḫan **bigler-ile seyrana** binmişler-idi. (216/5)

çal-*:

Ḥişar ḳapusına girmiş-iken **ḳara polat öz ḳılıcı-y-ile eñsesine** eyle çaldı ki (211/4)

gel- :

Ḳırḳ yigit-ile Aruzuñ ivine geldi. (296/3)

gir- :

Oglı-y-ile gelini-y-ile Ḳanlı Ḳoca **Oğuza** girdi. (200/10)

şar- :

Arabaya möḥkem urġan-ile şardılar. (273/11)

ṭur- :

Üç yüz yigid-ilen oğlum Uruz **menüm ivüm üstine** ṭursun. (37/6)

ur- :

Oğlan yine **buğanuñ alnına yumruğı-y-ile** ḳatı urdı. (16/10)

Altı perlü gürz-ile depesine ḳatı urdı. (64/9)

var- :

Ol ḳal'aya altı baş er-ile men Ḳazan vardum. (279/6)

---

* çal-: sürmek, vurmak

3. ÜÇ TAMLAYICIYLA KULLANILAN FİİLLER

3.1. /+(y)I,+(y)ile,+(y)A/ ; /+(y)ile,+(y)A,+(y)I/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

bıraḳ- :

Ḳaraçuḳ çoban **ḳāfirüñ üç yüzini ṣapan ṭaşı-y-ile yire** bıraḳdı. (41/12)

gezdür- :

Ṭoḳuz ḳara gözlü, örme ṣaçlu, elleri bileginden ḳınalu parmaḳları nigarlu, boğazları birer ḳarış ḳāfir ḳızları **al şarabı altun ayag-ile ḳalın Oğuz biglerine** gezdürürler-idi. (123/4)

şaḳıt- :

Ḳanadı-y-ile saḳsağana kendüzin şakıdur-mı (188/13)

3.2. /+(y)I,+DA,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

yi- :

Yohsa **seni bunda ḳurtlar ḳuşlar** yir. (50/7)

3.3. /+(y)I,+DA,+(y)A/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

yetür- :

İkisini bir yerde kāfire yetürelüm. (31/10)

3.4. /+(y)A,+(y)ile,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

pişür- :

Men **saña bu ağaç-ile yimek** pişürürin. (50/12)

3.5. /+DA,+(y)A,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

vir- :

Dügünde elüme ḳaftan virdüler. (105/13)

3.6. /+DAn,+(y)I,+(y)A/ ; /+(y)I,+DAn,+(y)A/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

dök- :

Ṣadaḳından ṭoḳsan oḫın yire dökdi. (198/13)

salındur- :

Ḳız daḫı urġan getürüp **Beyregi ḥiṣardan aşağa*** ṣalındurdı. (98/13)

3.7. /+DAn,+(y)A,+Ø/ ; /+(y)A,+DAn,+Ø/ Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

iste- :

Babasından oğlana biglik istesün.(17/9)

vir- :

Ḳarşu yatan ḳara ṭağdan oğlana yaylaḳ virdi. (252/12)

Hey big yigit **bize** daḫı **bu geyikden pay** vir. (77/3)

4. DÖRT TAMLAYICIYLA KULLANILAN FİİLLER

4.1. / (y)I,+DAn,+(y)A,+(y)ile / Hâl Ekli Tamlayıcılarla Kullanılan Fiiller

ṣalınduraçaḳ ol- :

Eğer **seni ḥiṣardan aşağa urġan-ile** ṣalınduraçaḳ olur-isem (98/7)

---

* Bu kelimenin anlamı "aşağıya" şeklinde düşünülerek (Ergin; 21) yönelme hal ekli tamlayıcı olarak kabul edilmiştir.

5.TAMLAYICISI BAĞLAMDAN ANLAŞILAN FİİLLER

5.1. +Ø Eksiz Tamlayıcıyla Kullanılan Filer

bul- :

Ṭaş Oğuza girdi, ***(kız)*** bulımadı. (172/10)

içmez ol- :

Bu kez oğlan şarab içer-iken ***(şarab)*** içmez oldı. (71/13)

iste- :

Beli canum baba eyle ***(kız)*** isterem, pes varasın bir cici bici Türkmen ḳızını alasın.(171/6)

yi- :

Bigler siz ***(yimek)*** yiñüz içüñüz. (126/3)

5.2.+(y)I Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

azad eyle- :

Ḳırḳ ivlü ḳul-ile ḳırḳ cāriye oğlı başına çevürdi, ***(onları)*** azad eyledi. (153/11)

böl- :

Men muña bî-tekellüf yaopışmayam diyüp kendü ḳılıcın çıḫardı ṭutdı, ***(kılıcı)*** iki para böldi. (230/7)

deñe- :

Ḳarşusından **ol eri** sançasım vaḳıt ***(ol eri)*** deñedüm. (207/4)

dişle- :

Yigit Pay Piçenüñ ḳızı Banu Çiçek menem didi. Beyrek ***(Banu Çiçeği)*** üç öpdi, bir dişledi. (80/3)

dit- :

Buynuzı-y-ile bir mermer ṭaşı yoğurdı ***(mermer taşı)*** peynir kibi ditdi. (180/10)

düket- :

Bu vech-ile sen adam ḳomaz ***(hepsini)*** dükedürsin. (219/13)

dürişdür-* :

Āmin āmin diyenler dīdār görsün, yığışdursun ***(onları)*** dürişdürsün. (304/6)

eyerle- :

Tavladan bir şahbaz at çıḫardı ***(atı)*** yerledi. (261/1)

gizle- :

Anları daḫı ecel aldı ***(anları)*** yir gizledi. (34/13)

helāk it- :

Bir ḳaç daya getürdiler ***(dayaları)*** helāk itdi. (217/4)

işarat it- :

Ṣaru ṭonlu Selcen Ḫatun (onu) işarat ider. (187/9)

köçür- :

Ḳızı olan ***(ḳızını)*** köçürmiş. (80/11)

möhürle- :

Menüm ḫazinem vari ol ḳocalar almasunlar, var ***(orayı)*** möhürle. (229/4)

öger ol- :

Ağız açup ***(onı)*** öger olsam. (5/12)

piç-* :

Ḳan Ṭuralı mere kāfir aṣlanuñı ḳoyı vir gelsün didi. Ḳara polat öz ḳılıcum yoḳ kim ḳarvaşduğı dem ***(aṣlanuñı)*** iki piçe-y-idüm. (184/11)

salı ver- :

Buğañun zincirin aldılar, **(buğayı)** salı virdiler. (182/1)

tarvandur-* :

Babasınuñ üzerine aṭ ṣaldı ***(onı)*** tarvandurmadı. (289/8)

ṭaşa ṭut- :

Bazirganlaruz didiler. Kāfirler yalan söylersiz diyü ***(bazirganları)*** ṭaşa ṭutdılar. (284/3)

ügit-* :

Ol buğa ḳatı ṭaşa buynuz ursa ***(ṭaşı)*** un gibi ügidür idi. (15/10)

---

* dürişdür- : toplamak, derleyip toplamak
* piç- : kesmek
* tarvandur- : davrandırmak
* ügit- : övütmek

yasağ eyle- :

Babasını öldi bilürdi. ***(tutsak olduğın söylemeyi)*** yaṣağ eylemişler-idi, ṭuṭsaḳ olduğın oğlandan saḳlarlar-idi. (204/3)

yığşur-* **:**

On igiçe süñüçüğüñ ören olmış ***(süñüçüğüñ)*** yığşur aḫı. (27/5)

yiyle-* **:**

Yigirmi biñ er yağı gördüm-ise ***(yağıyı)*** yiylemedüm. (277/2)

5.3.+(y)A Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

ad ḳo- :

Ol zamanda bir oğlan baş kesmese ḳan dökmese ***(ona)*** ad ḳomazlar-idi.(70/7)

du'ā eyle- :

El ḳaldurup ***(Allah'a)*** du'ā eylediler. (68/9)

esir git- :

Ḳızum gelinüm (***kafire)*** esir gitdi. (245/4)

güven- :

Benim daḫı oğlum olsa ***(ona)*** güvensem. (68/7)

hüner göster- :

Kāfire ḳan ḳusturayım, ḳul ḳaravaş getüreyim, ***(onlara)*** hüner göstereyim. (174/12)

ögüt vir- :

Ḳırḳ ince billü ḳızuñ içine girdi, ***(ḳızlara)*** ögüt virdi.

ṭutsaḳ ol- :

Dirse Ḫan ***(kāfire)*** ṭutsaḳ oldı.(30/4)

Evnük kalasınuñ biş-yüz kāfiri üzerümüze ḳoyıldı ḳardaşum ***(kāfire)*** ṭutsaḳ oldı. (71/10)

---

* yığşur- : toplamak
* yiyle- : koklamak

yaḳlan-*:

Ḳazan Big gördi ki kāfir ***(ona)*** ḳatı yaḳlandı. (132/3)

yalan söyle- :

Kafirler ***(bize)*** yalan söylersiz. (284/3)

5.4. +DAn Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

ḥācet dile- :

El götürdiler ***(Allah Ta'āla'dan)*** ḥācet dilediler. (15/3)

öğüt al - :

Ḳız **anadan** görmeyinçe ***(ondan)*** öğüt almaz. (3/12)

ürk- :

Azrā'il atınuñ gözine görindi. At ***(Azrā'ilden)*** ürkdi. (160/1)

Ḳāfir Ḳazanuñ geldügin gördi, ***(Ḳazandan)*** ürkdi. (142/6)

Ol bıñara perriler ḳonmış-idi. Nagāhandan ḳoyun ***(perilerden)*** ürkdi. (215/1)

5.5. +(y)ile Hâl Ekli Tamlayıcıyla Kullanılan Fiiller

ḳuçış-* :

Gördiler kim ***(birbirleri -y-ile)*** ḳuçışdılar.(270/5)

ṣarıl- :

Ḳılıcuñ gider yigit, murad vir murad al, ***(senin -ile)*** ṣarılalum. (260/10)

savaş eyle- :

Yapa yaluñuz kāfire at depdi, ḳılıç urdı. Döne döne bir zaman ***(kāfir-ile)*** yaḫşı savaş eyledi. (148/2)

ṣorış- :

Ṭatlu damağ virüben ***(birbirleri-y-ile)*** ṣorışdılar. (200/7)

İlerü gelüp Selcen Ḫatunı ḳucaḳlayup barışmışlar ***(Selcen Ḫatun-ile)*** ṣorışmışlar. (199/6

---

* yaklan- : yaklaşmak
* ḳuçuş- : kucaklaşmak

yarış- :

Yügrük olsa ***(yügrük-ile)*** yarışsam. (177/10)

yiyleş-*:

Gizlü yaka ṭutuban ***(birbiri-y-ile)*** yiyleşdiler.(200/7)

6.TAMLAYICISIZ KULLANILAN FİİLLER

acığı ṭut-* :

Böyle digeç Ḳaraçuḳ Çobabuñ acığı ṭutdı. (58/13)

acı ol- :

Biti öksüz oğlanuñ dili acı olur. (256/12)

açıḳ- :

Ḳarnuñ açığur. (50/12)

adı çıḳ- :

Er malına ḳıymayınça adı çıḳmaz. (3/11)

ağarıl- :

Altun tunç borılar ağarıldı. (271/2)

ağladı (ıp) sıkla-*:

Ağladı sıkladı. (42/7)

ağzın köpüklendür- :

Delü Ḳarçar ağzın köpüklendürdi. (83/3)

ağzınuñ ṣuyı aḳ- :

Ṭana kibi ağzınuñ ṣuyı akdı. (180/5)

āh eyle- :

Pay Püre Big bunları gördüginde āh eyledi. (67/8)

aḳ- :

Aḳar senüñ ṣularuñ Ḳażılıḳ Ṭağı. (27/8)

---

* yiyleş- : koklaşmak
* acığı ṭut- : kızmak
* ağlayıp sıkla- : ağlayıp sızlamak

aḳlı başından git- :

Aḳlı başından gitdi. (48/9)

alal- *:

Ḳazan Biga alaldı. (124/10)

alın- :

Tekür alındı. (153/2)

alnuña ḳada yaz- *:

Ḳādir senüñ alnuña ḳada yazsun. (48/5)

alp ol- :

Yaluñuz yigit alp olmaz. (248/4)

and iç- :

Beyrek and içdi. (98/9)

Hep bigler el urup and içdiler. (295/5)

añra- * :

Arşlan kibi añradı. (147/13)

ardına düş- :

Ardına düşdi. (159/12)

Ḳazanuñ ardına düşdi. (50/8)

ata biner (ıp) kılıç ḳuşanur ol- :

Oğlan ata biner ḳılıç ḳuşanur oldı. (29/8)

atıl- :

Üç yeleklü ḳayın oḳlar atıldı. (63/11)

atlan- * :

Altı yüz kāfir atlandı. (39/9)

Pay Püre Bigüñ oğlı atlandı. (70/7)

İkisi atlandılar. (79/2)

Ḳırḳ nefer kāfirler atlandılar. (100/8)

---

*alal- : kızarmak

* alnuna kada yaz-: kaza, bela gelmek

* añra- : kükremek

* atlan- : ata binmek

av avla- :

Sen var iken av avladı.(20/2)

Av avlayalum.(36/12)

ayağına düş- :

Beyregüñ ayağına düşdiler. (119/1)

ayıp ol- :

Alp ere ḳorḫu virmek ayıp olur. (176/6)

bağır- :

Deve bağırdı. (189/5)

bağlan- :

Dizçük karıcuḳ bağlandı. (261/2)

Alaylar bağlandı. (302/3)

bağrı yan- :

Yandı bağrum. (102/12)

ban bañlat-[*] :

Bañ bañlatdum. (279/7)

başıl- :

Eyle ṣandı kim yagı başıldı. (134/8)

başına ṭar ol- :

Yalan dünya başına ṭar oldı. (203/8)

baş indür- :

Baş indürdi.(83/2)

baş ḳaldur- :

Baş ḳaldurdı. (28/2)

baş kes- :

Ol zamanda bir oğlan baş kesmese. (70/6)

baş kesdür- :

Kāfir başın kesdüreyim.(129/13)

---

[*] bañ bañlat-: ezan okutmak

Ġafil-ile görklü başın kesdürdüñ-mi (194/10)

bayı-* :

Ḳādir Tañrı virmeyince er bayımaz. (2/11)

bekle-* :

Gördiler ki nāmus içün beklemez. (177/4)

beñzini ṣarat-*:

Beñzini ṣāratġıl. (157/2)

belür- :

Ol gün cigerinde olan er yigitler belürdi. (63/6)

Yüzi gözi belürmez. (88/13)

bit- :

Biter senüñ atlaruñ Ḳażılıḳ Ṭağı. (27/8)

Delü Ḳarçar eyle mal istedi ki hiç bitmesün. (86/7)

boşal- :

Ṭaraḳlığı boşaldı. (180/4)

Ḳarı bigler ölmedin il boşaldı. (192/10)

boy boyla- :

Dedem Ḳorḳut gelüben boy boyladı. (271/9)

boyun ur- :

Yoḫsa şimdi boynuñ ururam. (108/8)

Kiminüñ boynın urdı. (34/6)

bozıl- :

Av bozılmış. (242/6)

bögrüş-* :

Bögrüşdiler. (92/1)

bögür- :

Ḳadın ana ḳarşum alup ne bögürürsin. (54/9)

Oğul oğul diyüben bögürdi. (91/6)

---

* bayı- : zengin olmak
* bekle- : durmak
* beñzini ṣarat- : korkutmak
* bögrüş- : böğrüşmek, bağıra bağıra ağlamak

böyü- :

Eyegülü ulalur ḳapurġalu böyür. (15/7)

Urduḳça böyüdi. (216/3)

“A big baba

Deveçe böyümişsin.” (125/9)

Böyüdi. (216/7)

bulın- :

Bir menüm gibi oğul bulınmaz-mı (55/1)

bulınmaz ol- :

Bir menüm gibi oğul bulınmaz-mı olur. (55/1)

buñal- :

Nolduñ böyle buñalduñ. (88/7)

Ḳara başım buñaldı. (48/11)

Av avlayup ḳuş ḳuşlayup gezer-iken buñaldı. (244/3)

buzla- [*]:

Ne buzlarsın. (102/12)

Oğul oğul diyübeni buzlayayın-mı (139/6)

Buzladı. (190/6)

buzlaş- [*] :

Buzlaşdılar. (224/2)

büdri- [*] :

Çapar-iken ağ boz atuñ büdrimesün. (35/5)

bulın- :

Ṭaş Oğuz bile bulınmadı. (291/11)

cana ḳıy- :

Canumı ḳıya bilmen. (164/1)

cigerçügini ṭağla-:

Yanuḳ cigerçügini ṭağladı. (56/8)

---

[*] buzla- : bağıra bağıra ağlamak
[*] buzlaş- : bağırıp ağlaşmak
[*] büdri- : sendelemek

çağla- .

Çağladı aḫır. (117/5)

çalın- :

Ḳara polat öz ḳılıçlar çalındı. (63/10)

Küpür küpür ṭavullar naḳaralar çalındı. (285/12)

Borılar çalındı. (302/4)

çalış- :

Çok çalışdılar. (182/6)

çapar yet- *:

Eylik Ḳoca oğlı Alp Eren çapar yetdi. (62/13)

Ḳıyan Selçük oğlı Delü Ṭundar çapar yetdi. (150/7)

Buğaç Ḫan çapup yetdi. (31/8)

çavlan-* :

Çavlana. (155/8)

çevük ol- :

At ayağı külüg, ozan dili çevük olur. (15/6)

çevüril- :

Çevürildi. (222/9)

çığırt- *:

Çığırtdı. (254/12)

çıḳa gel- :

Böyle digeç ḫanum ol nāmerdlerüñ yigirmisi daḫı çıḳa geldi. (19/13)

Ol mahalda Ḳan Ṭuralınuñ babası anası çıḳa geldi. (194/6)

Delü Dumrul ḳırḳ yigit ilen yiyüp içüp oturur-iken nagāhandan ‘Azra‘il çıḳa geldi. (157/4)

çüri- :

Dilün çürisün çoban. (48/5)

Parmaḫlaruñ çürisün hay ṭoñuz oğlı ṭoñız (108/4)

---

* çap- : koşturmak, at sürek, akın etmek
* çavlan- : ün salmak, şöhretlenek
* çığırt- : ilan etmek, çağırtmak

delin- :

Gögüsleri delindi. (251/1)

derle- :

Ayuñ on dördine beñzer bir maḥbub ala gözlü genç yigit burçaḳ burçaḳ derlemiş. (266/13)

destur vir- [*]:

Bayındır Ḫan destur virdi. (202/7)

dil ara- :

Anasınuñ dilin aradı. (257/7)

dil çıḳart- [*] :

Dil çıḳartmadılar. (284/9)

canı ditre- :

Ditredi menüm canım. (157/11)

dizil- :

Altun ayaḳ ṣurāhiler dizilmiş-idi. (36/5)

doy- :

Doyamadum. (100/3)

dögil- :

Gümbür gümbür naḳaralar dögildi. (63/5)

Ṭavullar dögildi. (302/4)

dügün it- :

Dügün itdi. (200/3)

dün ḳat- [*] :

Dün ḳatdılar. (270/9)

Dün ḳatdı. (263/3)

düzil- :

Ḳoşunlar düzildi. (302/4)

el eyle- :

El eyledi. (34/4)

---

[*] destur vir- : izin virmek
[*] dil çıḳart- : ağız açtırmamak
[*] dün ḳat- : gece gündüz yürümek

eñşiş- [*]**:**

Ağça yüzlü ḳızum gelinüm eñşişmedin. (299/4)

er ol- :

Öginmek-ile ‘avrat er olmaz. (198/4)

Er-mi olduñ yigit-mi olduñ. (269/13)

esen ḳal- :

Ḳadun ana big baba esen ḳaluñ. (175/6)

esle- [*] **:**

Eslemedi. (217/10)

esrük ol- [*] **:**

Ol şarabdan içen esrük olur. (160/9)

eylen- :

Eylendi. (50/4)

fırla- :

Ḳan Ṭuralı fırlar. (186/2)

fikir eyle- :

Oğlan fikir eyledi. (16/13)

Ḳazan fikir eyledi. (49/13)

ġaza eyle- :

Ġaza eyledi. (72/7)

gedil- :

Ḳara polat öz ḳılıcuñ gedilmesün. (154/9)

gelür ol- :

Dedem Ḳorḳut gelür oldı. (17/10)

gerin- :

Ḳazan gerindi. (273/13)

gezer ol- :

Gezer oldı. (217/6)

---

[*] eñsiş- : ağlamak
[*] esle- : söz dinlemek
[*] esrük ol- : sarhoş olmak

göger- :

Yeşerüp gögerdi aḫr. (258/6)

gömil- :

Gömildi. (230/10)

göze görin- :

Gözüme görinmeyesin. (87/1)

göze ṭur- :

Bilmez-isem gözüme ṭursun. (296/8)

gözi dön- :

Gözim döndi. (197/13)

gözi ḳorḳ- :

Kāfirüñ gözi ḳorḳdı. (42/2)

gözine ḳarangu ol- :

Dünya ‘ālem gözine ḳarangu oldı. (48/4)

gül- :

Ne gülersin (274/2)

Ḳaṣ kaṣ güldüñ. (124/2)

Ḳızı gelini ḳaṣ ḳaṣ gülmez oldı. (91/11)

gülmez ol- :

Ḳızı gelini ḳas kas gülmez oldı. (91/11)

hamile ol- :

Ḫatunı hāmile oldı. (15/4)

ḫarab ol- :

Gelmez olsañ memleket bozılup ḫarab olur. (245/4)

ḥased eyle-*:

Ol ḳırḳ yigit ḥased eylediler. (18/10)

ḫayır ol- :

Andan soñra Ḳazan-ile işümüz ḫayır ola. (295/11)

hayḳır- :

Na‘ra urup hayḳırdı. (148/1)

---

* ḫased eyle- : kıskançlık etmek

Hayḳırdı. (132/6)

Aslan hayḳırdı. (183/7)

himmet vir-* :

Ḳarġu ṭalı süñüsin himmet virdi. (250/3)

içi göyin-* :

İçüm göyinür. (137/4)

ḳalḳan yapın-* :

Ḳazan ḳalḳan yapındı. (302/6)

ḳan dök- :

Ḳan-mı dökdüñ. (254/8)

ḳanı kayna- :

Beyregüñ ḳanı ḳaynadı. (77/12)

ḳanına ṣusa- :

Ḳanuna ṣuṣanma. (297/8)

ḳan yaş dök- :

Ḳarıçuḳ anañ ḳan yaş dökdi. (146/6)

ḳarar- :

Meşe kibi ḳarardı. (127/10)

Ḳazan ḳarardı. (134/12)

ḳarġaşa it- :

Ne ḳarġaşa idersin. (88/6)

ḳatlan- :

Ḳatlanımadı. (102/6)

Ḳatlan mere ḳavat. (250/6)

ḳayıda dön-* :

Ḳayıda döndi. (209/10)

ṭamarı ḳayna- :

Ḳan ṭamarları ḳaynadı. (44/12)

---

* himmet vir- : yardım etmek
* içi göyin-: içi yanmak
* ḳalḳan yapın-: kalkanla siperlenmek,
* ḳayıda dön- : geri dönmek

Uruzuñ şefḳat ṭamarları ḳaynadı. (290/1)

kesil- :

Başlar kesildi top kibi. (63/8)

Kölgelüçe ḳaba ağacuñ kesilmesün. (35/4)

kertil-:

Yir kibi kertileyin. (190/2)

ḳılıç ḳuşan- :

Oğul da ḳılıç ḳuşandı. (131/3)

ḳılıç üşür-* :

Siz ḳılıç üşürüñ. (295/10)

ḳırıl-* :

On biş biñ kāfir kimi ḳırıldı. (153/3)

Atdan ayġır deveden buğra ḳoyundan ḳoç ḳırıldı. (271/3)

Oğlanuñ ala gözlü ḳırḳ yigidi ḳırılmış. (141/7)

Ḳanatlarunuñ uçı ḳırılmasun. (154/6)

ḳıvan-* :

Ḳıvanayım. (22/2)

ḳıya baḳ-* :

Ḳırḳ biñ er yağı gördüm-ise ḳıya baḳdum. (277/3)

ḳoçın- :

Ḳız ḳoçındı. (79/13)

koltuḳ ḳış-* :

Ḳoltuḳ ḳışdı. (302/11)

ḳov ḳovla-*:

Ḳov kovladı. (8/8)

köñlü açıl- :

Köñlüñ açılsun. (240/6)

---

* ḳılıç üşür- : kılıç savurmak
* ḳırıl- : ölmek, öldürülmek, kesilmek
* ḳıvan- : iftihar etmek, sevinmek
* ḳıya baḳ-: hiddetli bakmak, gözünü dikmek
* ḳoltuḳ ḳıs- : omzunu silkelemek
* ḳov ḳovla- gıybet etmek, dedikodu etmek

ḳudbe oḳıt- :

‘Aziz Tañrı adına ḳudbe oḳıtdılar. (121/3)

ḳulağı çıñla- :

Ḳulağum çınlar. (137/3)

ḳuş yüreklü ol- :

Oğlan ḳuş yüreklü olur. (247/5)

kükre- :

Deve kibi kükredi. (147/13)

küvle-*:

Atası anası küvledüler. (119/1)

maḳbul gel- :

Dede Ḳorḳuduñ sözi maḳbul geldi. (82/8)

mañla-*:

Ḳarşum ala yigit menüm ne mañlarsın. (149/3)

mavla-*:

Kedisi mavladı. (180/4)

meded ir- :

Ol ögdügüm yüce Tañrı olubanı meded irsün. (35/2)

mırla- :

Baya mırlar-idi. (160/3)

murad al- :

Murad al.(260/10)

muraduña yetiş- :

Muraduña yetiş. (119/11)

murad vir- :

Murad vir. (260/10)

namaz ḳıl- :

İki ri‘kat namaz ḳıldı. (132/4)

---

* küvle- : feryat etmek, haykırmak
* mañla- : bağırmak, feryat etmek
* mavla- : miyavlamak

na‘ra ur-* :

Şöyle na‘ra urdı. (227/3)

obrıl-* :

Ocaḳ gibi obrılur-idi. (57/1)

Ḳap ḳayalar oynamadın yir obrıldı. (192/10)

ocağ söyindür-* :

Ocağını söyindürrüñ. (143/5)

od yaḳ-* :

Çaḳmaḳ çaḳup od yakdı. (42/6)

oda yaḳ- :

Kime baḳsa ‘ışḳ-ile oda yaḳar. (187/12)

oḫlan- :

Bidevi atı oğlanuñ oḫlanmış. (141/7)

oñ-* :

Allah Allah dimeyinçe işler oñmaz. (2/11)

oyan-* :

Ḳan Ṭuralı oyandı. (192/13)

oynan- :

Ṣarp ḳayalar oynanmadı. (30/8)

ödi yarıl-* :

Oğlı Ḳıyan Selçüküñ ödi yarıldı. (219/2)

ögin- :

Er öginür. (90/11)

Mere delü ḳavat öginür-idüñ. (158/7)

At işlemese er öginmez. (238/6)

Anda daḫı erem bigem diyü öginmedüm. (280/5)

---

* na‘ra ur- : bağırmak
* obrıl- : çukurlaşmak, çökmek
* ocağ söyindür- : ocak söndürmek
* od yaḳ- : ateş yakmak
* oñ- : iyileşmek, düzelmek
* oyan- : uyanmak
* ödi yarıl- : ödü patlamak, çok korkmak

öl- :

Yidi yaşında bir ḳızçuğazum ölmişdür. (275/1)

Dilüñ içün öleyin gelinçügüm. (117/11)

Yarınki gün men ölem. (170/10)

Ecel va‘de irmeyinçe kimse ölmez. (3/1)

ömri uzun ol - :

Devletlü Ḫanuñ ömri uzun olsun. (93/2)

öñüne düş-

Bazirgan daḫı öñlerine düşdi. (72/3)

öt- :

Tan ötdi. (90/13)

Dügüne varup ötgil. (105/2)

öykeni ḳabar-* **:**

Oğuz yigidinüñ öykeni ḳabardı. (190/1)

paralan- :

Nayib paralandı. (90/10)

Ol daḫı paralandı. (226/1)

pāyende ol-*:

Devletüñüz pāyende olsun ḫanum hey. (5/1)

puṣ- :

Alaca atlu Şökli Melik katı puṣmış. (244/7)

rāzı ol- :

Begil rāzı oldı. (236/6)

revan ol- *:

Gözinüñ yaşı revan oldı. (54/4)

ṣağ ol- :

Ana babam ṣağ olsun. (55/1)

saḫt ol-* **:**

Niçe saḫt olmayayım. (98/2)

---

* öykeni ḳabar- : yüReği kabarmak
* pāyende ol- : daimî olmak
* revan ol- : akmak
* saḫt ol- : müteessir olmak, kederlenmek,üzülmek

saḳ ol-* :

At ḳulağı saḳ olur. (264/4)

sapa ṣağ ol- :

Sapa sağ oldı. (29/7)

bağrı ṣarṣıl- :

Ḳara bağrı ṣarṣıldı. (23/11)

ṣavrıl- :

Ṭoprak kibi ṣavrılayın. (190/3)

Yire daḫı düşse toz gibi ṣavrılur-idi. (57/1)

segri-* :

Dirse Ḫan yaman segrir. (24/7)

sevin- :

Çoḳ sevindüñ. (124/3)

Babası sevindi. (73/11)

ṣızla- :

Süd ṭamarum yaman ṣızlar. (24/8)

siñle-* :

Siñ siñ siñler. (47/1)

ṣoğıl- :

Ḳanlu ḳanlu ṣularuñ ṣoğılmış-idi. (117/5)

“ Aḳındılı görklü suyuñ

Ṣoğılmış-idi.” (258/5)

ṣol- :

Ḳunt ḳunt bileklerüñ ṣolmasa-y-idi. (106/7)

ṣoy ṣoyla- :

Ṣoy ṣoyladı. (34/10)

sön- :

Gerinüp söndi. (227/10)

---

* saḳ ol-: uyanık olmak
* sergi- : sıçramak
* sinle- : zingildemek, köpek inlemesi

sürç- :

Sürçdi. (244/3)

süril- :

Ağır ulu divanum sürilmedi. (146/4)

süsil-* **:**

Ala ala gönderler süsildi. (63/10)

Ala evren süvri cıdalar süsildi. (132/11)

şıla-* **:**

Gün kibi şıladı. (127/9)

şiven it*- :

Niye şiven idersiz. (156/1)

ṭaş- :

Aḳındılu görklü ṣular karısa kara ṭaşmaz. (147/2)

Ḳanlu kanlu ṣular esen olsa ḳanın taşar. (145/3)

ṭayın-* **:**

Serḫoş yigit hem iki canavar-ile savaşmış-idi, ṭayındı. (186/3)

tepser-* **:**

Dudaḳları tepserdi. (58/13)

ṭonan- :

Ṭoḳsan biñ yağı gördüm-ise ṭonanmadum. (277/6)

ṭoy dügün eyle- :

Ḳırḳ gün ḳırḳ gice dügün eylediler. (121/11)

ṭoyum ol-* **:**

Oguz bigleri ṭoyum oldı. (153/7)

ṭutıl- :

Kimi ṭutıldı. (153/4)

Bazirganuñ ulusı ṭutıldı. (71/1)

---

* süsil- : sokulmak, batırılmak, saplanmak
* şıla- : ışıldamak, parlamak
* şiven et- : feryat etmek
* ṭayın- : kaymak, sürçmek
* tepser- : kabarmak, uçuklamak
* ṭoyum ol- : ganimet almak

tüken- :

Ṣayılmağ-ile Oğuz bigleri tükense. (63/1)

ulal- *:

Eyegülü ulalur. (15/7)

ulış- *:

İssüz yirüñ ḳurdı kibi ulışdılar. (212/6)

urıl- :

Kös urıldı. (301/10)

uşan- :

Tiz usanduñ. (198/6)

uvan- * :

Ḳılıçları uvandı. (250/13)

Dürtişür-iken ala gönderüñ uvanmasun. (66/5)

uyḫu al- :

Ḳara ḳıyma gözlerüñ uyḫu almış. (27/4)

uyu- :

Uşda uyur. (266/6)

Meğer ḫanum Oğuz bigleri yidi gün uyur-idi. (272/13)

Yine uyudı. (226/7)

uzan- * :

Ḳara saçum uzanur. (43/4)

üzil- :

Allah viren ümizüñ üzilmesün. (154/9)

Üzengüsi ḳayışı üzilür. (189/9)

yağ- :

Yağmur yağdı. (207/12)

Delim ağça ḳarlar yağmış. (114/13)

Yapa yapa ḳarlar yağsa. (3/8)

---

* ulal- : büyümek, gelişmek
* ulış- : uluşmak, bağrışmak
* uvan- : parç alanmak
* uzan- : uzamak

yan- :

Yaltaçuḳ gördi kim yanar. (119/9)

yana tur- :

Ḥaḳ yanduran çırağuñ yana ṭursun. (35/9)

yangulan- :

Ṭağ ve ṭaş yangulandı. (227/4)

yañıl- :

Ḳayı eren ḳulağuzsuz yol yañılsa. (278/5)

yarı (up) yarçı-* :

Yarımasun yarçımasun. (86/7)

yarıl- :

Bu yığanaḳ yarıldı. (216/10)

Haman-dem künbed yarıldı. (229/10)

yas ṭut- :

Ḳalın Oğuz bigleri Beyrek içün ‘aẓim yas ṭutdılar. (92/12)

yaş dök- :

Gözinüñ yaşın dökdi. (91/7)

yaşına gir- :

Oğlan on biş yaşına girdi. (15/8)

yay çek- :

Ḳatı möḥkem yay çeker-idi. (203/2)

yayla-* :

Ḳarşu yatan ḳara ṭağlar esen olsa il yaylar. (145/2)

İl yaylamaz. (147/1)

yeşer- :

Ḳaba ağacuñ ḳurımış-idi yeşerdi aḫır. (117/6)

yıḫıl- :

At yıḫıldı. (133/9)

Arġap arġap ḳara tağuñ yıḫılmış-idi. (117/4)

---

* yarı(up) yarçı- : yüzü gülmemek, muradına ermemek
* yayla- : yaylaya çıkmak, yaylada oturmak

Yıḫılsun Oğuz illeri. (172/1)

Yirlü ḳara ṭağlaruñ yıḳılmasun. (253/8)

yırtıl- :

Ḳarnı yırtıla. (171/8)

yigit ol- :

Bu ḳadar işden ḳorḫan yigit-mi olur. (176/5)

yit- :

Yitmiş-mi-y-idüñ a Ḳazan.(47/8)

yola düş- :

Yola düşdi. (99/1)

yola git- :

Ḳazan Big yola gitdi. (44/2)

yol al- :

Ḳızağuça ḳoymayınça yol alınmaz. (3/10)

yol kes- :

Yol kesdi.(218/1)

yorıl- :

Ṭoḳlı başlu torı ayġır yorıldı. (84/4)

yorıyu vir- :

Yorıyu virdi. (55/2)

yort -* **:**

Üç gün dünlü günlü yortdı. (263/4)

yortış-* **:**

Ağ boz atlar binüben yortışdılar. (200/8)

yortup git- :

Babasınuñ ardınça yortup gitdi. (31/6)

yücel- :

Yüceldi aḫır. (117/4)

yügür-* **:**

---

* yort- : at koşturmak, at sürmek
* yortış- : beraber at koşturup gitmek
* yügür- : koşmak

Şahbaz şahbaz atlar yügürdi.(63/9)

yüreği oyna- :

Düm yüreği oynadı. (135/11)

yüreg ṭağla-:

Bağrum-ile yüregüm ne ṭağlarsın. (54/10)

yüzüñ ağ it- :

Kādir Allah yüzüñ ağ itsün. (235/1)

zārılıḳ eyle-* :

Zārılıḳ eyledi. (25/11)

zîr ü zeber ol -*:

Eyle ḳaçdı-kim künbed zîr zeber oldı. (229/11

* zārılıḳ eyle- : feryat , figan etmek
* zīr ü zeber ol- : alt üst olmak

FİİL TAMLAYICILARI TABLOSU

FİİL	TAMLAYICILARI	TAMLAYICI SAYISI
abdest al-:	+DAn	1
acı ol- :	___	
acığı ṭut- :	___	
aç- :	+Ø, +(y)I,	2
açdur- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/	2
açıḳ- :	___	
adam şal- :	+(y)A	1
adı çıḳ- :	___	
ad ḳo- :	+(y)A	1
ağ- :	+(y)A	1
ağarıl- :	___	
ağırla- :	+(y)I	
ağla- :	+(y)A	1
ağladı(ıp) şıḳla- :	___	
ağlaş- :	+(y)ile	1
ağlat- :	+(y)I	1
ağzın köpüklendür-:	___	
ağzınuñ şuyı aḳ- :	___	
ahd boz- :	+DAn	1
āh eyle- :	___	
āh it- :	+(y)A	1
ak- :	+(y)A	1
aḳlı başından git- :	___	
al- :	+Ø, +(y)I, +(y)A, +DAn, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)I, +DAn/, /+(y)A, +Ø/, /+DAn, +Ø/	4
alal- :	___	
aldur- :	+(y)I	1

alı vir- :	+Ø, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A,+Ø/, /+DA, +(y)I/	4
alın- :	___	
alıver- :	___	
alḳış vir- :	+(y)A	1
alnına ḳada yaz- :	___	
alp ol- :	___	
alur ol- :	+(y)I	1
aman vir- :	+(y)A	1
añ- :	+(y)I	1
and iç- :	___	
añdur- :	+(y)I	1
añdurt- :	+(y)I	1
añla- :	+(y)I	1
añmaz ol- :	+(y)I	1
añra- :	___	
apar- :	+(y)A	1
ara- :	/+DA, +(y)I/	2
arayı git- :	/+(y)A, +Ø/	2
ardına düş- :	___	
artur- :	+(y)I	1
aş- :	+(y)I, +(y)A, /+(y)I, +(y)A/, /+DAn, +(y)ile/	4
aşıl- :	+DA	1
aşur- :	___	
aş- :	+Ø, +DAn	2
aşan- :	+(y)A	1
aşar ol- :	+DAn	1
‘aşıḳla- :	+(y)I	1
aşmamış ol- :	+(y)A	1
aşur- :	+Ø	1
at- :	+Ø, +(y)I,+(y)A, /+(y)ile, +Ø/, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A,+Ø/, /+DA, +Ø/ + /+DAn,+Ø/	6

at bin- :	___	
at dep- :	+(y)A	1
at şal- :	+(y)A, +DA	2
at sür- :	/+DA, +(y)A/	2
ata biner(ıp) kılıç ḳuşanur ol- :	___	
atdur- :	+(y)A	1
atı vir- :	+(y)A	1
atıl- :	___	
atış- :	+Ø	1
atlan- :	___	
ava çıḳ- :	+(y)A, +(y)ile	2
avla- :	+Ø, +(y)I	2
ayağına düş- :	___	
aydı vir- :	+(y)I	1
'ayıp ḳoş- :	+(y)A	1
ayıp ol- :	___	
ayır- :	+(y)I, +DAn, /+(y)I, +DAn/	2
ayıt- :	+Ø, +(y)A, +DAn	3
azad eyle- :	+(y)I	1
bağır- :	___	
bağışla- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	3
bağla- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)I, +DAn/	4
bağlan- :	___	
bağlat- :	/+(y)I, +DAn/	2
bağrı şarşıl- :	___	
bağrı yan- :	___	
baḳ- :	+(y)A,+DA, +DAn, /+DA,+(y)A/, /+(y)ile,+(y)I/	5
baḳa ḳal- :	+DAn	1
bakar ol- :	+(y)A	1
bakdı(ıp) gör- :	+Ø	1
bañlat- :	+Ø	1

barış- :	___	
barışdur- :	/+(y)ile,+(y)I/	2
baş- :	+(y)I, /+(y)I,+(y)A/, /+(y)I,+DAn/, /+DA,+(y)I/	4
başıl- :	___	
baş getürmiş ol- :	+(y)A	1
baş indür- :	___	
baş ḳaldur- :	___	
baş kes- :	___	
baş kesdür- :	___	
başına ṭar ol- :	___	
bayı- :	___	
begen- :	+(y)I	1
bekle- :	___	
belür- :	___	
beñze- :	+(y)A	1
beñzet- :	/+(y)I,+(y)A/	2
beñzini ṣarat- :	___	
berkit- :	+(y)I	1
besle- :	+(y)ile	1
beyan it- :	+(y)I	1
bıraḳ- :	+(y)A, +DA, /+(y)I, +(y)A/, /+DA, +(y)A/, /+(y)I, +(y)ile, +(y)A/	4
bil- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)I,+DAn/, /+DA,+(y)I/	4
bildür- :	+(y)I	1
bin- :	+Ø,+(y)I,+(y)A,/+DA,+(y)A/, /+(y)ile, +(y)I/, /+(y)ile,+(y)A/	5
bindür- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/	2
birbirine ḳat- :	+(y)I	1
bit- :	___	
boğazla- :	+DAn	1
boğrat- :	+DA	1

bostan kıl- :	+(y)I	1
boşal- :	___	
boşan- :	+DAn	1
boy boyla- :	___	
boynını ur- :	+(y)ile	1
boyun ur- :	___	
boz- :	+(y)I	1
bozıl- :	___	
bögrüş- :	___	
bögür- :	___	
böl- :	+(y)I	1
böyü- :	___	
bul- :	+Ø, +(y)I, /+(y)A, +Ø/, /+DA, +(y)I/	4
bulaş- :	+(y)A	1
bulın- :	___	
bulınmaz ol- :	___	
bulış- :	+(y)A, +(y)ile	2
buñal- :	___	
buyır- :	+Ø, +(y)A	2
di- :	+Ø	1
buyruḳ ol- :	/+DAn, (y)A/	2
buyur- :	+Ø	1
buzla- :	___	
buzlaş- :	___	
buzlat- :	+(y)I	1
büdri- :	___	
büri- :	/+(y)I, +(y)A/	2
candan ayır- :	+(y)I	1
cana ḳıy- :	___	
canı ditre- :	___	

can vir- :	+(y)A	1
cāsusla- :	+(y)I	1
cem‘ eyle- :	+(y)I, +(y)A	2
cem‘ ol- :	+(y)A	1
cenk it- :	+DA, +(y)ile	2
cevab vir- :	+(y)A	1
cigerçügini ṭağla-:	___	
çağır- :	+(y)I, +(y)A	2
çağla- :	___	
çal-:	+Ø, +(y)I, +(y)A, +(y)ile /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/, /+(y)ile, +(y)A/	4
çalın- :	___	
çalış- :	___	
çap- :	+(y)I	1
çapar(ıp) yet- :	___	
çapdur- :	+(y)I	1
çarp- :	+Ø	1
çarpışdur- :	/+DAn, +(y)A/	2
çatlat - :	+Ø	1
çavlan- :	___	
çek- :	+Ø, +(y)I, +DAn, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	4
çekdür- :	+(y)I	1
çekiş- :	+(y)I	1
çevük ol- :	___	
çevür- :	+(y)I, +(y)A, +DA, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	4
çevüril- :	___	
çığır- :	+Ø	1
çığırt- :	___	
çığrış- :	+DA	1

çığrışdur- :	+(y)I	1
çıḫar- :	/+DAn, (y)A/	2
çıḳ- :	+(y)A, /+DAn, +(y)ile/	3
çıḳa gel- :	___	
çıkar- :	+Ø, +(y)I, +(y)A, +DAn, /+(y)I, +DAn/, /+(y)A, +Ø/, /+DAn, +Ø/	4
çırp- :	+(y)I	1
çoḫ- :	+(y)A	1
çolġa- :	/+(y)I, +(y)A/	2
çök- :	+(y)A	1
çöker- :	+(y)I	2
çöz- :	+(y)I	1
çüri- :	___	
dala- :	+(y)I	1
dām it- :	/+(y)I, +(y)A/	2
darı- :	/+(y)I, +DAn/	2
deg- :	+(y)A, /+(y)A, +Ø/	2
del- :	+(y)I, /+DA, +(y)I/	2
delin- :	___	
deñe- :	+(y)I	1
dep- :	+(y)I, +(y)A, +DAn, /+(y)I, +(y)A/	3
depele- :	+Ø, +(y)I, +DA	3
derle- :	___	
destur vir- :	___	
di- :	+Ø, +(y)A, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	3
didil- :	+DA	1
dik- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/, /+DA, +Ø/, /+DA, +(y)I/	4
dikdür- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/, /+DA, +Ø/	4

dikil- :	+(y)A, +DA	2
dil çıḳart- :	___	
dile- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +DAn/, /+(y)A,+Ø/, /+DAn, +Ø/	4
diñle- :	+(y)I	1
dir- :	+(y)I	1
dirgür- :	+(y)I	1
diril- :	+(y)A, +DAn	2
dirüp dur- :	+DA	1
dişle- :	+(y)I	1
dit- :	+(y)I	1
divşür- :	+(y)I	1
dizil- :	___	
doy- :	___	
dög- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/	2
dögil- :	___	
dögiş- :	+(y)ile	1
dök- :	+Ø, +(y)I, +(y)A, /+(y)I, +(y)A/, /+DAn, +(y)I, +(y)A/	4
dökdür- :	/+(y)I, +DAn/	2
dön- :	+(y)I, +(y)A, +DA, +DAn	4
döndür- :	+(y)I, +(y)A	2
döşe- :	+Ø, /+(y)A, +Ø/, /+DA, +Ø/	3
döşen- :	+DA	1
du‘ā eyle- :	+(y(A	1
du‘a ḳıl- :	+DA	1
düg- :	+(y)I	1
dügün it- :	___	
düken- :	+DA	1
düket- :	+(y)I	1

dün ḳat- :	___	
dürişdür- :	+(y)I	1
dürt- :	/+(y)I, +(y)A/	2
düş- :	+(y)A, +DAn, /+DAn, +(y)A/	2
düşmen ol- :	+(y)A	1
düşür- :	+(y)I, +(y)A	2
düz- :	+(y)I	1
düzil- :	___	
düzüp koş- :	+(y)I	1
eğ- :	+(y)I	1
eksil- :	+DAn	1
el eyle- :	___	
emzür- :	+(y)I	1
eñşiş- :	___	
erlik işle- :	+(y)A	1
er ol- :	___	
esen ḳal- :	___	
esir git- :	___	
esir it- :	+(y)I	1
esle- :	___	
esrük ol- :	___	
eş- :	+(y)ile	1
eyer şal- :	+(y)A	1
eyerle- :	+(y)I	1
eyle- :	+Ø, +(y)I, +DA, /+(y)I, +Ø/	3
eylen- :	___	
eyülik et- :	+(y)A	1
fırla- :	___	
fikir eyle- :	___	
garım ko-:	/+(y)I, +(y)A/	2

gayret gel- :	+(y)A	1
ġaza eyle- :	___	
gedil- :	___	
gel- :	+(y)A, +DAn, +(y)ile, /+DAn, +(y)A/, /+(y)ile,+(y)A/	3
geliş- :	+DAn	1
gelür ol- :	___	
gerek- :	+(y)A	1
gerek ol- :	+(y)A	1
gerin- :	___	
getürüp dur- :	+(y)I	1
gey- :	+Ø, +(y)I	2
geydür- :	+Ø, /+(y)A, +Ø/	2
geyür- :	+Ø, /+(y)A, +Ø/	2
gez- :	+(y)A	1
gezdür- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)ile, +(y)A/	3
gezer ol- :	___	
gezle- :	+(y)I	1
gir- :	+(y)A, +DA, +DAn, /+(y)ile, +(y)A/	4
git- :	+(y)A, +DAn	2
gizle- :	+(y)I	1
göger- :	___	
gömil- :	___	
gönder- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	3
gör- :	+Ø, +(y)I,+(y)A, +DAn, /+DA,+Ø/, /+DAn,+Ø/	5
görin- :	+DA, +DAn	2
göriş- :	+(y)ile	1
görmemiş ol- :	+Ø	1
görmez ol - :	+DAn	1

göster- :	+Ø, +(y)I, +DAn, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A,+Ø/	5
götür- :	+Ø, +(y)I	2
göyin- :	___	
gözden ayır-:	+(y)I	1
göz gezdür- :	+(y)A	1
göze görin- :	___	
göze ṭur- :	___	
gözet- :	+Ø	1
gözi dön- :	___	
gözi ḳorḳ- :	___	
gözi ṭut- :	+(y)I	1
gözine ḳarangu ol- :	___	
gözle- :	+Ø	1
gül- :	___	
gülmez ol- :	___	
güreş- :	+(y)ile	1
güreş ṭut- :	+(y)ile	1
gürle- :	+(y)A	1
güven- :	+(y)A	1
haberleş- :	+Ø, +DA, +(y)ile, /+DA,+(y)ile/	3
ḫaber ol- :	+(y)A	1
ḫaber ṣor- :	+DAn	1
haber vir- :	+(y)I, +(y)A	2
ḥacet dile- :	+DAn	1
ḥalal eyle- :	/+(y)I, +(y)A/	2
ḥalal it- :	+(y)I	1
ḥall it- :	+(y)I	1
ḥamile ol- :	___	
hamle ḳıl- :	+(y)A, +DAn	2

ḫarab ol- :	___	
ḫarca- :	+(y)I	1
ḫarçlıḳ ol- :	+(y)A	1
ḥased eyle- :	____	
ḥāṣıl ol- :	+DA	1
ḫayır ol- :	___	
hayḳır- :	___	
helāk eyle- :	+Ø	1
helāk it- :	+(y)I	1
helāk ol- :	+DA	1
ḫırlat- :	+(y)I	1
ḥikāyet eyle- :	/+(y)I, +(y)A/	2
ḫil'atla- :	+(y)I	1
himmet eyle-:	+(y)A	1
himmet vir- :	___	
ḫoş ol- :	+DA	1
ıṣır- :	+(y)I	1
ıṣmarla- :	+(y)I, +(y)A, /+(y)I,+(y)A/	2
iç- :	+Ø, +DA, +DAn, +(y)ile	4
içi göyin- :	___	
içmez ol- :	+Ø	1
içür- :	+Ø, +(y)I	2
ilet- :	+(y)I, +(y)A, /+(y)I, +(y)A/	2
iliş- :	___	
ilişdür- :	/+(y)I, +(y)A/	2
imraḫor eyle- :	+(y)I	
in- :	+(y)A, +DAn, /+DAn, (y)A/	2
incin- :	+DAn	1

indür- :	/+(y)A, +Ø/	2
inip çıḳ- :	+(y)A	1
iñle- :	+DA	1
ir- :	+(y)A, +DAn	2
iriş- :	+(y)A	1
irişi gel- :	+DA	1
iste- :	+Ø, +(y)I, /+(y)A, +Ø/, /+DA, +(y)I/, /+DAn, +(y)A, +Ø/	5
işarat it- :	+(y)I	1
işit- :	+(y)I	1
iver- :	+(y)I	1
izle- :	+(y)I	1
ḳabar- :	___	
ḳabul eyle- :	+(y)I	1
ḳaç- :	+(y)A, +DAn	2
ḳal- :	+(y)A, +DA	2
ḳaldur- :	+Ø, +(y)I	2
ḳalḳ- :	+DAn	1
ḳalḳan yapın- :	___	
ḳamçıla- :	+(y)I	1
ḳanat- :	+(y)I	1
ḳan da'vile- :	+DAn	1
ḳan dök- :	___	
ḳanı kayna- :	___	
ḳanına şusan- :	___	
ḳan kuşdur- :	+(y)A	1
ḳap - :	+(y)I, /+(y)I, +DAn/	2
ḳapa- :	+(y)I	1
ḳarar- :	___	

ḳaravullıḳ eyle :	___	
ḳarġa- :	+(y)I, +(y)A	2
ḳarġaşa it- :	___	
ḳār ḳıl- :	+(y)A	1
ḳarşu gel- :	+(y)A	1
ḳarşula- :	+(y)I	1
ḳarva- :	+(y)I, /+(y)I, +DAn/	2
karvaş- :	+DAn	1
ḳaṣd eyle- :	+(y)A	1
ḳatlan- :	___	
kavra- :	+DAn	1
ḳayıda dön- :	___	
kayıt- :	+(y)I	1
ḳayur- :	+DAn	1
ḳażab it- :	+(y)A	1
ḳazab ol- :	/+DA, +(y)A/	2
keñeş- :	+(y)ile	1
kert- :	+(y)I	1
kertil- :	___	
kes- :	+Ø, +(y)I, /+(y)I, +Ø/	2
kesdür- :	+(y)I	1
kesil- :	___	
ḳılıç ḳuşan- :	___	
ḳılıç ur- :	+(y)A	1
ḳıy- :	+(y)A	1
ḳılıç ṭut- :	+DA	1
ḳılıç üşür- :	___	
ḳır- :	+Ø, +(y)I	2
ḳırdur- :	+Ø	1

ḳırdurdı ol- :	+(y)I	1
ḳırgun gir- :	/+DA,+(y)A/	2
ḳırıl- :	___	
ḳıs- :	+Ø, +(y)I	2
ḳıvan- :	___	
ḳıya baḳ- :	___	
ḳıya bil- :	+(y)I	1
ḳız- :	_____	
kiçit vir- :	+DAn	1
kiçür- :	+(y)A, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A,+Ø/	3
ḳo- :	+(y)I, /+(y)I,+(y)A/, /+(y)A,+Ø/, /+DA, +Ø/	4
ḳoçın- :	___	
ḳon- :	+(y)A, +DA	2
ḳondur- :	+(y)A, /+(y)I,+(y)A/	2
ḳonuḳla- :	+(y)I, /+(y)ile,+(y)I/	2
ḳop- :	+(y)A, +DA	2
ḳopar- :	+(y)I, /+(y)I,+DAn/	2
ḳoparı gör- :	+(y)I	1
ḳorḫ- :	+(y)A, +DAn	2
korḫu düş- :	+(y)A	1
ḳorḳut- :	+(y)I	1
ḳov- :	+(y)I, +DAn, /+DA, +(y)I/	3
ḳova git- :	+(y)I	1
ḳov ḳovla- :	___	
ḳoy- :	+(y)A, /+(y)I, +(y)A/	2
ḳoyı vir- :	+(y)I, +(y)A	2
ḳoyıl- :	+(y)A, /+DA, +(y)A/	
köç- :	+(y)A	1
köçür- :	+(y)I	1
kölge ol- :	+(y)A	1

köñlü açıl- :	___	
ḳucaḳla- :	+(y)I	1
ḳuç- :	+(y)I	1
ḳuçış- :	+(y)ile	1
ḳudbe oḳıt- :	___	
ḳulağı çıñla- :	___	
ḳulağına ḳoy- :	+(y)I	1
kur- :	+(y)I	1
ḳurban ol- :	+(y)A	1
ḳurı- :	+DA	1
ḳurıl- :	+DA, +(y)ile	2
ḳurtar- :	+(y)I, /+(y)I, +DAn/	2
ḳurtıl- :	+DAn	1
ḳuşan- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/	2
ḳuş olup uç- :	+DAn	1
ḳuş yüreklü ol- :	___	
ḳuvvet ver- :	+(y)A	1
kükre- :	___	
küs- :	+(y)A	1
küvle- :	____	
lanet ḳıl- :	+(y)A	1
maḳbul gel- :	___	
mañla- :	___	
mavla- :	___	
meded ir- :	___	
mırla- :	___	
möhürle- :	+(y)I	1
muḥtaç it- :	/+(y)I, +DA/	2
murad al- :	___	
murada yetür- :	+(y)I	1

muraduña yetiş- :	___	
murad vir- :	___	
muṣāḥib ol- :	+(y)ile	1
muştula- :	+(y)A	1
müdara kıl- :	+(y)ile	1
na'ra ur- :	___	
namaz ḳıl- :	___	
nemle- :	+(y)ile	1
neyle- :	+DA	1
nişan at- :	+(y)A	1
obrıl- :	___	
ocağ söyindür-:	___	
oda ur- :	+(y)I	1
oda yaḳ- :	___	
od düş- :	+(y)A	1
od yaḳ- :	___	
oḫı- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/	2
oḫla- :	+(y)I	1
oḫlan- :	___	
oḫşa- :	+(y)I	1
oḳı- :	+Ø, +(y)I	2
oḳıt- :	/+(y)A, +Ø/	2
ol- :	+Ø, +(y)I, +DA	3
oñ- :	___	
onar- :	+(y)I	1
otur- :	+(y)A, +DA, +(y)ile, /+DA,+(y)ile/	3
oyan- :	___	
oyar- :	+(y)I	1
oyna- :	+Ø, +DA, /+DA, +Ø/, /+(y)ile,+(y)I/	4
oynan- :	___	

oynar ol- :	+(y)ile	1
oynat- :	+Ø, +(y)I, /+DA, +(y)I/	3
oyun göster- :	+(y)ile	
ödi şıt- :	+DA	1
ödi yarıl- :	___	
ög- :	+(y)I, /+DA, +Ø/, /+DA,+(y)I/	3
öger ol- :	+(y)I	1
ögin- :	___	
ögren- :	+Ø	1
ögüt al - :	+DAn	1
ögüt vir- :	+(y)A	1
ökçele- :	+(y)I	1
öl- :	___	
öldür- :	+Ø, +(y)I, /+(y)A,+Ø/, /+DA,+(y)I/	4
öldüri gör- :	+(y)I	1
ömri uzun ol - :	___	
‘ömür vir- :	+(y)A	1
önine ḳat- :	+(y)I	1
öñüne düş- :	___	
öp- :	+Ø, +(y)I	2
örgen- :	+(y)I, /+(y)I,+DAn/	2
ört- :	+(y)I, /+(y)I,+(y)A/	2
örü tur- :	+DAn	1
öt- :	___	
öykeni ḳabar- :	___	
parala- :	+(y)ile	1
paralan- :	___	
pāyende ol- :	___	
pırt- :	+(y)I	1
piç- :	+(y)I	1

pişür- :	+(y)I, /+(y)A,+(y)ile, +Ø/	4
pişürüp dur- :	/+DAn, +Ø/	2
puş- :	+(y)A	1
rāzı ol- :	___	
revan ol- :	___	
şağ- :	+Ø	1
şağ ol- :	___	
şağaldı gör- :	+(y)I	1
şağdur- :	+Ø	1
şağur- :	+Ø	1
saḥt ol :	___	
saḳ ol- :	___	
şaḳla- :	+Ø, +(y)I, +DAn, /+(y)I, +DAn/	3
şaḳlat- :	+(y)I	1
şal- :	+Ø, +(y)I, +(y)A, /+(y)I,+(y)A/, /+(y)A,+Ø/, /+DAn, (y)A/	4
şalın- :	+(y)A	1
salındur- :	+DAn, /+DAn, +(y)I, +(y)A/	3
şalınduraçaḳ ol- :	/+(y)I, +DAn, +(y)A, +(y)ile/	4
şalı vir- :	+(y)I	1
şan- :	+Ø, /+(y)I, +Ø/, /+(y)A, +Ø/	3
şanç-:	+(y)I, +(y)ile, /+(y)I, +DAn/, /+DAN, +Ø/, /+DAn, +(y)A/	5
şançıl- :	+(y)A	1
sapa şağ ol- :	___	
şar- :	/+(y)I, +(y)A/, /+(y)I, +DAn/, /+(y)ile, +(y)A/	4
şarar- :	+DAn	1
şarıl- :	+(y)ile	1
şarın- :	+Ø, +(y)A	2

şarmaş- :	+(y)A	1
şav- :	+(y)I	1
şavaş- :	+(y)A, +DA, +(y)ile	3
şavaşdur- :	+(y)I	1
savaş eyle- :	+(y)ile	1
şavrıl- :	___	
şavul- :	+DAn	1
şay- :	+(y)A	1
şaydur- :	/+(y)I, +(y)A/	2
secdür- :	+DAn	1
seç- :	+Ø	1
segirt- :	+(y)A, +DA	2
selam it- :	+(y)A	1
selamla- :	+(y)I	1
selam vir- :	+(y)A	1
sep- :	+Ø	1
ser- :	+(y)I	1
sergi- :	___	
serp -:	+(y)I	1
sev- :	+(y)I	1
sevin- :	___	
sevindür- :	+(y)I	1
şı- :	+(y)I	1
şıçra- :	+(y)A, +DAn	2
şığa- :	+(y)I, /+(y)ile, +(y)I/	2
şığın- :	+(y)A	1
şıḳ- :	+(y)I	1

şına- :	+(y)I, /+(y)ile, (y)I/	2
şındur- :	+(y)I	1
şıyır- :	+(y)I	1
şızla- :	___	
şızlat- :	+(y)I	1
sil- :	+(y)I, /+(y)ile,+(y)I/	2
siñirle- :	+(y)I, +DA	2
siñle- :	___	
şoğıl- :	___	
şoḥbet eyle- :	+(y)ile	1
şoḳ- :	+(y)I, +(y)A, /+(y)I, +(y)A/, /+DA, +(y)I/	3
şol- :	___	
sor- :	+Ø, +(y)I, +DAn, /+(y)I, +(y)A/	4
şorar ol- :	+(y)I, /+DA, +(y)I/	2
şorış- :	+(y)ile	1
şovuḳ al- :	/+(y)I, +DAn/	2
şoy- :	+(y)I	1
şoyla- :	+Ø, +(y)A, +DA, /+(y)I, +(y)A/, /+DA,+(y)A/	4
şoy şoyla- :	___	
sög- :	+(y)I	1
sögüp dur- :	+(y)A	1
sök- :	+(y)I	1
sömür- :	+Ø	1
sön- :	___	
söyle- :	+Ø, +(y)I, +(y)A	3
söyleş- :	+DAn, +(y)ile	2
söz atış- :	+(y)A	1
şun- :	/+(y)I, +(y)A/	2
şunı vir- :	+(y)A	1

sür- :	+(y)I, +(y)A, +DAn, /+(y)I, +(y)A/	3
sürç- :	___	
sürçdür- :	+(y)I	1
sürdür- :	+Ø	1
süri- :	___	
süril- :	___	
süs- :	/+(y)I, +DAn/	2
süser ol- :	+(y)I	1
süsil- :	___	
şaḳı- :	/+DAn, +(y)A/	2
şaḳıt- :	/+(y)I, +(y)ile, +(y)A/	3
şehid eyle- :	+(y)I	1
şehid it- :	/+(y)I, +(y)A/	2
şehid ol- :	+DA	1
şıla- :	___	
şiş- :	+(y)I	1
şiven it- :	___	
şorla- :	+DAn	1
şorlat- :	/+DAn, +Ø/	2
şükr eyle- :	+(y)A	1
şükür ḳıl- :	+(y)A	1
tac ur- :	+(y)A	1
ṭagıl- :	+DA	1
ṭağıt- :	+(y)I	1
ṭaḳ- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A, +Ø/	3
ṭaḳın- :	+(y)I	1
ṭalat- :	/+(y)I, +(y)A/	2
tamaşa it- :	+DAn	1
ṭamarı ḳayna- :	___	
ṭanı- :	+(y)I	1

ṭanış- :	+(y)ile	1
ṭart- :	+(y)I, /+(y)I,+(y)A/	2
tartağan ol- :	+(y)ile	
ṭartdur- :	/+(y)ile, +(y)I/	2
ṭartıp yırt- :	+(y)I	1
ṭartış- :	+Ø, +(y)ile	2
tarvandur- :	+(y)I	1
ṭaş- :	___	
ṭaşa ṭut- :	+(y)I	1
ṭayan- :	+(y)A	1
ṭayın- :	___	
teferrüc it- :	+(y)ile	1
tepser- :	___	
tıḳ- :	+(y)A	1
tik- :	/+(y)A, +Ø/	2
tikdür- :	+Ø, /+(y)I, +(y)A/	3
tikil- :	/+DA, +(y)I/	2
ṭogra- :	+(y)I, +(y)A	2
ṭoğur- :	+Ø	1
ṭoğran- :	+(y)A	1
ṭoḳın- :	+(y)A	1
ṭol- :	+Ø	1
ṭola- :	/+(y)I, +(y)A/	2
ṭolan- :	+(y)I	1
ṭolaş- :	+(y)A, /+DA, +(y)ile/	3
ṭoldur- :	+(y)I	1
ṭolu ol-	+Ø	1
ṭonan- :	___	

ṭonat- :	+(y)I	1
ṭoy- :	+Ø, +(y)A	2
ṭoy dügün eyle- :	___	
ṭoyum ol- :	____	
ṭoyır- :	+(y)I	1
ṭoyla- :	+(y)I	1
ṭoyur- :	+(y)I, +Ø	2
tök- :	/+(y)I, +(y)A/	2
ṭuğlat- :	+(y)I	1
ṭul eyle- :	+(y)I	1
ṭur- :	+(y)A, +DA, +DAn, /+(y)ile, +(y)A/	4
ṭurġur- :	+(y)I, +DA	2
ṭurı gel- :	+DAn	1
ṭuş ol- :	+DA	1
ṭut- :	+(y)I, +DA, +DAn, /+(y)A, +Ø/	5
ṭutdur- :	___	
ṭutıl- :	+DA	1
ṭutsaḳ eyle- :	+(y)I	1
tutsaḳ git- :	___	
ṭuṭsaḳ it-:	+(y)I	1
ṭutsaḳ ol- :	+(y)A, +DA	2
ṭuy- :	___	
tüken- :	___	
uç- :	+DA, +DAn	2
uça gör- :	+DAn	2
ulal- :	___	
ulış- :	___	
umut üz- :	+DAn	1

unıt- :	+(y)I	1
ur- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)A,+Ø/, /+(y)ile,+(y)I/ /+(y)ile, +(y)A/	4
urıl- :	___	
uşan- :	+(y)A	1
uvan- :	___	
uvat- :	+(y)I	1
uyḫu al- :	___	
uyu- :	___	
uzan- :	___	
ügit- :	+(y)I	1
ürk- :	+DAn	1
üş- :	+(y)A	1
üz- :	+(y)I	1
üzil- :	___	
var- :	+(y)A, +DAn, +(y)ile, /+(y)ile, +(y)A/	3
vara bil- :	+(y)A	1
varaçaḳ ol- :	+(y)ile	1
vir- :	+Ø, +(y)I, +(y)A, /+(y)I,+(y)A/, /+(y)I,+DAn/, /+(y)A,+Ø/, /+DAn,+(y)A,+Ø/, /+DA,+(y)A,+Ø/	5
virür ol- :	/+(y)I, +(y)A/	2
yad getür :	+(y)I	1
yağ- :	___	
yağla- :	+(y)I	1
yağmala- :	+(y)I, /+(y)I, +Ø/	2
yağmalat- :	+(y)I	1
yaḳın gel- :	+(y)A	1
yaḳış- :	+(y)A	1

yaḳlan- :	+(y)A	1
yaḳmaz ol- :	/+(y)A, +Ø/	2
yalan söyle- :	+(y)A	1
yalın eyle- :	+(y)I	1
yalınçak eyle- :	+(y)I	1
yalvar- :	+(y)A, /+DA, +(y)A/	2
yan- :	___	
yana tur- :	___	
yandur- :	+(y)I	1
yangulan- :	___	
yañıl- :	___	
yap- :	+Ø, +(y)I, /+(y)A, +Ø/	3
yapdur- :	/+(y)A, +Ø/, /+DA, +Ø/	3
yapıl- :	+DA	1
yapış- :	+(y)A	1
yar- :	+(y)I	1
yaralan- :	+DA	1
yaraş- :	+(y)A	1
yarı(yup) yarçı -:	___	
yarıl- :	___	
yarış- :	+(y)ile	1
yasağ eyle- :	+(y)I	1
yas ṭut- :	___	
yaşına gir- :	___	
yaş yaşa- :	+(y)ile	1
yat- :	+DA	1
yay çek- :	___	
yayıl- :	+(y)A	1
yayla- :	____	

yaz- :	+(y)I	1
yeñ- :	+(y)I	1
yesir eyle- :	+(y)I	1
yeşer- :	___	
yet- :	+(y)I, +(y)A, +DA, +DAn	4
yetiş- :	+(y)A	1
yetür- :	+(y)I, /+(y)I, +(y)A/, /+(y)I, +DA,+(y)A/	3
yığ- :	+Ø, /+DA, +Ø/, /+DA, +(y)I/	3
yığıl- :	+(y)A	1
yığnak it- :	+(y)A	1
yığşur- :	+(y)I	1
yıḫıl- :	___	
yıḳ- :	+Ø, +(y)I	2
yıkdur- :	+(y)ile	1
yıkdurdı ol :	+(y)I	1
yıḳıl- :	+(y)A	1
yılġa- :	+(y)ile	1
yırt- :	+(y)I	1
yırtıl- :	___	
yi- :	+Ø, +(y)I, +DA, +DAn, +(y)ile, /+(y)I, +DA,+Ø/	5
yidür- :	+(y)I, +(y)A, /+(y)A, +Ø/, /+DAn, +Ø/	4
yigit ol- :	___	
yilten- :	+(y)A	1
yime içme ol- :	+DA	1
yirindür- :	+(y)I	1
yit- :	___	
yitür- :	+(y)I	1
yiyesin (ip) iç-:	+DA	1

yiyle- :	+(y)I	1
yoğur- :	/+(y)ile, +(y)I/	2
yol- :	+(y)I	1
yola düş- :	___	
yola gir- :	+(y)ile	1
yola git- :	____	
yolal- :	___	
yoldan ayır- :	+(y)I	1
yoldaşlığa ḳoş- :	/+(y)I, +(y)A/	2
yol kes- :	___	
yol vir- :	+(y)A	1
yon- :	/+(y)A, +Ø/	2
yor- :	+(y)I	1
yora bil- :	+(y)I	1
yorı- :	+(y)A	1
yorıl- :	___	
yorılt- :	+(y)I	1
yorıyu vir- :	___	
yort- :	____	
yortış- :	___	
yortup git- :	___	
yönel- :	+(y)A	1
yücel- :	___	
yügür- :	___	
yüklet- :	+(y)I	1
yüli- :	+(y)I	1
yüreği oyna- :	___	
yüregüm ṭağla-:	___	
yüz- :	+(y)I	1

yüzüñ ağ it- :	___	
żarb ur- :	+(y)A	1
zārılıḳ eyle- :	___	
zārılıḳ ḳıl- :	+DA	1
zebun ol- :	+DA	1
zîr ü zeber ol-:	___	

SONUÇ

Araştırmamızda Dede Korkut hikâyelerinde bulunan 808 fiilin tamlayıcılarla kullanımları incelenerek bazı sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Tamlayıcı eklerinin birbirinin yerine kullanılması, hâl ekleri arasındaki görev değişikliği son derece yaygındır. Dede Korkut Hikâyeleri bu bakımdan Günümüz Türkçesindeki tamlayıcı kullanımlarından farklılıklar göstermektedir.

+(y)I'nın +(y)A, +Ø'nın +(y)A, +DA'nın +DAn, +DA'nın +(y)A,+(y)A'nın +(y)I, vb… yerine kullanıldığı pek çok örnek bulunmaktadır.

Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (38/6) (atlarına bin-)

Meğer yigit **aygır** biner-idi. (264/3) (aygıra bin-)

İki hasret **birbirine** bulışdılar.(212/5) (birbiriyle bulış-)

Kanda gidersin.(49/7/8, 193/11 (nereye git-)

Menüm ivüm üstine ṭursun.(37/6) (üstünde dur-)

Yilisi ḳara ḳazılıḳ atum buṭun bindim. (239/10) (ata bin-)

2. Dede Korkut Hikâyeleri için "Tamlayıcıları cümle ve cümlelerden de oluşan özel bir cümle yapısına sahiptir." denilebilir. Bu durum eserin üslûp özelliklerinin farkını da ortaya çıkarmaktadır. "Soyla- ", "ayıt- ", "di- ", "gör-"gibi fiillerin Dede Korkut Hikâyeleri'nde kullanımı oldukça fazladır. Çoğu yerde bu fiillerin nesne görevinde bulunan tamlayıcılarının, cümle ya da cümlelerden meydana geldiği görülmektedir.

Dirse Ḥan aydur : **Bayındır Han benüm ne eksikligüm gördi, şuframdan-mı gördi, benden alçaḳ kişileri ağ otağa ḳızıl otağa ḳondurdı** (11/12)

"**Çalma ozan ayıtma ozan**

Ağam Beyrek gideli bize ozan geldügi yoḳ

Egnümüzden ḳaftanımuz alduğı yoh

Başımuzdan gicelügümüz alduğı yoḳ

Buynuzı burma ḳoçlarumuz alduğı yoḳ " didi. (107/2

Menüm erligüm bahadırlığum cılasunlığum yigitligüm Ruma Şama gide çavlana dir-idi. (155/8)

Baḳdı gördi **Oğuzuñ uçında bir ala şayvan dikilmiş, bir imirze ḫub yigit ḳırḳ yigit-ilen, sağında ve şolında otururlar**. (71/2)

Dede Ḳorḳut bir daḫı ṣoylamış : **Sarp yorır-iken ḳażılıḳ ata nāmerd yigit bine bilmez, bininçe binmese yig.Ḳonığı gelmeyen ḳara ivler yıḳılsa yig …… devletüñüz pāyende olsun ḫanum hey.** (4/4)

Ḳara deve eñsemden ḳavrar gördüm. (43/3)

3.Dede Korkut Hikâyelerinde bazı fiillerin /+Dan……..+(y)A/, /+Dan……..+Ø/ gibi öbekleşmiş tamlayıcıları almaları Türkiye Türkçesindeki fiil-tamlayıcı ilişkisinden farklı olduğunu gösteren örneklerdir.

Obanuñ ol uçından bu uçına bu uçından ol uçına çarpışdurdı. (8/8)

Ḳoçla ḳopuz götürüp **ilden ile bigden bige** ozan gezer. (5/8)

Gine ṭoy idüp **atdan ayġır, deveden buğra, ḳoyundan ḳoç** ḳırdurmış idi. (10/5)

Bu tür öbekleşmiş yapıların çoğunun tekrarlardan oluşması da dikkat çekicidir.

4. Bazı fiiller türemiş oldukları isimlerle birlikte kullanılmaktadır.“Boy boyla-”, “soy soylamak”, “kuş kuşla-”, “yaş yaşla-” gibi bu tür kökteş fiiller Dede Korkut’ta sıkça geçmekte ve tamlayıcısız olarak kullanılmaktadır.

Ṣoy ṣoyladı. (34/10)

Dedem Ḳorḳut gelüben boy boyladı. (271/9)

5. Günümüz Türkçesinde genellikle fiillin yanında bulunan bazı tamlayıcıların Dede Korkut’ta fiilden uzaklaştığı tespit edilmiştir. Özellikle nesne görevindeki tamlayıcılarla yer tamlayıcılarının yer değiştirdiği görülmektedir.

Ḳara kiçe altına döşediler. (11/10)

Ḳızıl ḳına ağ eline yakmaz oldı. (91/11)

Ḳıl sicim boynına ṭaḳdılar. (30/2) örneklerinde olduğu gibi.

Muharrem Ergin bu durumu nesne uzaklaşması ya da yer tamlayıcısı yaklaşması şeklinde belirtir.[60] Araştırmamız sonucunda da bu tür kullanımların oldukça yaygın ve Günümüz Türkçesinden farklı yapıda olduğu tespit edilmiştir.

---

[60] **Muharrem Ergin**, *Dede Korkut Kitabı II*, Ankara : TDK Yay., 1997, s.179.

6. Bazı sıralı cümlelerde birinci cümlede görülen tamlayıcının ikinci cümlede kullanılmadığı görülmüştür.Bu durumun eserdeki üslup ve akıcılık özelliğinden kaynaklandığı söylenebilir.

Oğlı kızı olmayanı Allah Ta ‘ala kargayupdur, biz daḫı (**Oğlı kızı olmayanı***)* kargaruz.(10/13)

Kargayı kuzgunı kovar idi, (**kargayı kuzgunı**) kondurmaz idi. (88/11)

Bayındır Ḫan ḳalın Oğuz bigleri-y-ile ṭamaşaya baḳar-idi, (**Oğuz bigler-ile**) teferrüc ider-idi. (15/12)

Şimdi yigidi atar (**yigidi**)yıḳar (**yigidi**)serer (**yigidi**) pırtar. (180/11)

Geyikleri ḳovsun getürsün (**geyikleri)** benüm öñümde depelesün (22/1) örneklerinde görüldüğü gibi.

7. Eserde kullanılan bazı fiillerin ayrı anlamlara gelmesinin tamlayıcılarla gerçekleştiği görülmektedir.

Ağır hazine bol leşker alayın.(25/6) cümlesinde almak fiilinin “temin etmek” anlamında kullanıldığı ve bu anlama bağlı olarak +Ø eksiz tamlayıcıya ihtiyaç duyduğu ;

Atlarınuñ eyerlerin aldılar.(255/8) cümlesinde almak fiilinin “çıkarmak, indirmek” anlamlarında kullanıldığı ve ekli +(y)I ‘lı tamlayıcı aldığı ;

Basat eline aldı. (227/1) cümlesinde ise almak fiilinin “kavramak, tutmak” anlamında +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.

Yay çekmedüñ. (125/4) cümlesinde çekmek fiili “atmak” anlamında +Ø eksiz tamlayıcıyla ;

Atın çekdiler. (238/9) cümlesinde çekmek fiili “götürmek” anlamında +n(I) ekli tamlayıcıyla ;

Ḳıyma ḳıyma ağ etinden çeküñ. (52/2) cümlesiinde çekmek fiilinin “almak” anlamında +DAn ekli tamlayıcıyla kullanıldığı görülmektedir.

Örneklerde de görüldüğü gibi fiillerin birleşim değerlerinde sadece tamlayıcıların sayısı ve hangi hâlde bulunduğu değil tümce-bilimsel ve anlambilimsel açıdan niteliğinin de önemli olduğu unutulmamalıdır.[61] Bu durum

---

[61] **Esin İleri**, “ Türkçedeki Fiillerin Birleşim Değeri” , VII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri, Ankara, Ağustos 1996, s. 165.

Dede Korkut Hikâyelerindeki fiillerin zengin bir kullanım alanına sahip olduğunu göstermektedir.

8. Günümüz Türkçesinde geçişiz olarak kullanılan bazı fiillerin Dede Korkut Hikâyeleri'nde geçişli olarak kullanıldığına rastlanmıştır. Bu duruma İsmet Cemiloğlu'nun "Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Sözdizimi Bakımından Bir İnceleme" adlı eserde "Nesne-Yüklem İlgisi" başlığı altında dikkat çekilir.[62] Çalışmamızda da bugün daha çok +(y)A ekli tamlayıcıyla kullanılan "bin-", sög-" gibi geçişsiz fiillerinin eserde +(y)I ekli tamlayıcı alarak geçişli hâlde; günümüz Türkçesince +ile ekli tamlayıcıyla kullanılan "çekişmek" geçişsiz fiilinin eserde +(y)I ekli tamlayıcı alarak geçişli olarak kullanıldığı görülmektedir.

Tavla tavla şahbaz atlarını bindiler. (38/6)

Gördi kim öksüz oğlan **bir ḳızanı** çekişür.(256/10)

Ağ şaḳallu ḳocanuñ ağzın sögdi. (19/6) örneklerinde olduğu gibi.

9. Eserde bazı fillerin hep aynı tamlayıcıyla kullanıldığı tespit edilmiştir.

Ne bilür delü ozan. (123/13)

Ne bileyin oğul. (27/12)

Ḫatun **burada** ṣoylamış .(238/12)

Beyrek **burada** ṣoyladı. (298/3)

Selcen Ḫatun daḫı **burada** ṣoylamış. (251/1)

Ḳaranḳu aḫşam olanda ḳayġulı çoban ḳar-ile yağmur yağanda çaḳmaḳlu çoban **ünüm** añla. (47/6)

Yigit yigit big yigit, sen **benüm ünüm** añla. (71/6)

10. Hikâyelerde bazı cümleler özneli yükleme sahiptir. Deyimlerin ve birleşik fiillerin kullanımında Günümüz Türkçesinden faklılıklar göstermektedir. Bugün daha çok yan yana kullanılan birleşik fiiller, eserde birleşik fiili oluşturan kelimeler arasına tamlayıcı girmesi şeklinde karşımıza çıkmaktadır.

Big yigidüñ gözi **bir deñiz ḳulını boz ayġırı** ṭutdı. (72/11) (gözü tutmak)

Haman burada Ḳazan at **meydana** sürdü. (286/3) (at sürmek)

---

[62] **İsmet Cemiloğlu**, *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Sözdizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara: TDK Yay., 2001, s.107-108.

Meydan dolu baş oldı. (dolu olmak)

11. Dede Korkut Hikâyeleri'nde " bakdı gördi" şeklinde çoğu yerde birlikte kalıplaşmış olarak kullanılan fiiller "bakıp gör-" yapısında kabul edilmiştir. Bu kullanımların yüklem olduğu örneklerde tamlayıcıların cümle ya da cümlelerden oluştuğu ve nesne olarak kullanıldığı dikkat çekmektedir.

Kazan baḳdı gördi **çoban ağacı arkasına almış gelür**.(50/9)

Kan Ṭuralı baḳdı gördi **bu ḳonduğı yirde ḳuğı ḳuşları, ṭurnalar, ṭuraçlar, keklikler uçarlar.** (191/1)

Baḳdı gördi **Ilġar yetdi.** (192/2) örnelerinde olduğu gibi.

12. Hikâyelerde geçen "at-" fiilinin çok geniş bir tamlayıcı kullanımına sahip olduğu görülmektedir. Bu fiil altı farklı tamlayıcının hepsini de kabul edebilmektedir.

Yigit at **oḫını.** (199/2)

Taş bulsa **yabana** atar. (101/7)

Gördi **dügünde** güyegü **oḫ** atar. (107/9

Yoḫsa a Ḳazan **ayağumdan sermüze** atayın-mı. (139/3

Ağır mancılıḳ taş-ile atam. (233/2)

13. Hikâyelerde kullanılan "it-" yardımcı fiilinin daha çok +(y)I'lı tamlayıcıları tercih ettiği söylenebilir.Bu fiilin kullanıldığı 13 cümlenin 9'unda +(y)I'lı tamlayıcı görülmektedir.Bu da "it" yardımcı fiiliyle kurulan birleşik fiillerin büyük çoğunluğunun geçişli olduğunu gösterir.

cenk it- :	+DA, +ile	ḳażab it- :	+(y)A
beyan it- :	**+(y)I**	muḥtaç it- :	**+(y)I**, /+DA
dām it- :	/**+(y)I**, +(y)A/	selam it- :	+(y)A
ḥalal it-:	**+(y)I**	şehid it- :	/**+(y)**I,+(y)A/
ḥall it- :	**+(y)I**	ṭuṭsaḳ it-:	**+(y)I**
helâk it- :	**+(y)I**	yığnak it- :	+(y)A
işarat it- :	**+(y)I**		

14.Eserde sıklıkla kullanılan “ol-” yardımcı fiilli birleşik fiillerin daha çok +(y)A ekli tamlayıcıya ihtiyaç duyduğu söylenebilir. Bu birleşik fiillin kullanıldığı 17 örnek cümlenin 13’ünde +(y)A ekli tamlayıcı görülmektedir.

añmaz ol- :	+(y)I	görmemiş ol- :	+Ø
aşar ol- :	+dAn	görmez ol - :	+dAn
aşmamış ol- :	**+(y)A**	ḳazab ol- :	/+dA, **+(y)A**/
bakar ol- :	**+(y)A**	ḳurban ol- :	**+(y)A**
buyruḳ ol- :	/+dAn, **+(y)A**/	süser ol- :	+(y)I
cem‘ ol- :	**+(y)A**	şehid ol- :	+dA
düşmen ol- :	**+(y)A**	varaçaḳ- ol- :	+ile
gerek ol- :	**+(y)A**	yaḳmaz ol- :	/**+(y)A**, +Ø/
getürmiş ol- :	/**+(y)A**, +Ø/	ḫaber ol- :	**+(y)A**
kölge ol- :	**+(y)A**	ḫarçlıḳ ol- :	**+(y)A**

15. Dede Korkut’taki fiillerin en çok +(y)I’lı tamlayıcılarla kullanıldığı görülmektedir. Bu şekildeki fiillerin sayısı 301’dir. Bu da hikâyelerdeki geçişli fiilerin çokluğunu gösterir. En az sayıda kullanılan tamlayıcı ise 67 örnekle +ile ekli tamlayıcılardır.

KAYNAKÇA

AKPINAR, Elif, *Dede Korkut Kitabının Söz Dizimi*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Erzurum, 1997.

AKSAN, **Doğan,** *Her Yönüyle Dil(Ana Çizgileriyle Dilbilim)*, Ankara: TDK Yay, 1995.

ARASLI, Hamid, Kitab-ı Dede Korkut, Bakü: Azebaycan Devlet Neşriyatı, 1962.

BANGUOĞLU, **Tahsin,** Türkçenin Grameri, Ankara: TDK Yay.,1998.

BİLGEGİL, M.Kaya , Türkçe Dilbilgisi, Ankara: Dergah Yay., 1963.

BURAN, Ahmet , *Anadolu Ağızlarında İsim Çekim Ekleri* , Ankara: TDK Yay., 1996.

CEMİLOĞLU, **İsmet,** *Dede Korkut Hikâyeleri Üzerinde Söz Dizimi Bakımından Bir İnceleme*, Ankara: TDK Yay., 2001.

ÇAĞATAY, **Saadet,** *Türk Lehçeleri Üzerine Denemeler*, Ankara, 1978.

DENY, Jean, *Türk Dili Grameri*, çev. A.Ulvi Elöve, İstanbul , 1941.

DEVELLİOĞLU, Ferit, *Osmanlıca – Türkçe Ansiklopedik Lûgat,* Ankara: Aydın Kitabevi Yay., 1993.

EDİSKUN, Haydar, *Türk Dilbilgisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi,1996.

ERCİLASUN, A.Bican, *Türk Dili Tarihi*, Ankara: Akçağ Yay., 2005.

ERGİN, **Muharrem,** *Dede Korkut Hikâyeleri I-II*, Ankara: TDK Yay., 2004.

----------, *Türk Dil Bilgisi*, İstanbul: Bayrak Basın/Yayın/Tanıtım,1993.

----------, *Dede Korkut Kitabı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1971.

GABAIN, Annemarie Von , *Eski Türkçenin Grameri*(çev.Mehmet Akalın),TDK Yay., Ankara, 2003.

GENCAN, T. Nejat, *Dilbilgisi*, İstanbul: TDK Yay.,1979.

GÖKYAY, Orhan Şaik, *Dedem Korkut'un Kitabı*, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, 1973.

----------, *Dede Korkut Hikayeleri*, Ankara : Kültür Bakanlığı Yay., 1938.

GÜLSEVİN, Gürer, *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*, Ankara: TDK Yay., 1997.

GÜLSEVİN, Gürer - BOZ, **Erdoğan**, *Eski Anadolu Türkçesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2004.

GÜRSES, Reşide, *Dede Korkut Grameri-Fiil*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara, 1992.

İLERİ, **Esin,** "Türkçedeki Fiillerin Birleşim Değeri", VII. Uluslararası Türk Dilbilimi Konferansı Bildirileri, Ankara, 1996, s.157-165.

KAHRAMAN, **Tahir,** *Çağdaş Türkiye Türkçesindeki Fiillerin Durum Ekli Tamlayıcıları*, Ankara: TDK Yay., 1996.

KARAHAN, **Leyla,** *Türkçede Söz Dizimi*, Ankara: Akçağ Yayınları, 2006.

----------, 2006 "Fiil-Tamlayıcı İlişkisi Üzerine", Türk Dili, S: 549, 1997, s.209-213.

KAYA, Yasemin, *Olmak Fiiliyle YapılanBirleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü,Ankara, 2007.

KİLİSLİ, Rifat, *Kitâb-ı Dedem Korkut Alâ-Lisân-ı Tâife-i Oğuzân*, İstanbul, 1332(1916)

KORKMAZ, **Zeynep,** *Türkiye Türkçesi Grameri(Şekil Bilgisi)*, Ankara: TDK Yay, 2003, s.266-324

----------, *Gramer Terimleri Sözlüğü*, Ankara: TDK Yay.,2003.

----------, Türk Dili Üzerine Araştırmalar, Ankara: TDK Yay., 1995.

----------, "Dede Korkut Hikâyelerinin Eski Osmanlı Metinleri Arasındaki Yeri", Milli Kültür, C.III/4, 1981., s.23-25.

----------, Türk Dilinde +ça Eki ve Bu Ek ile Yapılan İsim Teşkilleri Üzerine Bir Deneme" Tür Dili Üzerine Araştırmalar,C:I, Ankara: TDK Yay., 1995, s.71-72.

LÜBİMOV, **Konstantin,** "Türkçede Kaç İsim Hâli Var ?", Türk Dili, C: 8, 1956, S: 689.

NERİMANOĞLU, Kâmil Veliyev, "Türk Edebiyatının Ana Kitabı Dede Korkut Oğuznâmeleri", Uluslar arası Dede Korkut Bilgi Şöleni, Atatürk Kültür Merkezi, Yay., Ankara: 19-21 Ekim 1999, s.345-351.

ÖZÇELİK, **Sadettin**, *Dede Korkut (Notlar-Dizin-Metin)*, Ankara:Gazi Kitabevi, 2005.

ÖZKAN, Abdurrahman, "Fiil Tamlayıcı İlişkisi ve Fiillerin istem Değiştirmesi", Arayışlar-İnsan Bilimleri Araştırmaları, Isparta, 1999.

SERTKAYA, **O.Fikri**, *Dede Korkut Kitabı'nın Dresden Nüshasının Giriş Bölümü(Metin Transkripsiyonu ve Açıklama Notları)*, İstanbul: Ötüken Neş., 2006.

SEV, Gülsel, *Tarihi Türk Şivelerinde Hâl Ekleri*, Ankara: Akçağ Yay., 2007.

---------, *Etmek Birleşik Fiiliyle Yapılan Birleşik Fiiller ve Tamlayıcılarla Kullanılışı*, Ankara: TDK Yay., 2001.

---------, "/+Dan ……+A/ Yapısına İlişkin", Türkoloji Dergisi, XV.Cilt, 1.sayı, Ankara, 2002, s.247-259.

ŞAHİN, Erdal Tarihî ve Çağdaş Türk Yazı Dillerinde Hâl Ekleri ve İşlevleri, Doktora Tezi, İstanbul, 2003.

TDK, Türkçe Sözlük, TDK Yay., Ankara, 2005.

TEZCAN, Semih –BOESCHOTEN, **Hendrik,** Dede Korkut Oğuznameleri, İstanbul, 2001.

TİMURTAŞ, **F.Kadri,** Eski Türkiye Türkçesi, İstanbul: Endurun Yay., 1994.

----------, Türk Dünyası El Kitabı, Ankara: Türk Kültürü Araştırmaları Enstitüsü, 1992.

TOKLU, Osman, *Dilbilimine Giriş*, Ankara: Akçağ Yay., 2003.

UZUN, N.Engin, *Ana Çizgileriyle Evrensel Dilbilgisi ve Türkçe*, İstanbul: Multilingual Yay., 2000.

ÜSTÜNOVA, **Kerime,** *Dede Korkut Destanları ve Cümleden Büyük Birimler ve Bunların Oluşumunda Tekrarların Rolü*,Yayımlanmamış Doktora Tezi, Uludağ Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bursa, 1996

VARDAR, Berke, *Açıklamalı Dilbilim Terimleri Sözlüğü*, Multilingual Kitabevi, İstanbul, 2002.

ZEYNALOV, Ferhad - ÄLİZADE, **Samed**, *Kitabi Dede Gorgud*, Bakü, 1988.

ÖZ GEÇMİŞ

Adı Soyadı: Vildan EMRE

Sürekli Adresi: Beşkavaklar Mah.Horasan Sok.Mesken Sit. 5. Blok No: 4 BOLU

Doğum Yeri ve Yılı: Seben – 1977

Yabancı Dili: İngilizce

İlköğretim: Seben Atatürk İlkokulu - 1989

Ortaöğretim: Bolu Atatürk Lisesi - 1994

Lisans: Ondokuz Mayıs Üniversitesi -1999

Yüksek Lisans: Abant İzzet Baysal Üniversitesi - 2006

Anabilim Dalı: Türk Dili ve Edebiyatı

Bilim Dalı: Türk Dili

Çalışma Hayatı: 1999 -2002 Yılları Arası Bolu / Göynük Narzanlar İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği

2002- 2006 Eğitim-Öğretim Yılı Bolu Cumhuriyet İlköğretim Okulu Türkçe Öğretmenliği

2006 -2007 Eğitim -Öğretim Yılından İtibaren Bolu Canip Baysal Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmenliği